

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.

Telefon 432-47.

Aadress kirjjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 6 (466)

7. novembril 1934. a.

XIII aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	Kaantel	
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/2 "	" 22.50
		1/8 "	" 5.—	1/4 "	" 11.25
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Mida tänapäeva teadus võib öelda süütegude jälitajale karvadest?

A. Liit

Vastuse seatud küsimusele leiame „Kriminol. arhíivi“ käesoleva aasta jaanuari—veebruari vihust prof. V. Schwarzacheri, H. Merkeli ja F. Pietrusky ühisteose „Kohtulik meditsiin ja kriminalistika“ järele.

Süütegude jälitamisel satutakse mõnikord kokku kahtlaste karvadega, näit. teopaiga vaatlusel — ohvri küljes või sissemurdmise avause äärtel, kahtlusaluse tabamisel — tema riiete või asjade küljes jne. Sel puhul tekib tähelepanu paelunud karvade päritolu suhtes rida küsimusi. Järgnev käsitus näitab, missugustele nendest küsmustest tänapäeva teadus suudab anda kindlad vastused ja missugustele mitte. Seda teada on reamehest jälitajale väga tähtis, et ühest küljest mitte jätta kasutamata pealtnäha tühiseid karvakesi seal, kus need võiksid asjatundja valgustusel kaasa aidata sündmuse selgitamiseks, ning teisest küljest hoiduda asjatuist raha ja aega raiskavaist ekspertiisest seal, kus teadus üldse pole veel suuteline vastust andma.

1. Kas on tegemist karvadega või karvataoliste kiududega? See küsimus, mida võhik sageli ei suuda otsustada, ei tee asjatundjale mingisuguseid raskusi. Karvade morfoloogiline ehitus on seevõrd iseloomulik, et otsuse tegemiseks jätkub juba kahtlase materjali pealiskaudselt uurimisest mikroskoobi all. Äravahtamist võhiku seisukohalt võivad põhjustada ainult teatavad taime- või loomariigist päritolevad kiud, mis mikroskoobilises pildis on kergesti eraldatavad. Olgu juhitud tähelepanu G. Strassmann'i värvimis-meetodeile, mis hõlpsasti võimaldab vahet teha mitmekesisete kiulike ja karvade vahel.

2. Kas on tegemist inimese või looma karvadega? Sellele küsimusele on enamasti kerge vastata. Inimese karv omab õige

kasinalt südame- (üdi-) ollust, läbilõikes kõigest veerand kogu karva paksusest. Mõnikord puudub süda hoopis. Looma karv koosneb peaaegu kogu oma peamassilt südameollusest. Raskusi tekitavad ainult mõned loomakarvad, mis aga tegelikult väga harva tulevad uurimise alla. Seesugustena võiks nimetada mõne loomaliigi karvakattes ettetulevaid түsedamaid karvu, eriti aga kompamis- ja juhtkarvu, mis asetsevad mookadel, kõrvades või ka käppadel. Need on oma morfoloogilisis üksikasjus inimese karvadele tihti seevõrd sarnased, et kindel vahetegemine on võimatu. Otsustamine on seda raskem, mida kasinam on uurimiseks antud materjal.

3. Missuguse looma karvadega on tegemist? Ka see küsimus on üldiselt kindlasti vastatav. Võetagu appi pildiatlaseid, milliseid sel alal külluses ilmunud.

4. Kas karvad on pärit riituseks tarvitatud karusnahkadelt? Riituseks tarvitatavad karusnahad loovad rikkaliku võimaluse nende karvade sattumiseks ühendusse mõne süüteoga. Kuna siin võivad tulla arvesse loomade nahad igast maailmakaarest, mis pealegi parkimise ja tihti värvimise läbi teinud, siis on kindla otsuse andmine mõnikord kaunis raske. Seks puhuks on soovitav võtta nahatööstusist võimalikult rohkem mitmesuguste loomade karvu võrdlusmaterjaliks.

5. Missuguselt kehaosalt on inimese karvad pärit? Kui asjatundlik uurimine näitas, et on tegemist inimese karvadega, siis jälitajat kindlasti huvitab edasi küsimus, missuguselt kehaosalt on need karvad pärit. Selle küsimuse vastamiseks tuleb panna tähele karvade üldist kuju ja ehitust ja nende latvu. Ka karvade välispinnal leiduvate sadestuste uurimine võib olla küsimuse vastamisel abiks. Et on tegemist meesterahva juuksekarvaga, see selgub reeglipäraselt juba sellest, et karva latv on lõigatud. On juuksed lõigatud alles hiljuti, siis leidub juuksekarva ladvas teravate äärtega põikivõi viltuasetsev lõikepind; on lõikusest mõni aeg möödunud, siis on lõikepinna servad nürinenud. Naisterahva juust iseloomustab tavaliselt selle pikkus, kusjuures latv on sageli pintslitaoliselt haruline. Habemekarvad on märksa jämedamad juuksekarvust ja omavad harilikult mahlakamat südant; lõikejäljed latvadel on samad, mis juustelgi. Ripsme- ja kulmukarvu iseloomustab nende lühidus ja keeglitaoiline kuju. Häbedusekarvad on harilikult kräsus, võrdlemisi jämedad, ovaalse või ebaümmariku põikläbilõikega, peaaegu alati түseda südamega ja sageli kaetud suguosadest eristuvate sekreetide kihiga. Üle kogu keha asuvad ihukarvad on võrdlemisi lühikesed, peenikesed, alati südamega; nende ladvaotsad on enamasti hõõrdunud ümmaraiks. Kaenlaaugu karvad on selle poolest erinevad, et neil alati leidub tugevaid mehaanilisi vigastusi, nende vars on tihti mitmest kohast murdunud, latv tõmp ja kogu välispind rikkalikult kaetud kollaka, higist tekkinud saastaga.

6. Kas karvad on pärit teadvalt individilt? See küsimus, millel üksikjuhul võib olla raskeaaluline tähtsus, esitatakse siis, kui näit. teopaigal ohvri või mõnesuguse tööriista küljes leitakse

karv või karvu ja tekib arvamus, et need võiksid olla pärit teo kordasaatjalt. Samuti võib juhtuda, et kahtlusaluse küljest leitud karvu peetakse ohvri omadeks. Asjatundja seisab sel puhul ülesande ees, jõuda kõige peenemasse üksikasjusse ulatuva uurimise ja võrdlemise teel otsusele, kas leitud karvad on identsed vastavalt isikult võetud karvaproovidega. Seesuguse otsuse aluseks võetakse tihti väljendamatut eeldust, nagu oleks karva morfoloogiline ehitus ta üksikasjus individuaalselt täitsa erinev. Kaldutakse tõmbama paralleeli sõrmeotstel leiduvate papillaarjoonte mustrite individuaalse erinevuse ja tõepoolest küll vaheldusrohke, eriti oma mikroskoopilisis peensusis karvastruktuuri vahel. See on ekslik vaade, mis baseerub arvamusel, nagu oleks mõlema nähtuse aluseks teatavad individuaalselt tingitud spetsiifilised tunnused. Tõepoolest aga tuleb lähtuda seisukohast, et tõenäoliselt kahel indiviidil on teatav kompleks ühiseid tunnuseid, mis ühel alal vähem, teisel suurem. Nii võib öelda, et näpujälgede suhtes ühise kompleksi olemasolu tõenäolisus võrdub nullile, kuna aga karvade morfoloogilise ehituse suhtes seda ei saa väita. Võib ainult väita, et ühise tunnustekompleksi olemasolu karvade suhtes on iseendast väga väike. Võrdlev uurimine olgu juhitud sellele, et määrata kindlaks nii kahtlaste kui ka võrdluseks võetud karvade omadused. Proovitakse kõigepealt karvade üldist ehitust, võrreldakse kõrvuti asetatud nende värvi ja, kui võimalik, nende lõhna. Mikroskoobilisel uurimisel pandagu tähele pigmendi jaotust kestal kui ka südames. Edasi määratagu mitmekordsete mõõtmistega kindlaks karva keskmine jämedus, südame ja kesta paksused. Väga soovitatav oleks jäädvustada need tähelepanekud mikrofotoogrammi näol. Sedaviisi talitades läheb alati korda, juhul kui on tõepoolest tegemist identsete karvadega, leida uuritavais karvus teatav summa üksteisele vastavaid tundemärke. Eriti väärtuslik on, kui läheb korda leida võrreldavalt karvult erakordseid tunnuseid nagu haruldase juuksetõve märke, erilist tolmu jne. Samuti kergendab võrdlemist asjaolu, kui juuksed on kunstlikud värvitud, mil puhul leidub neil näit. musta värvi puhul vastavaid metallsoolasid, kollakasvalge (blond) värvi puhul — oksüdeerivaid vahendeid jne. Ei ole aga nii kahtlased kui ka prooviks võetud karvad pärit ühelt ja samalt isikult, siis hoolas uurimine ja võrdlemine kindlasti toob päevavalgele rea lahkuminevusi, millest teatava tõenäolisusega võib otsustada, et neil puudub identsus. Olgu tähendatud, et ühe ja sama isiku karvaliigid nagu juuksed, habe jne. on igaüks omaette ühtlase struktuuriga.

7. Kas uuritavad karvad on välja langenud või välja kistud? Karvajuurte uurimine võimaldab alati anda kindla vastuse.

8. Kas karvadel on märgata mehaanilisi muudatusi? Kas karvavigastusest võib otsustada, missuguse riistaga vigastus tekitatud? Lõikeriistad poolitavad juuksevarre enam-vähem sileda lõikepinnaga, sedamööda kui vahe on nende teras. Hoop nürida riistaga lõmastab juuksevarre või muljub ta laiaks. Seejuures olgu

juhitud tähelepanu sellele, et sarvaine sisaldavuse tõttu karvad analoogiliselt kontidele säilitavad saadud mehaanilised vigastused kauaks ajaks, mistõttu seesuguseid vigastusi võib lasta kindlaks teha ka siis, kui kriitilisest sündmusest on möödunud juba võrdlemisi palju aega.

Kuumuse käes muudavad karvad oma väljanägemist kaunis tüübilisel kombel. Mikroskoobi all vaadates leidub kõrbenud karva pinnal rohkesti põietaolisi kühmukesti. Erilist tähelepanu väärivad karvad laengu sissetungimise avause äärel, kui on tegemist lähedalt-lasuga. Kui laskeriist oli laetud musta püssirohuga, siis leidub haa-väärseil karvul rohkesti kõrvetuse tunnuseid ühes püssirohu tah-maga. Suitsuta rohuga lastes ei ole harilikult märgata kõrvetuse tunnuseid, sellevastu leidub aga sel puhul karvade välispinnal mõ-nesuguseid vigastusi, mis tekkinud põlemata püssirohu teradest. Flauberttüüpi laskeriistade tarvitamise puhul, kus padrunite laadi-miseks tarvitatakse paukuvat elavhõbedat, leidub laskehaava läheduses olevatel karvadel väikesi elavhõbede osakesi.

Lõpuks olgu tähendatud, et karvad hoiduvad mullas väga kaua alal, näit. uuriti ühel juhul juukseid, mis olid üle 100 aasta maetud ja võidi nende juures veel heade tagajärgedega ekspertiisi toime-tada. Üht muudatust võib aga hana olnud juuste juures sageli tähele panna: nad omandavad rebaspunase värvingu.

Karvadest asitõenduste otsimisel ja võtmisel oldagu küllalt tä-helepanelik. Kuna karvad samavärvilisel alusel ei torka kuigi hästi silma, siis tuleb kahtlasi esemeid uurida toll-tollilt. Enne karva kõrvaldamist leiupaigalt märgitagu ta esialgne asukoht ja asetusviis täpselt üles. Leidub karv ohvri küljes, võetagu ka ohvrilt karva-proov ja hiljem muidugi kahtlusaluselt. Õieti peaks igalt võõra käe läbi vägivaldset surma leidnult võtma juukseproov, sugulise vägivalda tarvitamise ja sellele järgnenud tapmise puhul ka häbe-duskarvade proov.

Kuna asitõenduseks võetud karvad on paljudel juhtudel asen-damatud, siis oleks nende kaotsimine hooletuse tagajärjel otse kuritegu, samuti ka nende vigastumine ja määrdumine puuduliku pakkimise ja hoolimatu edasitoimetamise läbi, mistõttu nad võivad kaotada oma asitõendusliku väärtuse. Asitõenduseks võetud kar-vade alalhoiuks on sündsad puhtad, kuivad klaastuubid või sileda-pinnaga puhtad ümbrikud. Parema ümbriku puudumisel valmis-tada ümbrik siledast paberist, nagu neid apteekrid tarvitavad pulb-rite jaoks. Tuubile või ümbrikule märgitagu, mida ta sisaldab ja kust see asitõendus võetud.

Ühendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Prantsusmaal näib ikka rohkem maad võtvat tendents kaotada omavalitsuste politsei ja ühendada ta riikliku politseiga. Selles suunas teotes prantsuse valitsus juba läinud aastal ja selle eesmärgi taotlemiseks võeti ette ka mitmesugused sammud käesoleval aastal. Nii otsustati, näiteks, ühendada Seine departemangus veel säilinud kommunaalpolitsei (koosseisuga 2200 inimest) Pariisi linna politseiga. See korraldus hakkas maksma 1. juulist s. a. ja selle tagajärjel allub nüüd Seine departemangu politsei terves ulatuses Pariisi politseiprefektile.

Käesoleva aasta maikuul astus Prantsusmaa rahvusvahelise politsei raadioühenduse liidu liikmeks. Seega on siis pea terve Lääne- ja Kesk-Euroopa ühendatud üheks rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemise liiduks, kuhu praegu kuuluvad: Prantsusmaa, Saksa, Poola, Rumeenia, Belgia, Austria, Tšehhoslovakkia, Ungari ja teatud reservatsioonidega Šveits ning Danzig.

Erilist rõhku pannakse Prantsusmaal õhukaitsele. Selle teostamiseks ei rakendata üksnes politseid, kaitseväge, tuletõrjujaid, omavalitsusi, vaid ka asjast kaugel seisvaid riigiasutusi ja elanikkonda. Hiljuti otsustas Pariisi linnavolikogu teha laenu 20 miljoni frangi suuruses passiivse õhukaitse arendamiseks ja selleks tarvilike sammude astumiseks. Eriti kavatsetakse saadud raha kasutada gaasikindlate ruumide arvu tõstmiseks Pariisi elanikele. Juba praegu ulatub nende ruumide arv 25.000-ni, mis aga on veel kaugelt liiga väike arv säärase suurlinna jaoks. Muu seas liiguvad viimasel ajal visad jutud erilise õhukaitsetorni ehitamise ümber Pariisis. Ajalehis on isegi toodud pildid ja täpsed kirjeldused uuest tornist. Sellise torni ehitamise peamõte seisab selles, et passiivse õhukaitsega üksi ei saa midagi teha suurlinna päästmiseks, vaid passiivsele kaitsele peab tingimata seltsima ka aktiivne kaitse. Viimast arvatakse hästi teostada võivat just erilise kõrge torni abil. Pariisis ehitada kavatsetakse torn tulevat umbes 2000 meetri (s. o. 2 kilomeetri) kõrgune. Torni asetatakse õhukaitse suurtükid, erilised startimisplatsid lennuketele, samuti maandumiskohad jne. Pole veel täiesti selge, kas ja kuidas need teated vastavad tõelisile kavatsusele, kindel on, et Pariisis valmistatakse kõvasti ette igasuguste võimaluste vastu. Õhukaitse rahvusliku liidu loomisega anti Prantsusmaal õhukaitse korraldamisele uut hoogu. Selle liidu etteotsa määrati kindralinspektorina kindral Duchene, kes teeb suuri jõupingutusi õhukaitse korraldamiseks. Muu seas pidi mõne aja eest Pariisis korraldatama suur õhukaitse manööver, viimane jäi aga kindral Duchene ettepanekul ära; Pariisi manöövrite asemel korraldati kohalikke manöövreid, et paremini selgusele jõuda uemate kaitseabinõude tarvilikkuse ja otstarbekohasuse üle. Mõne aja eest

esitati parlamendile samuti kindral Duchene ettepanekul seaduseelnõu passiivse õhukaitse korraldamise kohta; eelnõu näeb muu seas ette eraisikute käsutamist passiivsest õhukaitsest osavõtmiseks. Isik, kes ei täida vastavat käsku, langeb karistuse alla, mille suurus kõigub kuuepäevase ja ühekuuse vangistuse vahel.

Palju tööd andsid politseile nagu eelmistelgi kuudel pahem- ja parempoolsed radikaalsed organisatsioonid. Juunikuul olid paljudes prantsuse linnades rasked kokkupõrked ühelt poolt kommunistide ja sotsialistide ja teiselt poolt parempoolsete poliitiliste organisatsioonide ja fašistide vahel. Eriti ägedaks kujunesid need poliitiliste organisatsioonide omavahelised löömingud St. Etienne'is 12. juunil, mil „tuleristlased“ korraldasid suure demonstratsiooni ja seega kutsusid välja pahempoolsete vastudemonstratsiooni. Viimased katsusid tungida tuleristlaste kõnekoosoleku saali, ainult politsei vahelesegamise tõttu jäi see kavatsus ja seega suur verevalamine ära. Kuid kokkupõrkel vastudemonstrandide ja politsei ning viimase toeks juurdekutsutud sandarmeeria vahel sai hulk isikuid surma ja haavata, muu seas ka viis politseinikku. Rasked kokkupõrked leidsid aset ka veel Toulouse'is (18. juunil). „Noored isamaalased“ korraldasid demonstratsiooni, mis jällegi kutsus esile tähendatud kommunistide ja sotsialistide vastuaktsiooni. Viimased katsusid tungida esimeste koosolekuruumi, ja kui politsei neid selles takistas, tungisid nad politsei kallale kivide, keppide, nuiade ja tõrvikutega. Kui noorte isamaalaste koosolek lõppes, saadeti kohale ratsasandarmid koosolijate kaitseks koju minekul. Sandarmite ilmumisel algas tänavlahing. Demonstrandid pidasid kinni autod ja trammid, süütasid need põlema ja ehitasid tänavale barrikaade. Politseil läks kaua aega enne kui demonstrandidest sai jagu. Ohvrite arv olevat olnud õige suur: 3 surnut ja üle 150 haavatu, viimaste seas oli 34 politseinikku ja sandarmi. Juuni lõpul läks valitsusel korda üldse likvideerida säärased kokkupõrked; organisatsioonid sõlmisid omavahel mittekallaletungi kokkuleppeid, samuti anti valitsusvõimudele lubadus ära hoida kokkupõrkeid ja verevalamisi.

Poolas allub teatavasti osa piirivalvest siseministrile. Nagu selgub Poola 1934/35. a. eelarvest, on politsei koosseis ühes siseministrile alluva piirivalve koosseisuga järgmine: 1. riiklik politsei — 774 ohvitseri, 28.592 politseinikku, 291 eraisikut ja 653 abijõudu, kokku 30.310 isikut; 2. siseministrile alluv piirivalve — 900 ohvitseri, 26.321 allohvitseri ja sõdurit ja 265 eraisikut, kokku 27.486 isikut.

Riikliku politsei peakomandant esitas siseministrile õhupolitsei korraldamise kava. Nagu teada, pandi Poolas juba läinud aastal alus iseseisva õhupolitsei korraldamisele. Viimase käsutusse anti üks lennuk ning politseinikke hakati kaitsevæes ette valmistama lendurikutsele. Kava näeb ette kindla õhuliiklemise kontrolli politsei poolt; erilist rõhku tahetakse muidugi panna välisriikide lennukite kontrollile, mis lendavad üle Poola territooriumi. Kava

näeb ette kindla õhupolitsei koosseisu, selle organiseerimise, lennukite tüübid ja nende arvu jne.

Ühenduses sellega võiks mainida, et Poola valitsus otsustas asutada erilise instituudi, kelle ülesandeks on kaasa aidata Poola kiiremale motoriseerimisele. Instituut teostab sel alal teaduslikke uurimisi, avaldab asjast huvitatud organisatsioonidele heaksarvamusi ja propageerib mootorsõidukite levitamist. Uus instituut hakkab käskikäes töötama Varssavis asuva riikliku lennu- ja autosõidukooliga. Et riigi motoriseerimisele kohe algusest peale suuremat hoogu anda, otsustas valitsus — eeltähendatud instituudi asutamise kõrval — panna käima autobused 17-nel liinil. Viimaste valikul olevat mindud välja ka politsei ja kaitseväge huvidest. Autobuste liiklemine Poolas on alles algastmel ja valitsus loodab uute liinide käimapanemisega anda tõuget erainitsiatiivile. Ühtlasi tahetakse autobuseliinide ellukutsumisega kohe algusest peale vältida konkureerimise hädaohtu autobuste ja raudteede vahel.

R o o t s i s otsustati asutada abipolitsei. Nagu teada, tegi Rootsi parlament otsuse, mille järgi likvideeritakse kõik Rootsis asuvad sõjariistadega varustatud ühingud. Ühes keelu maksmapanekuga avaldati soovi ka politsei koosseisu suurendamiseks. Seda arvesse võttes pöördus Stokholmi kindral-kuberner käesoleva aasta juunikuul üleskutsega elanike poole asutada abipolitsei korpus inglaste eeskujul. Korpuse sihiks ja ülesandeks on regulaarsele politseile abi andmine suuremate ohtude puhul. Korpuse võetakse esialgse kava järgi vastu karistamatuid ja oma laitmatute elukommete poolest tuntud kodanikke kõigist kihtidest, kusjuures esimeses järjekorras võetakse endisi politseinikke. Korpuse liikmete vanuse ülemmäär on 50 aastat. Mingit tasu abipolitseinikele ei anta, abipolitseinik on auamet. Stokholmis leidis üleskutse elavat poolehoidu ja vastukaja, nii et arvata võib, et abipolitsei seal juba lähemal ajal hakkab teotsema. Ka teistes linnades on kavatsusel asuda abipolitsei ellukutsumisele pealinna eeskujul. Sooviavaldajaid leidub kõikjal küllaldaselt määral.

H o l l a n d i s on politsei pea tervelt omavalitsuste käes. Näiteks on Amsterdami kommunaalpolitsei koosseis praegu järgmine (Amsterdamis elab ümmarguselt 778.000 elanikku): 1 politsei ülemkomissar (politsei president), 13 politseikomissari, 11 politsei üleminspektorit, 49 politsei I järgu inspektorit (nende seas 1 naisametnik), 54 politsei II järgu inspektorit (neist neli naisametnikku), 3 politseiinspektori asetäitjat, 122 politseiseersanti, 147 kriminaalpolitseinikku, 1750 kordnikku ja 95 kantseleiametnikku, kokku seega 2245 politseiametnikku, neist 60 ratsaametnikku. Käesoleva aasta juulikuul tekkinud rahutusist saadud kogemuste põhjal kavatakse tulevikus 80 politseinikku eraldada üldisest koosseisust ja neist moodustada eriline politseireserv, kes varustatakse karabiinide ja teraskiivritega. Edasi kavatakse nii pea, kui seda lubavad sissetulekud, politsei varustust täiendada, eeskätt kaitseriis-

tade varustust. Nii on lähemal ajal kavatsusel osta politsei soomusauto jne.

Hollandis, kui Saksa piiril asuvas riigis, on viimasel ajal kogunenud hulk emigrante, nende seas ka ametivõimudele ebameeldivaid isikuid. Seda arvesse võttes otsustas Hollandi valitsus läinud suve juunikuul anda politseiasutusele uued instruksioonid poliitiliste emigrantide kohta. Selle instruksiooni põhjal võivad politseiasutused neile emigrantidele, kellele on antud peatusluba, kuid kelle viibimist Hollandis ei peeta poliitilisel või politseilisel kaalutusil soovitavaks, keelata elamine Hollandis, neilt ära võttes antud peatusload. Eriti energiliselt tahetakse astuda kriminaalse minevikuga emigrantide vastu, samuti ka nende emigrantide vastu, kes on tuntud aktiivsete revolutsionääridena.

Eelpooltähendatud rahutused Amsterdamis keetsid 4. kuni 11. juulini s. a. Nende tekkimise väliseks põhjuseks oli tööta tööliste makstava abiraha normi vähendamine. Linnas hakkasid liikuma kommunistide rongkäigud. Südalinnast sundis politsei demonstrante peatselt lahkuma, nad taganesid Jordaani tööliste kvartaali, rikkusid seal tänavasillutist, ehitasid barrikaade, lõhkusid kanali sildu ja rikkusid telefoni- ja valgustuseliine. Kohal olevatele politseipostidele tungiti kallale ja sunniti neid lahku-ma. Rahutused võtsid peagi tõsise iseloomu. Alles siis, kui kohale saadeti ratsapolitsei ja sandarmivägi ja lõpuks veel 500-meheline abipolitsei osa, hakkasid võimud aegamööda rahutustest jagu saama. Lõpuks võeti veel abiks merevägi ja mõned kaitseväge, kuulipildujatega varustatud soomusautod. Kui kaitseväge astus tegevusse, läks korda mässuliste vastupanu murda, nii et pärast nädal aega kestnud rahutusi suudeti jälle kord jalule seada. Rahutuste ajal sai surma 6 isikut, 30 raskesti haavata ja hulk inimesi kergesti haavata. Politseinikest sai haavata 12 meest.

Ungaris kavatseti mõne aja eest tarvitusele võtta kumminuie, nagu neid praegu tarvitatakse väga paljudes riikides. Küsimust ei otsustatud lõplikult, vaid kumminui seati katsena sisse mitmes politseiüksuses. Nüüd aga oleval selgunud, et kumminui ei ole otstarbekohane Ungari politseile, et temast pole suurt kasu ja et endine politseiniku kaitsevarustus oli otstarbekohasem. Seetõttu tegi siseministerium korralduse, mille tagajärjel kumminui kõrvaldatakse. Ühtlasi kirjutati politseinikele ette kanda mõõka nagu varemgi, ainult selle vahetega, et mõõga pikkus vähendati 8 sentimeetri võrra, kuna endine pikkus osutus jalapolitseinikele takistuseks teenistuskohuste täitmisel.

Budapesti linnaülem tegi korralduse, mille järgi tulevikus kõik vanemad politseikordnikud peavad kandma vurrusid, see vastavat — nagu seletavad ajalehed, kommenteerides seda korraldust — ungari vanadele traditsioonidele ja andvat ühtlasi ka välisametnikule impo-santsema kuju.

Šveitsis on mõne suurema kaubamaja poolt tarvitusele võetud uus ja päris algupärane kord varguste vastu võitlemiseks.

Šveitsi suuremates linnades on palju suuri kaubamaju, kus liigub eriti turismi hooajal palju ostjaid ja vargaid. Viimaste vastu võitlemine pole kerge, seda enam, et tihti on tegemist õige vilunud välismaalastest spetsidega. Üks suurematest Zürichi linna kaubamajadest tuli mõttele tarvitusele võtta uus meetod kaubamaja varguste vastu võitlemiseks, mis katsub välja lülitada politseid. Kaubamaja teenistuses seisab hulk eradetektive, kelle ülesandeks on varaste tabamine teolt. Varas, kes teolt tabatakse, ei anta tähendatud kaubamajas enam politsei kätte, vaid tema kohta seatakse kokku kodune protokoll. Varas päevapildistatakse (muidugi tema oma kulul), tema peab alla kirjutama protokollile, milles on täpselt fikseeritud vargus (aeg, varguse toimepanemise viis, ese, mida taheti varastada jne.), ta peab lõpuks alla kirjutama erilisele paberile, millega ta annab lubaduse tulevikus kaubamajja mitte ilmuda (kui varas nende tingimustega nõus ei ole, antakse ta otsemat teed politsei kätte). Kui varas neist lubadustest kinni ei pea, näiteks, hiljem uuesti ilmub kaubamajja, antakse ta politsei kätte ühes varem allakirjutatud protokolliga, lubaduse ja päevapildiga. Eeltähendatud kaubamajal olevat väga häid kogemusi uue võitlusviisiga: viimase poole aasta jooksul olevat varguste arv kahanenud 80% võrra. Arvatavasti järgnevad ka teised samasugused ettevõtted sellele eeskujule.

Belgias on suuremate linnade (ja nimelt Brüsseli, Genti, Lüttichi ja Antverpeni) kommunaalpolitseid viimasel ajal hakanud tarvitusele võtma pisargaasi võitluses rahutuste mahasurumiseks, samuti ka kurjategijate tagaajamisel ja võitluses nendega. Selleks on vastavad politseiametnikud varustatud eriliste gaasipüstolitega. Tähendatud linnade kriminaalpolitseide koosseisus on erilised gaasibrigaadid, kes koosnevad 6- kuni 10-mehelistest salkadest, kes on peale gaasipüstolite varustatud veel gaasimaskidega ja kaitsesoomusega. Gaasi tarvitamine võitluses kurjategijate vastu oleneb muu seas prokurörist, kes iga juhtumi jaoks annab vastava eriloa.

Ka Belgias on viimasel ajal hakatud erilist rõhku panema passiivsele õhukaitsele ja eriti tööstusrajoonides, mis on arusaadav, sest Belgia on eeskätt tööstusmaa. Tähtsamaid Belgia tööstusettevõtteid varustatakse juba rahuajal õhukaitse kahurite ja kuulipildujatega. Varustajaks on Belgias teotsev üleriiklik „erikomisjon kaitseks õhust pealetungimiste vastu.“ Komisjon teeb kohal kindlaks, missugused kaitseriistad vastavale tööstusettevõttele kõige rohkem sobivad, kuhu neid tuleb hädaohu korral paigutada ja kuhu neid panna rahuajal. Seejuures valitakse kaitseriistade hoiuruumiks niisugune ruum, mis võimaldab kõige kiiremat tegevusse astumist häire korral. Samuti valitakse välja rahuajal vaatlemispunktid ja kohad, kus kõige otstarbekohasem on sisse seada välitelefoni liine, kui nende järgi hädaohu korral võiks tarvidus tekkida. Tervet kaitseaparaati juhivad vastava eelharidusega ametnik. Kahurite, kuulipildujate, telefonide jne. personaaliks on samuti vastava ettevõtte ametnikud, kes rahuajal peavad väikesi manöövreid ja keda

küllalt hästi õpetatakse välja selleks, et hädaohu korral kiiresti ja otstarbekohaselt teotseda.

Tšehhoslovakkias, kus seni puudus raudteepolitsei, on hakatud mõtlema erilise raudteepolitsei loomisele. Algatus selleks läks välja Tšehhoslovakkia raudteevalitsuselt, kes käesoleva aasta juunikuul alustas raudteepolitsei loomist. Seda põhjustasid hulgalised vargused raudteel, nende arv kasvas iga aastaga ja viimasel ajal võttis otse hädaohtliku ilme. Muidugi varastati peaaesjalikult kaubavagunitest ja aitadest mitmesuguseid kaupu, kuid vargusi tuli ette ka reisijatevagunitest. Esiialgu moodustavad raudteepolitsei raudteeametnikud, kes vabatahtlikult on enese peale võtnud politseilisi ülesandeid. Raudteeametnikud-politseinikud kannavad harilikku mundri käistel punase lindiga pealkirja „raudteepolitsei“. Nende varustuseks on püstolid ja erilistel juhtudel antakse neile kaasa politseikoerad. Arvatavasti on see korraldus aga ainult ajutine ja esialgne. Lähemal ajal hakatakse organiseerima kutselist raudteepolitsei, kelle koosseisu kuuluvad juba elukutselised politseiametnikud, nagu see mujal on viidud läbi.

Tšehhoslovakkias on lennukite tehas „Aero“ töötanud välja uue kaitsevälennuki tüübi, mida võib kasutada väga mitmesuguseks otstarbeiks, muu seas ka politseilennukina. Lennukit võib kõigepealt kasutada jahilennukina, samuti ka kerge pommi-, luure- ja kahurväe vaatlemislennukina. Lennuki mootor on 650-hobusejõuline. Lennuki kiirus on 270 km. tunnis, maksimaalse kõrguse piir on 6500 meetrit. Lennuk on varustatud kahe kuulipildujaga, mis lasevad lennuki ette, ja mõne kuulipildujaga, mis on asetatud lennuki kajutisse ja millest võib lasta igas suunas.

Juunikuu lõpul saavutati kokkulepe Poola ja Danzigi vahel, mille põhjal politseikord muudetakse Danzigi sadamas. Leping sõlmiti kolme aasta peale ja sellega reguleeritakse Danzigi sadama politseiorganisatsiooni. Seni allus Danzigi sadamapolitsei täielikult erilisele komisjonile, kelle eesotsas seisis šveitslane presidendina ja kes koosnes poolakatest ja Danzigi elanikest. See aparaat osutus õige raskeks ja ebaotstarbekohaseks. Tulevikus allub Danzigi sadama ja vabasadama politsei eeltähendatud komisjonile ainult veel liiklemispolitseilises osas. Kuid ka ses osas on võetud ette muudatusi. Liiklemispolitsei ülesanded lähevad üle erilisele vahtkonnale, n. nim. Stromwache'le, kes koosneb 12 poolakast ja 12 Danzigi elanikust, kes seisavad eeltähendatud komisjoni teenistuses. Nende õigused teenistusalal on võrdsed abipolitsei ametnike õigustega.

28. mail s. a. sulges Danzigi politseipresident Danzigi vabalinna piirides kommunistliku partei organisatsiooni ühingute kohta maksvate seaduste alusel. Asi seisab selles, et tähendatud partei üksikuid liikmeid on Danzigi kohtute poolt väga paljudel kordadel karistatud keelatud lendlehtede valmistamise ja levitamise pärast, teiste sama partei liikmete varustamise eest laškeriistadega võitluseks maksva korra vastu ja mitmesuguste teiste kriminaalkuritegude toimepanemise või neile avatlemise eest. Vaatamata kommunist-

like organisatsioonide sulgemisele jäävad kommunistlikud Danzigi rahvapäeva saadikud edasi rahvapäeva liikmeiks vastavalt rahvasteliidu poolt garanteeritud Danzigi konstitutsioonile.

Ühendriikide suurimaks mureks politsei alal on peale kurjategijate suursalkade likvideerimise liiklemisküsimused. Seni puudus Ühendriiges üldine, terves riigis maksev ühtlane kord tänavliiklemise reguleerimise alal. Et sellest puudusest üle saada, otsustas tänavate ja maanteed julgeoleku rahvuslik konverents küsimuse lahendamise enese peale võtta. Selle rahvusliku konverentsi käesoleva aasta koosolekul konstateeriti kõigepealt, et läinud aastal on tänavliiklemise ohvritena saanud surma ümmarguselt 30.000 inimest ja vigastada 1 miljon inimest. Neist kohutavaist arvudest järgneb, et liiklemisõnnetuste vähendamiseks tuleb midagi ette võtta. Seetõttu toonitas ka konverents erilist vajadust kodanikke kasvatada liiklemisele. Erilist rõhku pandi liiklemismärkidele, mis on väga lahkuminevad Ühendriikide üksikuis osariiges ja põhjustavad sageli liiklemisõnnetusi. Jõuti otsusele, et teatav liik märke peab juba väliselt kujult näitama, missuguse hoiatuse või eeskirjaga on tegemist. Nii seati juhtnöörina üles, et tulevikus kõik peatumärgid peavad omama kaheksanurga kuju, kõik sõidukiiruse vähendamise märgid — rombi kuju, kõik hoiatusmärgid raudteede ülesõidukohtadel — sõõri kuju ja kõik muud märgid — neljanurga kuju. Kõik liiklemismärgid peavad öösiti valgustatud olema, et neid saaks näha kauge maa pealt. Mis puutub hoiatusmärkide värvidesse, siis on huvitav märkida, et konverents valis ühel häälel mustad tähed kollasel põhjal. Liiklemist reguleerivate mehaaniliste seadeldiste suhtes võeti vastu otsus, mille järgi neid seadeldisi tuleb üle riigi asetada tänavate paremale poolele.

Saksamaal on viimasel ajal märgata liiklemisõnnetuste arvu suurenemist, mida seletatakse üldise liiklemise suurenemisega autode ja mootorrataste juurdekasvu tõttu. Nii oli Berliinis käesoleva aasta esimesel poolel 12.441 liiklemisõnnetust, kuna see arv 1933. a. samal ajal oli 10.594. Neil õnnetusjuhtumil sai surma 162 isikut, kuna haavata sai 5139 inimest. Politseiliste andmete järgi oli õnnetuste tekkimise peapõhjuseks liiga kiire sõit. Suur arv õnnetusjuhtumest on tekkinud sõidukijuhtide joobnud oleku tagajärjel (279 juhtumit). Jalakäijate osa õnnetuste tekkimises pole samuti väike; huvitav on märkida, et 49 juhtumil põhjustas õnnetusjuhtumi jalakäijate joobnud olek. Hamburgis oli käesoleva aasta teisel veerandil 2049 õnnetusjuhtumit, 1933. a. juhtus samal ajal aga ainult 1545 liiklemisõnnetust. Surma sai Hamburgis tähendatud ajajooksul tänavliiklemise ohvrina 23 inimest ja vigastada 1547.

Preisist töötati välja Preisi siseministri algatusel ja korraldusel uued juhtnöörid vabatahtlike tuletõrjajate komandodele, mis küll veel suundkorraldusena ei pandud maksma, mille tarvitusele võtmist aga soovitatakse. Nende juhtnööride sisu on kokkuvõetult järgmine. Nagu § 1 järgneb, on tuletõrje ja politsei tegevuspiirkonnad ühtlustatud. Iga politseirajoon (Polizeibezirk) jaguneb tuletõrje-

rajoonidesse. Igas rajoonis peab vastavalt rajooni iseloomule (elamud, vabrikud jne.) teotsema omaette tuletõrjeüksus. Juhtnõõrides on täpselt loetletud ka nende üksuste tuletõrje varustus, häire iseloom, selle andmise korra jne. kindlaksmääramine. Häire kohta käiv § 2 kirjutab ette häire andmise viisi täpselt kindlaks määrata (kas häire sünnib kellade, pasunate, suulise edasiandmise jne. teel). Sama paragrahv reguleerib lähemalt varustuse küsimust, millega tuletõrjujad peavad minema tulikahju kustutamisele; seal on loetletud varustuse vane- ma ülesanded tulikahju puhul, on lahendatud küsimus, kes juhib kohal tuletõrjujaid kuni n. nim. brandmeistri kohale jõudmiseni, kuidas ja millal tuletõrjujad lahkuvad tulikahju kohalt. Edasi peatuvad juhtnõõrid tulekustutamise küsimuse juures, tehes vahet teotsemise juures, kui on tegemist veevärgiga ja kui veevärk puudub. Mõlema juhtumi jaoks on nähtud ette üksikasjalikud kustutusvee muretsemise kavad. Juhtnõõrid kõnelevad edasi korrast tulikahju kohal (§ 4), vahtkonnast, keda tuleb jätta tulikahju kohale pärast tule kustutamist (§ 5). Tähtis paragrahv on kuues, milles käsitletakse tulekustutamise taktikat, kusjuures tuletõrjujad jaotatakse kolme gruppi: vee-, vooliku- ja pealetungigrupp. Paragrahv kõneleb üksikasjalikult sellest, kuidas teotseda võitluses tule vastu, kunas ja kuidas teotseda mitme pritsiga, millal ja kuidas käsitada päästeabinõusid. Puudutatakse veel korrapidamist tulikahju kohal tulekustutamise ajal, mis peab alati toimuma käsikäes kohaliku politseiga. Juhtnõõrid toovad isegi näitliku teotsemise plaani eriti tulekardetavate kaitiste põlemise korral. Edasi puudutatakse märgi- ja akustiliste signaalide küsimust (§ 7), kirjutatakse ette, kuidas käsitada tulekaitse ja -kustutusriistu, erilist rõhku pan- nes suitsukaitseriistade tarvitamisele (§ 8). Juhtnõõride teine pool (§ 9—16) käib tuletõrjujate kohta väljaspool nende otsest tegevust. Nii korraldab § 9 tuletõrjujate komandode liikumist jne. paraadide, ülevaatuste ja teiste sarnaste juhtude puhul, § 10 — vahtkonna teenistust, § 11 — siseteenistust, § 12 — hoolekandeaosutusi tuletõrjujatele, § 13 — harjutusi, § 14 — kaebeõigust, § 15 — orkestrite küsimust ja § 16 — vanade osakondade küsimust. Nende juhtnõõride väljatöötamisel olevat muu seas tahetud erilist rõhku panna õhukaitsele või vähemalt korraldada passiivset õhukaitset tuletõrje osas.

Leedu tuletõrje ja omavalitsuste osa selle korraldamisel.

L. Kahkra

Enne maailmasõda Leedus tuletõrje oli korraldatud samuti kui mujal Vene provintsidest, alludes enamal juhtumil otsekohe politseile. Tavaliselt tuletõrjemeeskonda kuulusid alamad politsei-

nikud ja nooremad riigiametnikud, kuna tulikahju ajal tuletõrje tegevust juhtis kõrgem politseiametnik, sageli ka politseimeister. Vene sõjaväe taandumisel praegusest Leedu riigi piirest viidi evakueerimisel ära ka suurem osa tuletõrje varustust: hobused ja masinad ühes teiste riistadega, kuna tuletõrjemeeskonnad lahkusid maalt suuremalt jaolt ühes taganeva vene armeega. See tuletõrje varustus, mis jäeti kohtadele, osutus enamalt jaolt kõlbmatuks ja vananenuks.

Kuni 1923. a. oli kogu tuletõrjeasjandus Leedus sõna tõsisel mõttes haletsemisväärse seisukorras, suured tulikahjud Kaunas ja mujal andsid jõulise tõuke tuletõrje uuesti organiseerimisele.

Esijoones asus elanikkond oma algatusel ja omavalitsuste aktiivsel toetamisel tuletõrje organiseerimisele nii linnades kui maal. Juba 1923. a. asutati üle kogu Leedu 36 uut ning vastsete abinõudega varustatud vabatahtlikku tuletõrjeorganisatsiooni. Sama aasta maikuul hakkas Leedus ilmuma esimene tuletõrjele pühendatud kuukiri „Leedu tuletõrjemees“, mis ilmub tänaseni Leedu tuletõrjeorganisatsioonide liidu häälekandjana, saades riigilt toetust. Tänu selle ajakirja aktiivsele propagandale ja laiemate hulkade valgustamisele, tuletõrjeasjandus Leedus on võimsalt arenemas. Juba 1933. a. oli üle riigi 314 tuletõrjeorganisatsiooni. Need uued organisatsioonid on mitmet tüüpi: vabatahtlikud, omavalitsuste poolt ülalpeetavad elukutselised, raudtee, kaitseväge, vabrikute jne. tuletõrjed. Kõik need tuletõrjeorganisatsioonid arenesid küll aeglaselt, kuid edukalt, täiendades valitsevale rahakitsikusele vaatamata oma varustust moodsaimate, peamiselt Saksamaalt tellitud masinatega. Muu seas saksa firma Hermann Koebe on valmistanud Kaunase vabatahtlikule tuletõrjele erilise tellimise peale täiesti uuetüübilise autopritsi erisüsteemi (nimet. „Kaunas“) järgi.

Kuna ühelt poolt Leedu tuletõrjeasjanduse uuesti ülesehitamine ning korraldamine oli algatatud omavalitsuste ning seltskondlike organisatsioonide poolt, näitasid samast 1923. a. saadik ka riigivalitsuse organid, esikohal siseministerium, suuremat aktiivsust tuletõrjeasjanduse korraldamise alal. Seadusandlikul teel määrati tulikahjude vastu võitlemine omavalitsuste ülesandeks (omavalitsuste tuletõrje tegevuse ulatus peegeldub asjaolust, et viimaste aastate jooksul kõik Leedu omavalitsused kulutasid kokku 4,7% oma eelarvest tuletõrjele).

Tulikahjud tekitasid ainelist kahju Leedus 1918. a. kuni 1928. aastani 92.042.543 liti suuruses, kuna aga kõik tuletõrje kulud moodustasid samal ajal 4.767.907 litti. Leedu tuletõrjeorganisatsioonide inventar hinnatakse praegu üle 3.500.000 liti. Sama ajavahemiku vältel leidis Leedus aset 9103 tulikahju. Suhteliselt see arv pole kuigi suur; väike tulikahjude arv mõnede asjatundjate arvates on seletatav võrdlemisi suure õhuniiskusega. Kuid peamiseks põhjuseks näib olevat asjaolu, et Leedus ehitused asetsevad veel võrdlemisi suurtes kaugustes üksteisest.

Tulikahjude arv ja tule läbi hävitatud ainealine väärtus kasvab iga aastaga. Selles nähtes ei ole midagi iseäralikku, kui arvestada, et Leedus on praegugi hoogsalt käimas maailmasõja läbi kannatanud maa intensiivne ülesehitamine. Statistiliste andmete järgi viimaste aastate jooksul Leedus on ainuüksi linnades igal aastal kerkinud 13 uut usulist ehitust, 155 tööstuslikku ehitust, 55 avalikku hoonet, 1738 elamut ning 1097 muud ehitust. Mitte vähema hooga käib ka ehitustegevus maal. Viimasel ajal küldes on kerkinud aastas 13.736 uut elamut ja 7218 teist hoonet. Viimasel ajal riigivalitsus eriliselt rõhutab, et tulikahjude ärahoidmiseks on hädatarvilik äratada elanikkonna huvi tulekindlamate ehitusviiside ning ehitusmaterjalide, telliskivi, raudbetooni, betoonliiva ja savibetooni vastu. Samuti sünnib tulikahjude vähendamise otstarbel uute hoonete püstitamine ning suurte tulikahjude läbi kannatanud väikelinnade uuesti ülesehitamine vaid viimistletud ajakohaste plaanide alusel. See kindlustab ja hoiab linnu ja aleveid täieliku mahapõlemise eest ja eriti juhul, kui peaks puhkema sõda. Tähtsaks teguriks ja toeks tulikahjude vastu võitlemisel on tuletõrje hoolas organiseerimine ühes ehitustegevuse ajakohase juhtimisega ja väga täiuslik statistika. Viimane on korraldatud Leedu iseseisvuse algpäevilt siseministeeriumi omavalitsuse departemangu poolt. Statistika näitab nii mõndki huvitavat ja õpetlikku ka meile.

Tuletõrjeorganisatsioon oli Leedus: 1918 — 24, 1919 — 39, 1920 — 48, 1921 — 58, 1922 — 68, 1923 — 75, 1924 — 86, 1925 — 102, 1926 — 110, 1927 — 120, 1928 — 147, 1929 — 185, 1930 — 218. 1933. a. andmete järgi on, nagu ülal mainitud, Leedus juba 314 tuletõrjeorganisatsiooni. Kui 1924. a. tuli keskmiselt üks tuletõrjeorganisatsioon iga 23.593 elaniku peale ja üks tuletõrjuja iga 500 elaniku peale ja 1928. a. üks tuletõrjeorganisatsioon iga 17.653 elaniku peale ja üks tuletõrjuja iga 384 elaniku peale, siis 1933. a. juba üks tuletõrjeorganisatsioon iga 7538 elaniku ja üks tuletõrjuja iga 150 elaniku peale.

Tulikahjude ärahoidmiseks ja vähendamiseks tulevikus võetakse vastuabinõude leidmiseks arvesse ka statistilised andmed tulikahjude tekkimiste põhjuste kohta. Leedus jääb tulikahjude põhjustest 43,9% selgitamata. Andmed tulikahjude põhjuste kohta on väga õpetlikud ja annavad näpunäiteid kohaste vastuabinõude leidmiseks. Nii näiteks tulikahju põhjustena on tehtud kindlaks, et 12,7% tuleb panna puuduliku korstnapühkimise arvele või koguni korstna pühkimata jätmisele. (Leedus korstnapühkimise korraldus on kaunis primitiivne.) Teistest tähtsamatest tulikahju põhjustest on pikselöögid — 12%, süütamised — 8,4% ja tulega hooletult ümberkäimine — 11%.

Nagu tulikahjude statistikast nähtub, süütamiste arv Leedus kahaneb järjekindlalt. Süütamiste protsent enne maailmasõda tulikahjude koguhulgas oli 1911. a. 15,1%, Leedu omariikluse ajal on see kiirelt langenud: 1923 — 12,3%, 1924 — 10% ja 1928. aastal vaid ainult 7%. See nähe on väga iseloomustav, kuna mujal näeme

sageli just ümberpööratud pilti. Süütamise põhjus on Leedus väga omapärane paljudel juhtumel. Kui uskuda ametlikku statistikat, siis süütamisi põhjustab sageli ka romantika, nimelt kättemaksuhimu. Mujal teatavasti annab tõukeid sellele kuriteole kindlustussumma kättesaamise himu. Leedus ei mängi see tegur vist seepärast suuremat osa, et aastakümne jooksul tule läbi hävinud varandusest või väärtusest oli vaid 11,35% kindlustatud.

Tuletõrje tööd Leedus raskendab suurel määral veepuudus. Seepärast kustutamisel tuleb sageli piirduda ja leppida ainult põlevate hoonete lammutamisega. Veega kustutamisel vee kokkuhoiu mõttes tuleb Leedu tuletõrjel töötada sageli suurimas hädaohus, tulele väga ligidal, millega on seletatav suur õnnetusjuhtumite arv tuletõrjajatega (1921—1928 on tulikahju kustutamisel 119 meest saanud surma ja 268 meest raskeid haavu).

Erilise tähelepanu osaliseks on saanud tuletõrjeorganisatsiooni ning kutseshariduse küsimus. 1923. a. peale hakkas ilmuma, nagu ülalpool tähendasime, eriajakiri, mis peaaegjalikult pühendatud organisatsioonilistele ja tehnilistele küsimustele. 1926. a. ilmus trükist siseministeeriumi väljaandel esimene tuletõrje-käsiraamat leedu keeles, mille koostas siseministeeriumi omavalitsuste departemangu tuletõrje referent D. Semaska. „Leedu tuletõrje“ ajakirja propageerimise tagajärjel tuli 1924. a. Kaunas kokku esimene Leedu tuletõrje kongress, kus pandi alus Leedu tuletõrjeorganisatsioonide liidule. Tuletõrjeasjanduse kiiremaks arendamiseks ja kõigi organisatsioonide koostöö süvendamiseks osutusid vajalikuks üleriiklikud kongressid, mis on annud häid tulemusi.

Leedu tuletõrje liit mängib tähtsat ja juhtivat osa tuletõrjeasjanduse arendamisel: igal aastal korraldatakse lühiajalised tuletõrjekursused, kus aastas valmistatakse ette umbes 30 uut tuletõrjeinstruktorit. Tuletõrje organiseerimiseks ja meeskondade väljaõpetamiseks provintsis saadab liit kohtadele instruktoreid. Rahalist toetust saab tuletõrje liit siseministeeriumi omavalitsuste departemangult. Igal aastal korraldatakse liidu poolt ülemaaline tuletõrje nädal koosolekutega, avalikkude päevakohaste ettekannetega jne. Leedu tuletõrje liit on ka aktiivselt töötanud kaasa sellele, et Riias 1926. a. kokkukutsutud Eesti, Läti ja Leedu tuletõrje liitude konverentsil pandi alus kolme Balti riigi tuletõrje liidule.

Suuremates linnades on hästi organiseeritud ning ajakohaselt varustatud kutselised kindlapalgalsed tuletõrjed, kuna nende ülalpidamise kulud kannavad omavalitsused. Väiksemates linnades saab ainult brandmeister ja osa meeskonnast omavalitsustelt tasu. Mujal annavad omavalitsused vabatahtlike tuletõrjeorganisatsioonidele pritsid ja mõned vajalikud tööriistad ning toetavad neid ka rahaliselt.

Leedu teedeministeeriumi tuletõrjed, kes väga hästi organiseeritud ja moodsate bensiin-mootorpritsidega varustatud, mängivad julgeoleku alal tähtsat osa. Kõigis tähtsamais raudteejaamades on tuletõrjekomandod (Kaunas, Radviliskis, Panevezys, Maslikiai,

Klaipeda), kes ruttavad alati elanikkonnale häda korral appi vaatamata sellele, et tulikahi on tekkinud väljaspool raudtee piirkonda.

Viimasel ajal on märgata Leedu politsei aktiivset osavõttu võitlusest tulikahjude ja üldse tulehädahoju vastu, kes töötab selleks siseministeeriumi poolt väljatöötatud eeskirjade järgi. Seega omab suurima tähtsuse eelpooltähtendatud siseministeeriumi omavalitsuse departemangu eeskiri, tulikahjude vastu võitlemise määrused, millega on ühtlustatud seni kõik omavalitsuste poolt avaldatud sellekohased laialipillatud määrused.

Kuigi riigivalitsus ja eraalgatus on mänginud Leedu tuletõrjeasjanduse arendamisel ja loomisel tähtsat osa, on see edu siiski peamiselt Leedu omavalitsuste teene, mis väärrib kõrgemat hinnangut, sest Leedu ei pärinud, nagu näiteks Eesti ja Läti, tuletõrjeasjandust, vaid Leedu tuletõrje korraldamist tuli alata algusest peale.

Tollisüütegude jälitamine Maksukaristuste seadustiku järgi.

V. Daniel

Maksukaristuste seadustik ühendab eneses tolli ning monopoli ja aktsiisi alal karistuse kui ka süütegude jälitamise eeskirju. Senised tolli ja aktsiisi karistuse- ja protsessieeskirjad esinesid lahutatult mitmes seaduses, peamiselt Tolliseadustikus (RT 45/46 — 1923), Aktsiisiseadustikus (VSK — V köide) ja Vene Kr. kp. s. (§§ 1124—1213). Uue seadustiku eeskirjad ei ole mehaaniliselt üle toodud nimetatud seadustikest, vaid need moodustavad enesest täielikult uue terviku kodifikatsiooni alal. Eriti põhjapanevad uuendused on viidud läbi aktsiisi ja monopoli alal karistuse eeskirjades, kuna aga tolli alal leiti otstarbekohaseks alal hoida süütegusid defineerivat teksti, arvestades seni väljakujunenud väärtuslikku kohtupraktikat ning asjaolu, et tollisüütegude koosseisud on otseselt seotud Tolliseadustikus kindlaksmääratud kaupade üle piiri liiklemise korruga, laevade sisse- ja väljasõidu eeskirjadega ning igasuguste muude tollifunktsioonide täitmisega. Pealegi ei pakkunud tollisüütegude kohta maksvad eeskirjad sellist kaootilist pilti nagu aktsiisi alal, kuna kehtiv Tolliseadustik oli pandud maksma juba Eesti iseseisvuse ajal.

Maksukaristuste seadustik (edaspidi lühendatult M Kr S) koosneb kolmest osast: üldosast, eriosast ja süütegude jälitamisest. Kõige laiaulatuslikum eeskirjade arvult on süütegude jälitamise osa (228 paragrahvi koguarvust — 130), mis on ka arusaadav, kui võtta arvesse, et maksusüütegude protsessi kord tunduvalt erineb üldisest kriminaalprotsessi korrast. Peale selle on sellesse ossa paigutatud ka sellised toimingud, mis otseselt ei ole seotud süütegude jälitamisega, nagu konfiskeeritud esemete realiseerimine ja süüteo avastajaile kui ka ülesandjaile autasu maksmine.

Käesoleva kirjutise sihiks on võtta lähema vaatluse alla eriti tollisüütegude jälitamise kord M Kr S järgi, võrreldes seda seni kehtinud korraga ning tõstes esile uues seadustikus esinevaid põhjapanevaid uuendusi, millega tuleb otseselt kokku puutuda tolliametkonnal, piirivalvel ja politseil nende tegevuses salakaubaveo vastu võitlemisel.

Uue Kr. Kp. s. (edaspidi lühendatult KKS) järgi on teatavasti politseiline juurdlus legaliseeritud. Juurdlustele on antud seaduslik alus ja juurdluse toimingule võrdne vormiline jõud eeluurimise toiminguga. MKrS § 103 määrab, et maksusüüteo asjus maksuametnike ja piirivalve poolt toimetatud juurdlustel on võrdne seaduslik jõud KKS-us ettenähtud juurdlustoiminguga. Seepärast on tulevikus juurdlust toimetava ametniku tegevus palju vastutusrikkam ning nõuab põhjalikku seaduse tundmist ja täpset käsitlemist.

Maksusüütegude jälitamise algpõhimõte väljendub M Kr S süütegude jälitamise osa esimeses eeskirjas (§ 97), mille järgi süütegude jälitamisel tuleb kohaldada KKS eeskirju M Kr S ettenähtud eranditega. Vene KKS sisaldas teatavasti terve eriosa riigi varanduse ja sissetulekute vastu sihitud süütegude protsessi korra kohta, milliseid eeskirju aga uue KKS koostajad ei pidanud otstarbekohaseks paigutada uue Kohtupidamise seadustiku eeskirjade hulka, vaid leidsid, et üldisest protsessi korrast erinevad eeskirjad tuleb paigutada vastavasse eriseadusisse. Nii tuleb MKrS-us otsida kõik maksusüütegude jälitamise puutuvad ja üldisest protsessi korrast erinevad eeskirjad, ja ümberpöörduvalt — üldprotsessi korra eeskirjad maksusüütegude jälitamiseks leiduvad eranditult KKS-us. Sellega on saavutatud süütegude jälitamise korrast selgus, ühtlane terviklik süsteem ja seaduste lihtne käsitlemise võimalus.

Vastavalt senisele korrale on ka M Kr S järgi juurdluse toimetamiseks maksusüütegudes õigustatud ja kohustatud maksuametnikud, politsei ja piirivalve; kuid ka kõik muud riigi- ja omavalitsuse teenijad on kohustatud eelnimetatud süütegude jälitamiseks õigustatud võimudele teatama süütegudest, mis neile on saanud teatavaks nende teenistuskohuste täitmisel (§ 98). On loetletud maksu- ja piirivalve ametnikud, kes võivad toimetada juurdlust (§ 99), ning määratud kindlaks piirivalve tegevuse territoriaalsed piirid (§ 100). Maksudevalitsuse direktor kui ka maksu- ja tolliinspektorid võivad teha piirivalvele ja politseile korraldusi juurdluse toimetamise alal ning komandeerida oma esindajaid juurdlustoimingute juurde (§ 101). Igal maksuametnikul ja piirivalve esindajal on õigus kinni pidada süüteoalt tabatud isikut tema isiku kindlakstegemiseks ning tarbe korral isik toimetada lähema politseiametniku korraldusse (§ 107).

Seni maksnud korra järgi anti salakauba süütegude pärast trahvituid isikud politsei valve alla, kui need ei tasunud neile määratud rahatrahvi, või ei esitanud küllaldast trahvi kindlustust (Tollis. § 446). Uus KKS kui ka M Kr S ei tunne politsei valve institutsiooni, mispärast sellise trahvi kindlustamisviisi asemel tuli luua mingisu-

gune uus kord, mis võtaks ära isikuil, kellel puudub Eestis alaline elukoht (välismaalased — reisijad ja laevamehed), võimaluse karistuse kandmisest kõrvale hoida. Seepärast MKrS § 108 järgi võib selliseid isikuid juurdlust toimetava ametniku poolt vahistada, kusjuures aga juurdlus antakse üle lähemale tolliinspektorile 24 tunni jooksul. Sellele järgneb tolliinspektori trahviotsus, ning kui trahvitu poolt rahatrahvi ei tasuta ega kindlustata, juurdlustoimik antakse üle 48 tunni jooksul vahistamise momendist jaoskonnakohtule, kes viivitamata otsustab ka tõkkeabinõu küsimuse (§152).

Võrdlemisi üksikasjaliselt on määratud kindlaks konfiskeerimisele kuuluvate esemetega talitamise kord. Senise korra järgi kinnipeetud esemed igal juhul anti üle lähemale tolliasutusele kas vahetult või vastavate politsei või piirivalve võimude kaudu (Tollis. § 435). M Kr S § 109 järgi neid esemeid on võimalik anda hoiule ustavale isikule, või kui see on teostamatu — nende valdajaile, kusjuures esemed arestitakse juurdlust toimetava ametniku poolt (§ 112). Praktiliselt tollisüüteo asjus süüteo esemete kohale jätmise ja arestimise võimalust saab kasutada ainult erandjuhtudel, ja nimelt siis, kui on tegemist esemetega, mille kohta tollitariifides ei ole nähtud ette tollimäära ja kus on tollitrahvi aluseks esemete hind. Samuti on võimalik jätta kohal hoiule või anda omanikule kasutamiseks salakaubaveo abinõud, mida piiratud määral võimaldas ka senine kord (Tollis. § 438). Uus seadus võimaldab esemeid, mille konfiskeerimine „on väga vaieldav“, jätta arestimatult omaniku või valdaja käsutusse (§ 117). See eeskiri arvatavasti tekitab tegelikul käsitlusel raskusi, sest võib ju lõpuks öelda peaaegu kõigi esemete kohta, kuni nad seadusjõulise administratiivvõimu või kohtuotsusega ei ole tunnustatud konfiskeerituks, et nende konfiskeerimine on vaieldav. Maksudevalitsuse direktoril nähtavasti tuleb selle eeskirja käsitlemist oma juhtnõõridega lähemalt selgitada.

Väga otstarbekohane on M Kr S § 119 eeskiri, mis selgelt määrab esemete omaniku kompensatsiooni võimalused, kui kergesti rikkiminevad esemed või loomad ühes rakmete ja veoriistadega on ära müüdnud (§ 118), kuid järgneva seadusjõulise otsuse järgi ei kuulu konfiskeerimisele. Sellisel korral tasutakse esemete omanikule nende müügist saadud summa, muul viisil realiseerimise korral aga nende hinnatud väärtus (§ 119). Senine kord võimaldas selle küsimuse kohta mitmesuguseid tõlgitsemisi, mis põhjustas sagedaid vaidlusi ja koguni kohtuprotsesse esemete omanike ja tolliasutuste vahel. Kui esemed on tabatud süüdlast avastamata, siis talitatakse üldjoontes senise korra järgi (Tollis. § 440) selle vahega, et kuulutuse aeg on senise kahe nädala asemel üks kuu (§ 120). Lõpule viidud juurdlustused saadetakse alluvuse korras vastavale tolliinspektorile, kes need omakorda saadab edasi Maksudevalitsuse direktorile (§ 121).

Tollisüüteo asjade administratiivkorras otsustamine M Kr S järgi erineb senisest korrast selle võrra, et kuna seni salakauba süüasjad vaatas läbi ja määras karistused kollegiaalne asutus — Tollinõukogu (Tollis. §§ 7 ja 441), kuulub nende asjade otsustamine tule-

vikus Maksudevalitsuse direktorile, ning erandjuhtudel (vahistatud välismaa reisijate ja laevameeste süüasjus) — tolliinspektorile. Seega on viidud läbi salakaubaasjade otsustamiseks tsentraliseerimise põhimõtte, ning suurem osa kõigist juurdlusist tuleb saata vastavate tolliinspektorite kaudu Maksudevalitsusele (§ 128). Juurd-lused neis asjus, mille eest seadus näeb ette raskeima karistusena kinnipidamise, Maksudevalitsuse direktor (või vastavail korral tolliinspektor) saadab oma arvamusega alluvuse järele kas jaoskon-nakohtuniku või kohtu-uurija korraldusse, kes viivitamata otsustavad tõkkeabinõu küsimuse (§ 127). Senise korra järele Tollinõu-kogu tegi esialgse otsuse ka vahetult kohtule alluvais asjus, kuigi toimetus pärast seda saadeti kohtule otsustamiseks (Tollis. § 442).

Taandumise eeskirjad ja kaebekord selle kohta on toodud M Kr S §§ 130—135. Need eeskirjad puudusid senise tollisüütegu-de jälitamise korras. M Kr S §§ 138 ja 139 määravad trahviotsuse kuulutamise korra, mis on senisest korrast täielikum ja kõrvaldab igasugused kuulutamiseiga seoses olevad võimalikud takistused. Trahvitut võib ühe kuu jooksul, arvates otsuse kuulutamisest, täita trahviotsuse või avaldada Maksudevalitsusele nõusoleku selle täit-miseks (§ 141). Senise korra järgi oli trahvitul võimalus täita ot-sust kahe nädala jooksul (Tollis. § 443), kusjuures ainuüksi otsusele alistumine ei võimaldanud veel asja lõpetamist administratiivkorras. Maksudevalitsuse direktor võib trahvitut palvel rahatrahvi ja tasu-rahha maksmise tähtaega pikendada või ajatada, nõudes tarbe kor-ral kindlustusi. Kui trahv ületab 2500 krooni, siis otsustab piken-damise ja ajatamise Majandusminister (§ 142). Siin on tulnud vastu suurel määral trahvitule, võrreldes seni kehtinud korraga. Kõi-gepealt on võimaldatud trahvi ajatamist ja pikendamist ilma kind-lustusteta (kuni kuue kuuni), ning vähemate trahvisummade juures ei ole tarvilik pöörduda Majandusministri poole, nagu see oli igal juhul nõutav Tollis. § 449 järgi.

Samuti on trahvitut huvides laiendatud Majandusministri disk-retsiooni õigust rahatrahvist, tasurahast ja konfiskeerimisest vabas-tamise või trahvi kergendamise kui ka trahvitut õigust sellekohase palve esitamise kohta, võrreldes Tollis. § 444-b ettenähtud korraga, mille järgi nõuti tingimusteta alistumist Tollinõukogu otsusele, ning kergenduse osalisteks võisid saada ainult esmakordselt salakauba-vee pärast süüdistatavad isikud. Samuti oli piiratud palve esita-mise tähtaeg (kaks nädalat pärast Tollinõukogu otsuse kuulutamist). M Kr S § 144 järgi võib Majandusministri poole pöörduda trahvi ajatamise või kergendamise palvega kuni süüteo asja üleandmiseni kohtule iga isik, kes on karistatud Maksudevalitsuse direktori või tolliinspektori trahviotsusega, vaatamata sellele, kas ta on varem karistatud ning kas ta võtab õigeks juurd-luses ja trahviotsuses ole-vad asjaolud. Majandusministri poolt temale kuuluva diskretsiooni õiguse kasutamise mõõdupuuks on igal konkreetset juhul ainuüksi küsimus, kas karistus on õiglane, või osutub see trahvitule liigseks karmuseks. Ka on nähtud ette kuuajaline tähtaeg Majandusministri

MKrS § 144 korras tehtud otsusele alistumiseks senise Tollis. § 444-b ettenähtud 7-päevase tähtaja asemele.

M Kr S § 146 määrab, et trahviotsusele alistumise korral, samuti trahvi ajatamise või pikendamise võimaldamisel, kui trahviotsus jäi täitmata, Maksudevalitsuse direktor võib pöörata otsuse täitmisele administratiivkorras või anda asja üle kohtule. Senise korra järgi trahvi tasumata jätmisel toimetus läks obligatoorselt kohtusse, ning ajatamise korral enne asja üleandmist kohtule ei olnud võimalust anda asja hiljem kohtule otsustamiseks.

Tollisüütegudes sageli on riivatud kolmandate isikute huvid, kes ei esine süüalustena. Nii näiteks kuuluvad ka kehtiva Tollis. § 422 järgi konfiskeerimisele salakauba veoabinõud vaatamata sellele, et nad kuuluvad kolmandale isikule, keda selles asjas salakaubaveo pärast ei süüdistata. Kuidas aga kolmas isik oma õigusi saab kaitsta ja trahviotsusele edasi kaevata, seda Tolliseadustiku eeskirjad ei reguleeri. M Kr S §§ 148—150 kõrvaldavad selle puuduse, määrates kolmandale isikule trahviotsusest kuulutamise ja kaebekorra.

Süütegude kohtuliku asjaajamise korra määravad MKrS §§ 154—169. Võrreldes Vene KKS ja Tollis. eeskirjadega, annab M Kr S Maksudevalitsuse direktorile ja tema esindajale kohtus senisest suuremad õigused, lubades Maksudevalitsuse direktori volinikul esineda § 157 põhjal Ringkonnakohtule alluvais asjus prokuröri kõrval n. n. kõrvalsüüdistajana, milline instituut oli seni tundmatu meie kriminaalkohtu korras, kuid nüüd on nähtud ette uues KKS § 332. Seetõttu Maksudevalitsuse direktor või tema volinik võib nüüd Ringkonnakohtule alluvais asjus kaevata edasi mitte ainult rahatrahvi, vaid ka kinnipidamise karistuse osas, samuti võib ta prokuröri määruse peale süüteo asja lõpetamise pärast kaevata Kohtukojale, esinedes seal süüdistajana, millised õigused temal kui tsiviilnõudjal seni puudusid (Vene KKS § 1194). Muus osas kohtulik asjaajamine M Kr S järgi vastab senisele korrale.

Analoogiliselt administratiivkorras tehtud trahviotsusele võib pikendada ja ajatada ka kohtuotsusega määratud trahvi ja tasuraha, kusjuures jällegi, võrreldes senise korraga, on tulnud vastu trahvituile, võimaldades neil esineda sellekohase palvega senise kahepäevase tähtaja asemel, arvates kohtuotsuse seadusjõusse astumise, kuni vahistamiseni asekaristuse täideviimiseks. Kuigi palve esitamine ei peata kohtuotsuse täitmist asekaristuse osas, on antud Maksudevalitsuse direktorile õigus oma korraldusega otsust täideviimisele asutusele peatada asekaristuse täideviimist kuni pikendamise või ajatamise küsimuse otsustamiseni (§ 171). Kui aga rahatrahvi või tasuraha asendav asekaristus on viidud juba osaliselt täide, siis ei või pikendada süüdimõistetule rahatrahvi või tasuraha maksmise tähtaega ega katkestada asekaristuse kandmist (§ 176).

Rahatrahvi ja tasuraha sissenõudmine M Kr S § 177 järgi sünnib administratiivsissenõude korras trahvitu varast või antud kindlustusest. See uuendus kergendab ja lihtsustab suurel määral Mak-

sudevalitsuse asjaajamist trahvide sissenõudmise alal ning kiirendab trahvide laekumist. Senise korra järgi pidi Maksudevalitsus nõudma sisse trahve Tsiviilkohtupidamise seadustiku eeskirjade järgi, mis oli seotud suurte kulude (tasud kohtupristavitele) ja üleliigsete vorminõuetega. Süüdimõistetud kõrvalehoidmine karistusotsuse täitmisest ei peata rahatrahvi ja tasuraha sissenõudmist ega konfiskeerimise täideviimist (§ 178). Vastavalt senisele korrale, kui trahvitu on maksuvõimetu, otsust täitev ametnik teatab sellest Maksudevalitsusele, ning saades sellelt nõusoleku, pöörab täitmisele kohtuotsuse asekaristuse osas (§ 180). Tollisüütegude jälitamine alal senini täiesti tundmatu uuenduse sisaldab veel MKrS § 188, mille järgi kohus võib süüaluse palvel ja Maksudevalitsuse direktori ettepanekul viia täide süüaluse suhtes kohtuotsuse asekaristuse osas vaatamata sellele, et trahvitu on maksuvõimeline, ja seda nimelt siis, kui rahatrahvi või tasuraha sissenõudmine hävitaks süüdlase majapidamise või viiks teda muidu äärmisse majanduslikku kitsikusse. Peab aga tunnustama, et eriti praeguse majandusliku kriisi ajal selline võimalus osutub otstarbekohaseks rahvamajanduse seisukohalt.

M Kr S §§ 181—185 kirjutavad täpselt ette, mil viisil on lubatud kindlustada rahatrahvi ja tasuraha ning millised peavad olema kautsjonid, käendused ja kinnisvara pandid. Seni puudusid vastavad eeskirjad, mis tegi maksuametkonnale tihti raskusi kindlustuste võtmisel.

M Kr S §§ 190—214 määravad kinnipeetavate esemete tagasiandmise ja realiseerimise korra. Tagasiandmisele kuuluvad esemed antakse selleks õigustatud isikule ühe kuu jooksul sellekohase teate kätteandmisest politsei või maksuasutuste kaudu. Pärast seda tähtaega vastuvõtmata esemed langevad riigi omanduseks (§§ 190 ja 191). Seni vastava erieeskirja puudumisel tuli tollisüüteo asjus käia üldise kaupade tollilaost väljavõtmise korra järgi, mis võimaldas kaupa hoida laos üks aasta (Tollis. § 176). Kui esemete omanikku ei leita, kuulutatakse esemete tagasiandmisest, ning kui need ei ole võetud vastu kuue kuu jooksul, tunnustatakse need samuti riigi omanduseks. Konfiskeeritud ja riigi omanduseks langenud esemete müük toimub üldjoontes seni kehtinud Tolliseadustiku korra järgi, kusjuures mõned üleliigsed vorminõuded on lihtsustatud (näiteks oksjonist kuulutamine ja kaebekord), teiselt poolt aga on loodud kindlakujulised eeskirjad seniste ebatäpsete asemel (näit. oksjoni tehniline toiming). Samuti on võetud spekulatsiooni võimalus elukutselistelt oksjonist osavõtjatelt seega, et käsiraha protsent on tõstetud 10 pealt 20-le, ning peale selle võimaldatud kuni 100 kr. hinnatud esemeilt nõuda täie hinna tasumist (§§ 201 kuni 203). Esemete müümata jäämisel kahel oksjonil on nähtud ette uuendusena võimalus müüa need ilma enampakkumiseta, milleks on tarvilik Majandusministri nõusolek, kui hind ületab 500 kr. (§ 211).

Põhjalikule revideerimisele on võetud senine autasu maksmise kord süütegude ülesandjaile ja avastajaile. Senised eeskirjad au-

tasu maksmise kohta olid nähtud ette Tollis. §§ 451—458, kuna M Kr S pühendab sellele terve peatüki (§§ 215—228). Kõigepealt on pandud maksuma põhimõte, et süüteo avastajate kui ka ülesandjate autasu suurus ei tohi olla sõltuv sellest, kas trahvitu on jõukas või vaene, ning kas rahatrahv või tasuraha on laekunud või mitte. Kuna aga rahatrahvid tegelikult ei laeku ühtlaselt, peeti tarvilikuks luua eriline maksusüütegude vastu võitlemise kapital, kuhu iga süüteo trahvidest ja esemete müügist sissetulnud summadest määratakse 30%. Süüteo avastajatele ja ülesandjatele makstakse välja 40%, riigituludesse kantakse 20% ning süüteoasjade toimetamise kulude katteks läheb 10% (§ 215). Nagu sellest summade jaotamisest nähtub, on riigile kuuluv osa tunduvalt kärbitud (senise korra järgi oli see protsendi määr 40), kuna seadustiku koostamisel asuti põhimõttelisele seisukohale, et riik ei peaks enesele hankima tulu süüteoest laekunud summadest. Seetõttu sai võimalikuks süüteo avastajatele ja ülesandjatele maksta välja autasu iga süüteoasja eest ainult 10% võrra vähem, kui see oli nähtud ette Tolliseadustikus, kusjuures aga trahvi laekumata jäämisel autasu saamiseks õigustatud isikud saavad lisa maksusüütegude vastu võitlemise kapitalist. Selle kapitali valitsemine on seadusega antud piirivalve poolt avastatud süütegudest laekunud summade suhtes Siseministrile ning muus osas — Majandusministrile (§ 220). See eeskiri kahtlemata kindlustab õiglase summade jaotamise, kuna suurem osa tollisüütegudest avastatakse piirivalve poolt, ning Piirivalve valitsus neis süüteoasjus on muidugi paremini informeeritud sellest, kes ja millisel määral väärivad autasu maksusüütegude vastu võitlemise kapitalist lisaks harilikule § 215 alusel antud autasule. Kuid kapitali summade jaotamine on seadusega veelgi differentseeritud, nimelt kasutatakse Majandusministri valitsemisel olevat maksusüütegude vastu võitlemise kapitali aktsiisi- ja monopolisüütegude ning tollisüütegude asjus laekunud osades vastavatel aladel iseseisvalt. See kord annab tollisüütegude jälitajatele kindlustuse, et nende tegevuse läbi laekunud summad kasutatakse ainult samal alal toimunud süütegude paljastamise ja eriliste teenete ülesnäitamise korral. Kriteeriumideks maksusüütegude vastu võitlemise kapitalist autasu andmisel on trahvi summa, mis süüaluselt seadusjõulise otsuse põhjal kuulus sissenõudmisele. Kuna autasu on ergutavaks abinõuks süütegude vastu võitlemisel ainult sel korral, kui autasuks õigustatud isik saab selle kätte võimalikult lühema aja jooksul pärast süüteo paljastamist, on M Kr S § 218 järgi nõutav autasu jaotamine hiljemalt kolmekuulise tähtaja jooksul pärast kõigi summade laekumist. Senise korra järgi tekitas tihti arusaamatusi ja väärtõlgitsemisi süüteo ülesandja ja avastaja mõiste kindlaksmääramine kui ka autasu suuruse vaherkord üksikute süüteo ülesandjate ja avastajate vahel. Neid puudusi kõrvaldavad M Kr S §§ 222 ja 223, kus on täpselt määratud, keda loetakse ülesandjaks ja avastajaks. Samuti on piiratud ühele isikule väljamaksmisele kuuluva autasu ülemmäär. Senise korra järgi olid autasust teatamise ja autasu kohta kaebekorra ees-

kirjad võrdlemisi puudulikud. Nii näiteks Tollis. § 453 (RT 35 — 1926 red.) järgi piirivalvele ja politseile antava autasu kohta ei olnud üldse nähtud ette kaebekorda, kuna tolliameti poolt jaotatava autasu peale tuli Tolliseadustiku tõlgitsemise abil kaevata kaupade tariifiomaduste pärast vaidlemise korra järgi (Tollis. §§ 218 kuni 220). Samuti puudus Tolliseadustikus eeskiri selle kohta, kuidas talitada autasuga, kui enne selle väljamaksmist autasuks õigustatud isik sureb. M Kr S § 225 järgi autasu määramise kohta pannakse autasu määrama ametiasutuse ruumides avalikult välja kuulutus, ning ühtlasi saadetakse autasusaaajale ülesantud aadressi järgi teadaanne temale määratud autasu kohta. Autasu määramise kohta tehtud otsuse peale võib kaevata vastavale ministrile ühe kuu jooksul arvates kuulutuse väljapanemisest, millise tähtaja möödumisel kaebeõigus kustub. Ministri otsuse peale võib kaevata administratiivkohtu korras Riigikohtule (§§ 226 ja 227). Autasusaaaja surma või leidmatuse korral kuulutatakse autasust Riigi Teatajas, ning pretensioonide esitamata jätmisel kahe aasta jooksul kantakse autasu maksusüütegude vastu võitlemise kapitali (§ 228).

Denveri noortekohus.

J. Viks

Alaealiste kurjategijate eraldamine täiskasvanuist ja nende suhtes erineva kohtlemisviisi tarvitusele võtmine on läinud sajandi viimaseil ja käesoleva sajandi möödunud aastakümneil tunnustatud vajalikuks igas kultuurriigis ning paljudes riikides on asutatud noorte kurjategijate jaoks eriinstituut — alaealiste või noortekohus, kelle ülesandeks on arutada alaealiste süütegusid ja parandada kuritegevusele sattunud noori.

Noortekohtu loomise küsimus pole ka Eestis tundmatu, tema vajadust on märgitud mitmete nimekamate juriidilisel kui ka pedagoogilisel alal tegutsevate isikute poolt ja arvatavasti võib loota, et noortekohtu loomine tunnustatakse Eestis vajalikuks sotsiaalseks uuenduseks.

Alljärgnevad read tahavad anda ülevaate P.-Ameerikas ja Euroopas kuulsuse omandanud Denveri¹⁾ noortekohtu organisatsioonist ja tegevusest.

Eelkõige olgu mainitud, et Denveri noortekohtu rajajaks ja kauaaegseks juhiks on olnud Benjamin Barr Lindsey, mees keda samavõrdselt tuntakse osava juristina kui pedagoogina. Oma tegevusest noortekohtunikuna on B. Lindsey palju kirjutanud. Tema tähtsamaist töist olgu nimetatud saksakeelses tõlkes järgmised: „Die Aufgabe des Jugendgerichts“, koos Evans'iga: „Die Revolution der modernen Jugend“ ja „Die Kameradschaftsruhe“.

¹⁾ Denveri linn asub U. S. A. Colorado osariigis.

Lindsey kirjutab oma teoses „Die Aufgabe des Jugendgerichts“ noortekohtu tähtsusest ja ülesannetest järgmist: „Tähtsamaid küsimusi riigile on noorsoo kasvatusküsimus. Kasvatuse ülesandeid täidavad eeskätt kodu, kool ja kirik. Kui aga vanemad loobuvad oma kohustustest laste vastu, või kodu hoopis puudub ja kool ega kirik ei suuda teda asendada, siis peab riik ligi astuma ja vanemate kohustused enese peale võtma, on ju kõik poisid ja tüdrukud ühtlasi riigi lapsed. Seda taotleb riik noortekohtu kaudu. Noortekohtu peaeesmärk on kõiki noori, kes kuritegelikkude kalduvustega, parandada, neid kaitsta ja hoida languse eest. Töö, mis pühendatud inimese kuriteo kordasaatmise vältimisele, on palju väärtuslikum, kui selle inimese karistamine, kes on sooritanud kuriteo. Kriminialistika õpetab, et me ainult karistamisega ei suuda vältida kuritöid. On kindel, et meil tulevikus ei ole loota väärtuslikke mehi ega naisi, kui me ei oma häid lapsi. Statistika tõendab, et laste juures kurikalduvuse põhjused peituvad peamiselt hoole- tusse jätmises ja eksitustes. Noortekohus peab oma hoole alla võt- ma kurikalduvustega lapsi selles eas, mil iseloom veel kujundamis- nõtke ja ennast laseb vormida. See on ülesanne, mida ei saa soori- tada kohtukodade ega vanglate kaudu.“

1899. a. Denveri linnas asutati noortekohus vastava seaduse põhjal. Selle asutuse loomisest jutustab Lindsey²⁾ järgmist: „Ma kutsusin Colorado kubeneri, Denveri linnaeape, prokuröri, kõrge- maid politseiametnikke ja tosin vaimulikke ühisele koosolekule ja lasksin mõned 9—15-aastased uulitsapoisid, kes vanglas olnud, oma kogemusist jutustada. Mis selle kolme tunni jooksul poiste sele- tuste läbi kõlblast langusest ilmsiks tuli, oli tõesti nii kohutav ja masendav, et see esialgu näis vaevalt usutavana. Kuid mõju oli ül- latav. Vaimulikud jutlustasid sellest kirikuis ning kolme päeva pä- rast noortekohtu seadus oli võetud parlamendi poolt vastu. Vangla suleti seega noortele jäädavalt.“ Lisaks eelmisele seadusele Colorado parlament andis 1902. a. seaduse, mille alusel loodi noor- tekohtuniku abiliste-hooldajate instituut ja alaealiste jaoks eeluuri- misvangla asemele kinnipidamiskool.

Hooldajate ülesandeks on aeg-ajalt teha külaskäike noorte- kohtu valve alla võetud kurikalduvustega laste kodusse ja selle naabrusesse, et teateid saada valvealuste koduste olude ja käitumise kohta. Saadud teated annavad hooldajad edasi noortekohtule, kel- lel selle kaudu on võimalik valvealuste elu ja tegevuse suhtes alati teadlik olla.

Kinnipidamiskool on asutus, mis tahab pakkuda kurikalduvus- tega lastele sõbralikku kodu. Kool sisaldab elu- ning koolitube, magamis- ning söögisaale. Asutust juhivad majaisa ja -ema. Päe- val tehakse tööd — õpitakse. Öösel majaisa magab poistega ühes saalis, kuna majaema tütarlastega teises, selleks, et lapsi inetuist kombeist ja halvust harjumusist vabastada. Majaisa ja -ema (abi-

²⁾ „Die Aufgabe des Jugendgerichts“.

elupaar) püüavad hoolitseda, et koolis valitseks kodune ja perekondlik vaim.

Kinnipidamiskoolis püütakse õpetada lastele mõnd käsitööd, üldse püütakse neid parandada tööga. Kinnipidamiskool on noortekohtule abiasutuseks. Kui valvealune ei pea ennast hooldusvalve all korralikult ülal, saadetakse ta kinnipidamiskooli, kus ta õpib sõnakuulmist.

Viimase seaduse põhjal kõik alaealised kurjategijad kuni 16 aastani seatakse hooldusvalve alla. Vajaduse korral noortekohus võtab oma kaitse alla ka kehvad lapsed, kes ülespidamise puudusel on sunnitud kerjama. Kehvad paigutatakse perekondadesse või riigi vaestelastekodudesse.

Nende ülesannete korraliku täitmise eest hoolitsevad hooldajad. Noortekohtunik nimetab ametisse hooldajad ja esitab nad riigi heategevus- ja paranduskomisjonile (State Board of Charities and Corrections³⁾ kinnitamiseks.

1902. aasta seaduse põhjal on noortekohtunikul õigus karistada ka laste vanemaid, hooldajaid, eestkostjaid või teisi isikuid, kes lapse karistuspälvivale teole aitavad kaasa, rahatrahviga kuni 1000 dollarini või vangistusega kuni 1 aastani või tarvitada mõlemaid karistusi korraga.

Noortekohtule edukama töö võimaldamiseks on antud või muudetud vastavalt ka teisi haridus- ja sotsiaalalaseid määritlevaid seadusi. Siin oleks märkida koolikohustusseadus, mis rakendab koolid ja õpetajad noortekohtuniku lähemaiks abilisiks. Õpetajate kaasabi seisab selles, et nad täidavad hooldusvalve alla kuuluvatele õpilastele vajalikke tunnistusi esitamiseks noortekohtunikule ning annavad noortekohtule edasi oma tähelepanekuid ja arvamusi nende käitumise kohta.

Edasi tuleb märkida laste tööseadust, mille eesmärgiks on vältida noorte laisklemist, logelemist ja ümberhulkumist ning nõuab, et alaealised kuni 16 aastani oleksid kas koolis või jälle tööd õppimas.

Noortekohtul on oma usaldusarst, kelle ülesandeks on selgitada, kas mitte laste kehalised puudused ei põhjusta iseloomu vigu ja kurikalduvust. Nende noorte jaoks, kes puuduse või häda sunnil on muutunud kurjategijajaks, on asutatud noortekohtu juurde toetusfond. Viimase olemasolu võimaldab heatahtlik seltskonna toetus.

Suure tähtsuse noortekohtu tegevuses omab n. n. aruande süsteem, mis seisab selles, et noortekohtule alluvad noored on kohustatud teatud ajavahemike järel noortekohtule aru andma oma tegevusest ning esitama tunnistused käitumise ja töö kohta. Lapsed, kes koolis käivad, toovad need õpetajailt, kes aga tööl — oma tööandjailt. Aruande süsteemi teostamisest jutustab Lindsey järgmist:

³⁾ Tähendatud komisjonid koosnevad kahest naisest ja viiest mehest, kes valitakse kodanike poolt ning töötavad ilma palgata.

„On laps toodud noortekohtu ette, teeme tema vanuse, kooli ja klassi, tema kodu ja vanemad kindlaks; kui ta on tööpoiss, siis tema töökoha, ei ole tal seda, siis katsume talle seda muretseda. Noortele anname mõista, et me mingil viisil nende sõnades ei kahtle, et me nende au kaitseme ja usaldusega õiglaselt oleme, et me neile vastutulelikud oleme. Selleks, et me neid uskuda võime, palun neid vabatahtlikult igal teisel reedel nende õpetajalt või meistrilt tunnistuse tuua.“

Laupäeviti, iga kahe nädala tagant peetakse noortekohtu n.n. vestlusistung, millest võtavad osa peale noortekohtuniku ja valvealuste veel hooldajad, valvealuste vanemad ja teised asjaga seotud isikud. Vestlusistungis pidamisest jutustab Lindsey järgmist: „Kohtusaalist viiakse välja laupäevaks kõik, mis meenutab kohtu ruumi. Hooldajad istuvad erilaua taga, kohtunik mitte kohtuniku toolil, vaid poiste seas. Tavaliselt alustan ma mõnesuguse huumoriküllase vestlusega mõne poisi käitumise kohta. Ma ei pea neile jutlust, vaid räägin nendega kui nendetaoline mitmesuguste hädade üle noorte elus ja katsun neile nende kohustusi selgeks teha. Pärast jutlemist kutsume lapsed eesnimede järele (tähestiku järjekorras) tunnistusi näitama. On tunnistus hea, mis ka enamusel on, surun ma tunnistuse esitaja kätt või patsutan õlale ja ütlen teistele, et John on virk ja tubli poiss. On hoolealused oma aruanded esitanud, leiame peagi halvemad juhud kätte ning uurime hoolega, kus viga peitub ja millega seda põhjendada. On haiguse iseloom ja põhjused kindlaks tehtud, siis püüame tervendavat arstimit tarvitada.“

Lindsey poolt toodud andmete järgi on Denveri noortekohtu kahe esimese tegevusaasta ajal seatud noortekohtu hooldusvalve alla ulakuste ja kuritegude pärast 554 last⁴⁾, nende seas 39 tütarlast. Nendest 554 lapsest on jäänud parandamata ainult 31 poissi, kes on paigutatud kasvatusasutustesse. Parandamatuse põhjuseks nende 31 juures on olnud kodu puudus.

Et noortekohus võiks häid tulemusi saavutada, peab noortekohtunikuks olema isik, kellel küllaldaselt teadmisi ja osavust alaliste kurjategijate kohtlemises.

Lindsey kinnitab, et noored oskavad hinnata sõprust. Sõbrale kohtlemise tagajärjel poisid muutuvad julgemaks, nad saavad aru, et noortekohtunik on nende sõber ja soovib neile head. Nad lasevad siis meeleldi ennast ja oma halval teel olevaid sõpru noortekohtuniku poolt aidata. Nad on ise asjast huvitatud ja töötavad sellele kaasa.

Edasi Lindsey märgib, et poisid ei salli politseinikke, neid peavad nad oma loomulikeks vaenlasiks, ja seda just halva kohtlemise tõttu. Iseäranis uulitsapoisid on arvamusel, et politseinikud on noortekohtu vastased ja kõiki üleannetuid poisse meeleldi tahavad

---

⁴⁾ Tähendatud lapsed olid süüdi õnnemängudes, varguses, dokumentide võltsimises, sissevõtmises jne.

viia vanglasse. Nad näevad noortekohtu ees isegi uhkust selles, kui nad politseile ninanipsu saavad mängida.

Inimest kasvatada, iseloomu kujundada, see on loov kunst, mis vajab palju vaimustust, ja seda peab noortekohtunikul ja ta abilis- tel palju olema, kirjutab Lindsey.

Oma kauaaegse töö tulemuste põhjal Lindsey kinnitab, et 90% noorte kohtu filtrist läbikäiund noortest (mõlemast soost) on saanud tublideks kodanikeks hoolimata nende halvast algusest. 90% teistest, keda võimu ja karistusega koheldakse, jäävad eluaegseiks kurjate- gijaiks. Seltskond nimetab neid selliselt ja sunnib neid uskuma, et nad seda on. Noortekohtu poolt parandatud noored inimesed saa- vad aga seltskonnale alatiseks tagasi võidetud, millest nad muidu jääksid väljatõugatuks.

Noorte kurjategijate endise käitlemisviisi tagajärgedest ju- tustab Lindsey järgmise loo: „Kui Harri H. oli üksteist aastat vana, tuli ta mõttele ehitada enesele lendmadu. Ta vajab selleks keppe ja nuga. Poiss palus oma isalt nuga. See vastas talle van- dumise ja löökidega ning ütles, ta muretsegu ise enesele nuga. Poisi lapselikus meeles oli isa kõrgem ja ainuke autoriteet. Nüüd nägi ta, et habemeajajad tarvitavad oma äris teravaid nuge. Ühel ööl tungis ta ühte habemeajamisärisse, kust ta näppas ühe habeme- noa. Seaduse silmis oli ta sissemurdja, meie silmis — eksiteele viidud laps. Halastamatu karistusseaduse mehhanism tõmbas lap- se karistuskohtu ette, kus ta kerges sissemurdmises süüdistatuna mõisteti vanglasse. Kui H. oma aja oli ära istunud, järgnes terve rida sarnaseid süütegusid. Politsei jälgis teda, ta võeti kinni ja saadeti parandusasutusse, kuid uuesti hakkas ta varastama. Polit- seinikud ja kriminalistid korraldasid jahti tema peale, varitsesid teda ööl ja päeval, kuni ta lõpuks tabati kui metsik loom. Selles seisukorras — H. oli siis 16 a. vana — toodi ta noortekohtu ette. Kui ta juba mõned kuud oli olnud noortekohtu hooldusvalve all, kü- sisin talt ükskord, kui kaua esimene kohtu menetlus ta vastu kest- nud oli: „Ah“, ütles ta, „põskhabemega mees, kes kõrgel toolil ist- tus, vaatas politseiniku poole, ja see ütles: „Härra kohtunik, see on üks kuri seeme, ta on murdnud sisse Smithi habemeajamisärisse ja varastanud kaks habemenuga, ta on seda üles tunnistanud.“ Ja mis tegi põskhabemega mees? „Ta saatis mind parandusmajja, enne kui ma ühtki sõna sain öelda.“

Oli see õige? — küsib Lindsey. Kas riik säärase abinõudega halvale kaldunud lapsi kunagi võib kasvatada? Või ei ole ühe poisi päästmine, ühe kodaniku kasvatamine seda väärt?

Ei ole õige, rõhutab Lindsey, kui last, kes poest midagi söögi- poolist või raha näppas enesele toiduainete ostmiseks, samal viisil koheldakse kui varast, kes öösel majja tungib, roimamõtted peas ja relv taskus. Mitte karmuse ega karistusega ei saa vähendada häda ega haigeid lapsi parandada, vaid kohtlemisega, mis juhitud õigla- sest armastusest noorte vastu.

Karistamine on sageli vajalik — ütleb Lindsey — aga see peab igal juhul karistus olema, mis parandab, õiendab ja tervendab, kuid mitte kättemaks.

Olles annud kokkuvõtliku ülevaate Denveri noortekohtu tegevusest ning selle tööjuhtija — noortekohtunik Ben. B. Lindsey vaadetest noortele ja noortekohtule, lõpetan Lindsey oma sõnadega:

„Mõtlemine on kõva töö. Ja teed rajada uutele vaadetele, uutele kõlblatele tõekspidamistele on veel palju kõvem töö. Kuid hää asja juures ei tohi karta raskusi, vaid neid peab võitma. Iga sotsiaalne uuendus, nende seas alaealiste kurikalduvustega ja ulakate laste parandamiseks, on ülitähtis rahva ja riigi heaks käekäiguks. Mida rohkem riigil keha, vaimu ja hinge poolest terveid kodanikke, seda kindlam on ta tulevik. Kui noortekohus suudab täita oma ülesande, s. o. hoida noori kujunemisealisi kurikalduvustega lapsi roimariks saamise eest ja parandada neid, kes põevad seda haigust, siis osutab ta sellega riigile väga suure teene.“

Sõjaväekohtutest Saksamaal.

P. Allik

Sõjaväekohtud, kelle tegevus katkestati pärast Versailles'i rahulepingu sõlmimist, alustasid Saksamaal uuesti tegevust 1. jaanuarist s. a. Kuna nende kohtute tegevuses etendab teatavat osa ka politsei, pole huvitusega veidi peatuda selle instituudi tegevuse juures. Seadusteks, mille alusel tegutsevad need sõjaväekohtud, on: sõjaväe nuhtlusseadus 20. juunist 1872 ja sõjaväe kriminaalkohtupidamise seadus ja selle maksmapanemise seadus 4. novembrist 1933.

Sõjaväekohtutele alluvad kõigi sõjaväelaste ja sõjaväeteenistuses olevate ametnike süüasjad. Neile alluvad veel välisriikide ohvitseride ja teiste, Saksa sõjaväe teenistuses mitteseisvate isikute süüasjad sõja korral ja kui nad viibivad rindel; neile alluvad lõpuks ka sõjavangide süüasjad.

Huvitav on märkida, et sõjaväekohtutele alluvad ka need sõjaväelaste poolt kordasaadetud süüasjad, mis toimusid enne sõjaväeke astumist, muidugi kui vastavat isikut varem ei karistanud mõni tsiviilkohus.

Missugused süüteod alluvad sõjaväekohtutele? Esijoones muidugi puhtsõjaväelised, s. o. kuriteod, mis sihitud sõjaväe vastu, mis nõrgestavad sõjaväelist jõudu. Siia kuuluvad: deserteerimine, vaenlase poole üleminek, riigi ja sõjaväeliste saladuste äraandmine jne. Edasi kuuluvad sõjaväekohtute arutada kõik karistatavad teod, mis on nähtud ette üldises kriminaalseadustikus. Selle juures tuleb aga tähendada, et juhul, kui kuritegu on pandud toime korruga sõjaväelaste ja eraisikute poolt, võivad sõjaväekohtu võimud anda asja arutamise üldkohtutele. See oleneb kohtuvõimude

äränägemisest ja — asja arutamisele andmise korral sõjakohtule — satub ka eraisik koos oma kaaslastega-sõjaväelastega sõjakohtu alla. Kui on tegemist sõjaväelaste ja eraisikute vahelise auhaavamisega, kakelusega jne., antakse asi jällegi arutada kas sõja- või tsiviilkohtu kätte, rippuvalt sõjaväelistest kohtuvõimudest. Sõjakohtute arutamise alla ei käi igal juhul: süüteod maksuseaduste vastu, politsei- ja finantsseaduste rikkumised ja sõjaväelaste poolt enne 1. jaanuari 1934 toimepandud süüteod.

Sõjaväekohtu võimudeks on: kohtuhärrad (Gerichtsherren), nende käsutusse komandeeritud justiitsametnikud (sõjakohtunõunikud ja ülem-sõjakohtunõunikud) ja sõjakohtud. Kohtuhärradeks on need sõjaväe ülemused, keda selleks nimetab Saksa kaitseminister.

Sõjaväekohtud on kolme liiki: sõjakohus, ülem-sõjakohus ja riigikohus.

1. Sõjakohus. Selle koosseisu kuuluvad: üks sõjakohtunõunik eesistujana ja kaks liiget — mittejuristi. Need kohtud moodustavad enesest esimese astme kohtu ja neile alluvad kõik sõjaväekohtute kompetensi kuuluvad süüasjad. Kui sõjakohus arutab kuritegu, mille karistuseks on sõjaväe nuhtlusseaduse järgi kas surmanuhtlus, eluaegne sunnitöö või sunnitöö kuni 15 aastani, siis suurendatakse harilik sõjakohtu koosseis kahe sõjakohtunõuniku ja kolme kaasistuja peale, kellest üks sõjakohtunõunik on ühtlasi kohtu eesistuja.

2. Apellatsiooninstanttsiks esimese astme kohtute, sõjakohute, otsuste peale on ülem-sõjakohud. Viimaste harilikuks koosseisuks on: kaks ülemsõjakohtunõunikku (neist üks eesistujana) ja kolm kaasistujat; kui tegemist on raskete süütegudega, s. o. säärase kuritegudega, mille toimepanemise karistusena on sõjaväe nuhtlusseaduses nähtud ette kas surmanuhtlus või eluaegne sunnitöö või sunnitöö kuni 15 aastani, siis suurendatakse jällegi harilikkohtu koosseis kolme ülemsõjakohtunõuniku ja nelja kaasistuja — mittejuristi peale, kusjuures ülemsõjakohtu eesistujaks on üks ülemsõjakohtunõunikest.

3. Kolmandaks kohtuinstanttsiks, revisjonikohtuks, on Saksa riigikohus. See osa Saksa sõjaväe kohtute organiseerimises pole seni veel lõpetatud. Arvatavasti antakse sõjaväeliste kuritegude asjad erilise riigikohtu osakonna — senati — arutada. Esialgse kava järgi koosneks see moodustatav osakond viiest kohtunikust, kellest kaks peavad olema endised sõjaväe justiitsametnikud (s. o. sõjakohtunõunikud või ülemsõjakohtunõunikud).

Kui politseile antakse kaebusi sõjaväelaste peale või kui politseid palutakse võtta kriminaalsele vastutusele sõjaväelasi, peab politsei need kaebused ja vastutusele võtmise ettepanekud otsekohe saatma sõjaväelase ülemusele. Seni aga kui kohtuhärra pole veel astunud samme asjale käigu andmiseks sõjaväekohtu korras, peab politsei astuma kõik sammud, mis edasilükkamist ei kannata, et

ära hoida kuriteo varjamist ja jälgede kadumist. Kui asja huvides on tingimata vaja anda asi otsekohe kohtulikule eeluurimisele (näiteks tapmiste asjad), peab politsei pöörduma vastava tsiviilkohtu võimu poole või aga lähema sõjakohtunõuniku poole ära ootamata sõjaväeliste ülemuste korraldusi, ise muidugi võimalikku abi andes kuriteo selgitamiseks.

Kui isik, kes üldise korra järgi allub kuritegude arutamise mõttes sõjaväekohtule, tabatakse kuriteo toimepanemise pealt või kui sarnane isik põgeneb, siis võib esialgne kinnivõtmine ja kinnipidamine sündida igauhe poolt.

Politseiametnikud võivad sõjaväelasi areteerida otsekohe (juhul, kui on karta mingisugust hädaohtu ja kohal ei ole ei süüdistatava ülemust või sõjaväelist patrulli) siis, kui sõjaväelase vastu on tõstetud süüdistus, mis paistab väga tõenäoline olevat, ja kui ühtlasi: 1) tegemist on kuriteoga, või kui 2) karta on toimepandud kuriteo jälgede segamist ja kaotamist, või kui 3) süüdistatu kohta peab arvama, et ta katsub põgeneda, või kui 4) on karta, et süüdistatu kasutab oma edaspidist vabaduses viibimist selleks, et uuesti korda saata süütegusid.

Politsei poolt areteeritud sõjaväelane tuleb toimetada nii pea kui vähegi võimalik lähema sõjaväelise ülemuse kätte juhul, kui tema kinnipidamist peetakse tingimata tarviliseks.

Ohvitseri aukraadis seisva ja vastavat mundrit kandva isiku suhtes „ei saa arvamisele tulla, et tema põgeneda tahab ja et tema isikut ei saa kohe kindlaks teha, arvatud välja juhtumil, kui niisugune sõjaväelane tabatakse teolt.“ See juhtnõõride eeskiri politseile näitab, et üldisest korrast on tehtud erandeid ohvitseride suhtes, arvatud välja tabamised kuriteolt.

Areteerida ja ka ajutiselt kinni pidada ei saa sõjaväelasi säärate süütegude puhul, mis võetakse üles erakaebusel, ja muidugi ka tsiviilasjus.

Kui süüdistatu on areteeritud enne, kui on tulnud kaebus, siis teatatakse sellest otsekohe isikuile või vähemalt ühele isikule, kes oleks võinud esineda niisuguse kaebusega. See on eeskiri, mis Saksa harilikus kriminaalkohtupidamise seaduses puudub.

Kui on tegemist sõjaväelase või sõjaväeteenistuses seisva ametniku äkilise surmaga ja kui peab oletama, et surm ei järgnenud loomulikel põhjusil, või kui leitakse sõjaväelase või sõjaväeteenistuses seisva ametniku laip, mida kohe ei saa identifitseerida, peavad politsei ja omavalitsuse võimud sellest ajaviitmata teatama lähemale sõjaväeasutusele. Sarnase laiba matmine on lubatud ainult sõjaväe justiitsametniku (hädakorral ka tsiviilkohtuniku) kirjalikul eriloal.

Kui on tekkinud kahtlus, et mõne eraisiku surmamisest on võtnud osa mõni isik, kes kuulub sõjaväekohtu alla karistamise mõttes, peavad tsiviilvõimud asjast viivitamatult teatama sõjaväevõimudele. Juhul, kui sarnase surmamise korral tekib põhjendatud

kahtlus, et surmamises on otsekohe süüdi isik, kes allub sõjaväelisele kohtule, antakse asja uurimine, eriti aga laiba ülevaatus ja lahkamine sõjaväevõimude hoolde. Kui kahtlus ei ole põhjendatud, kui n. ütelda muu seas kahtlustatakse tapmise toimepanemises kedagi sõaväelast, siis uurivad tsiviilvõimud asja, kes aga peavad asja käigust informeerima sõjaväevõimuseid ja eriti peavad võimaldama sõjaväelisele justiitsametnikule teopaiga ülevaatus ja laiba lahkamise juures olemist.

Samal viisil peavad talitama sõjaväevõimud, kui on tekkinud põhjendatud kahtlus selles, et mõne sõjaväelase või sõjaväeteenistuses seisva ametniku surmas on süüdi isik, kes karistamise mõttes allub tsiviilkohtule.

Lõpuks on politsei kohustatud astuma igasuguseid samme kuritegude selgitamiseks, mida vastavad sõjaväevõimud tarvilikuks peavad. See tähendab muu seas seda, et politseiametnikel tuleb toimetada tarbe korral läbiotsimisi, areteerida varandust jne. Kui sõjaväevõimudel on vaja mõne kuriteo selgitamiseks või põgenenud kurjategija tabamiseks kasutada kriminaalpolitseilisi ajakirju või teisi trükitooteid, peavad vastavad politseivõimud seda takistamatult lubama.

Möödunud ja tulevikusõja lahingrelv — yperiit.

(Vt. „EP“ nr. 5.)

A. Kümmel

Nii lahinguväljade kogemuste, haigemajade vaatluse, süsteematiliste laboratoorsete kui ka kliiniliste uurimuste põhjal on yperiidi poolt esilekutsutud mürgituse välispilt enam-vähem selgunud, samuti on ka selle ravimise tehnika teinud suuri edusamme.

Peab kriipsutama alla, et siin tööd kaugeltki pole jõudnud lõpule. Silmapaistvamate autoriteetide, nagu Vedder, prof. Sošestvensky¹⁾, vaatlused pakuvad ülevaadet yperiidi mürgituse ja löögivõimest.

Selgus, et kui õhus on kuni 0,0002 grammi ühes liitris, siis võib see vähene hulk, kui pikemat aega viibida sellises atmosfääris, esile manada surmaga lõppevat haigestumist. Yperiidi hulk 0,2 milligrammi liitri õhu peale on teatavaks piirjooneks yperiidi rakendamise tehnikas. Kui aga yperiidigaasi pilve tihedus — kontsentratsioon — on kerkinud 0,7 milligrammini ühe liitri õhu peale arvatuna, siis saabub kindlate laboratoorsete ja kliiniliste andmete alusel surm 30-minutilise gaasipilves viibimise tagajärjel. Siit

1) Проф. Н. А. Сошественский, Патология и терапия отравлений животных боевыми отравляющими веществами. 1928. Москва.

välja minnes vn võimalik arvutada, kuipalju ypreiiti kulub normaalkasvuga (s. o. 170 sm) mehe mürgitamiseks.

Inimene hingab ühe sõõmuga kopsudesse keskmiselt 500 kant-sm. õhku. Normaalse tervisega inimene, kui ta ei soorita rasket kehalist tööd, teeb minutis 15—20 hingamist. Järelikult hingab ta kopsudesse 30 minuti jooksul $500 \cdot 20 \cdot 30 = 30.000$ kant-sm. õhku. Kui õhus on 0,7 milligrammi yperiidiaure liitris, siis on organismi mürgituseks vaja 21 milligr. ehk $\frac{1}{50}$ gr. yperiiti. Järelikult on yperiit 5 korda mürgisem kui tuntud lahinggaas, võimas fosgeen. Viimane on suhteliselt ligi 8 korda mürgisem kui rohekas-kollane ja äärmiselt vastikult lõhnav ja roomav lahinggaas kloor, millega esimesena algatati möödunud maailmasõjas keemilist sõda.

Peab kriipsutama alla, et mürgiste lahinggaaside organismi surmav annus on ise võrdlemisi tugevasti võnkuv. See oleneb idiviidi vastupanust, tema seesmiste elundite, eriti südime ja närvikava seisukorrast, siis suurel määral ka rassilisest päritolust.

Ameeriklastest eriteadlaste poolt on töötatud välja erimeetod, millega mõõdetakse sõdurite organismi vastupanuvõimet yperiidile²⁾. Valmistatakse alkoholist ja yperiidist kolm eri kontsentratsiooniga lahust, nimelt: 0,01%, 0,1% ja 1%. Katsetamise eelpeavad lahused olema värsked, sest pikemal seismisel kaldub yperiit hüdroliütilisele lagunemisele. Võetakse peenike klaaspulgake ja kantakse sellega käsivarrele üks tilk 0,01% lahust, ja sellest tublisti eemale teine tilk 0,1% lahust. Kõik nahal toimuvad muutused registreeritakse 24 ja 48 tunni pärast. Kui mõlema tilgakese piirkonnas on tekkinud punetus, siis on reaktsioon positiivne ja reageeriv organism omab eriti suure tundelikkuse yperiidi mõjude suhtes. Normaalse tundelikkusega organismi juures ei kutsu 0,01% yperiidilahuse tilk mingit väliselt märgatavat efekti esile. 0,1% yperiidilahus reageerib aga positiivselt ja kutsub nahale märgatava punetuse (hyperemia) esile. Juhul, kui üks ega teine yperiidilahuse tilgake pole nahale märgatavalt mõjunud, asetatakse klaaspulgaga käsivarrele kolmas tilk juba kolmandat 1% lahust. Ja kui seegi manab esile ainult nõrga punetuse nahal, siis on katsetatav organism eriti tugeva vastupanuvõimega yperiidile. Edasi selgub, et organismi individuaalne tundelikkus yperiidile ei allu võnkumisele mitte ainult yperiidilahuse kanguse suhtes, vaid ka reaktsiooni tunnuste saabumise aeg on vahelduv. Ühtede juures tekib yperiidist punetus juba 50 sekundi järele, samal ajal kulub teiste juures samaks efektiks 5—10 minutit. Üldiselt on nende katsetamiste juures ülitundelisi inimesi 2%, normaal-tundelikkusega — 73 ja vastupanuvõimelisi indiviide 25%. Seejuures selgus, et katsetatavaist neegreist omasid 78% äärmiselt tugeva vastupanuvõime yperiidi mõjutusele.

2) Vedder, The Medical Aspects of Chemical Warfare, 1925

Nende katsete varal toimetatakse nüüd välismaades erimeeskondade moodustamist, kes tarbe korral võiksid töötada lahinggaaside tehastes, laboratooriumides ja lahinguväljadel gaasikomandodes. Loomulikult tuleb ka politseis, kelle õlgadele igal juhul langeb tulevikusõjas õhugaasi löökide likvideerimine, oma koosseisus aegsasti vastavat selektsiooni toimida.

Yperiidi, kui lahinggaasi, toksikoloogilise külje juures tegeledes ei tohi kunagi tõsiasi jaolu silmist kaotada, et gaasipilve nõrk kontsentratsioon, tihedus, mõjudes vahetult pikema ajavahemiku vältusel, avaldab täpselt sama mõju kui tugevakontsentratsiooniline gaasipilv lühema aja jooksul. Püsiv viibimine nõrgas lahinggaasi õhkkonnas on seda saatuslikum, et kogu aeg kuhjub teadmata mürki (kopsudesse ja sealt kogu organismi, ja kui see on jõudnud teatava kriitilise kvantumini, võib organism kõigi ootuste vastu katastroofiliselt kokku variseda. Tugeva gaasipilve mõju toksikoloogiline efekt on sellevastu äärmiselt äge, rohkem pinna-pealne; samuti on ka sellest väljakutsutud füsioloogilised ja haigestumise nähted silmatorkavad, võimaldades seega kiires korras asuda ravile ja päästetööle.

Ebameeldivate üllatuste ärahoidmiseks tuleb igal isikul, kes nii või teisiti on sunnitud viibima maa-alal kus õhk yperiidiga on mürgitatud, ilmtingimata kanda vastavat riietust ja tarvitama hingamisteede kaitseseadeldisi.

Eelpool oli juhus alla kriipsutada, et yperiidaurude pinge, s. o. tema vedela kuju auramise kiirus on võrdlemisi aeglane. Ilmastikul, tuulel ja aastaegadel on vedela yperiidiga pulveriseeritud maastikul gaasipilve tekitamisel suur tähtsus. Suvepäevade kuumus loomulikult soodustab seda, kuna vilud, eriti külmad aastaajad, seda protsessi kõrgemal määral segavad. Maailmasõjas oli jubuseid, kus palavail suvepäevil tõusis yperiidaurude hulk kuni 3,67 milligr. liitris õhus, s. o. ligi 50 korda enam, kui seda tarvis oleks, et normaalset indiviidi 30 minuti jooksul reast välja lüüa. Vilu külma sügisilmaga on yperiidaurul ikkagi veel 0,17 milligrammi ulatuv hulk 1 liitris õhus, mis ületab kümnekordselt eelpooltoodud surmava õhupilve kontsentratsiooni 0,07 milligr/liit. Kui temperatuur peaks laskuma külmetuspunktini, on õhus ikkagi 0,28 milligr./liit. yperiidiaure, seega 4korda enam tollest kriitilisest atmosfäärast, mis 30 min. jooksul toob surma.

Realsele pinnale jäädes peab aga jällegi ütleva, et selliste kõrgete yperiidipilvede saavutamine lageda lahinguvälja oludes on seotud eelnimetatud eritingimustega, mis mitte igal kohal ja ajal ei pruugi soodsad olla. Tuul, näiteks, soodustab küll yperiidaurude tekkimist, kuid teiselt poolt aga alandavad tema rulluvad õhumassid pilvetihedust niivõrd, et tema löögivõime võib langeda nullini.

Selle vastu on maksev yperiidi suhtes üldine gaasisõja reegel: mida vaiksem on õhk, mida nõrgem on päikese kiirgamine,

mida jahedam on maapind, seda suurem on teatud temperatuuri juures lahinggaasi mõju ja seda suurem tema pilvede kontsentratsioon.

Sünnib aga yperiidipommi lõhkemine elamu seinte vahel, või mõnes ehitistega piiratud maa-alal, kuhu tuule läbitõmbe mõju ei ulatu, või on väike, siis loomulikult tuleb paratamatat kohata ka tugevamate yperiidipilvedega.

Yperiidid füsioloogilise efekti selgitamiseks ja tema poolt põhjustavate haigestumiste üldpildi selgitamiseks on kõigi maade ja rahvaste poolt nii maailmasõjas kui ka temale järgnevatel aastail tehtud hiiglapingutusi. Kuid vaatamata kõigile nendele jõupingutustele, uurimustele ja katsetele, on maailm alles kaugel yperiidid saladuse lõplikust selgitamisest.

See, mida teame tema mürgitavast mõjust, tema mürgitusprotsessist inimorganismile, tema üksikuile organeile, on liiga katkendlik ja vaieldav, samuti on teadmata, milliseid mürgiseid ühendeid tekitab yperiid inimorganismis, mis lõpptulemusena nii raskelt mõjuvad.

Meie teame, et yperiid visalt lahustub vees, kuid selle eest lahustub ta hästi rasvades, lipiidides ja paljudes orgaanilistes lahustajates, nagu petrooleum, bensiin jne. Järelikult tungib yperiidid kokkupuutumisel naha, rasunäärmete ja higiaugukestega kergesti otse seesmistele keharakukestele masside keskkonda. Tungides rakukestele masside keskele, kohtub tema nendes oleva veega ja hakkab seetõttu veega ühinedes hüdrolüütiliselt lagunema, tekitades selle tagajärjel mürgise soolhappe hulki. Tekkiv soolhape põhjustab omakorda nende sügavate muudatuste tekkimist, mis järk-järgult avalduvad haiguse protsessis.

Vastavalt sellele teooriale, millel tema lihtsuse tõttu on nii vanas kui uues maailmas pooldajaid, on yperiidid mõjuprotsessis kolm peajärku. a) Yperiidid kiire sissetungimine organismi rakukestele massile, vastavalt tema suurele lahustumisvõimele rasvades, lipiidides ja orgaanilistes lahustajais. b) Yperiidid hüdrolüütiline lagunemine rakukestele leiduva vee mõjul soolhappeks ja dihydroksidiähtylsulfidiks. c) Tekkiva soolhappe purustav mõju kogu elava rakukesele aparatuurile.

See lihtne ja sirgjooneline teooria ei rahulda kõiki elus esinevaid fakte. Nimelt pandi tähele, et juba võrdlemisi lahja 5% yperiidilahuse tilk, kui see nahale asetati, tekitas suure tugeva põletisvilli. Kuid seejuures on sellest tekkiv soolhape hulk nii võrd tähtsusetu, et kogunähtuse käiku ainuüksi soolhappe mürgitava ja sööbiva mõjuga seletada, oleks raskevõitu. Edasi on rakukestele hulk mitmesuguseid soolasid, mis omalt poolt teeksid kohe temasse tungiva soolhappe kahjutuks. Ka rakkudega ühenduses olev veri aitaks veel suuremaidki happehulki neutraliseerida.

Tekib õigustatud küsimus, millistel põhjustel ei suuda meie keharakukesed seda vähest soolhappe hulka kahjutuks teha, eriti

kui viimane ei teki otsekohe täiel määral, vaid järk-järgult, kui-palju teda vesi soodustab yperiidi lahustumisega.

Järelikult ei seleta yperiidi kiire tungimine rakukeste mas-sidesse tema suure lahustumise tõttu rasvades ja lahustajais, siis sellele järgnev hüdrolüütiline lagunemisprotsess kaugeltki kogu yperiidi purustamis- ja sööbimisprotsessi üksikasjade käiku.

On olemas aine, tetrakloor-diäthylsulfiid, mille keemiline va-lem: $\begin{matrix} \text{Cl} & \text{CH} & \text{Cl} & \text{CH}_2 \\ \text{Cl} & \text{CH} & \text{Cl} & \text{CH}_2 \end{matrix} > \text{S}$ See ühendus, omades kaks korda enam

kloori aatomeid kui yperiit, äärmiselt hästi lahustuv rasvades ja orgaanilisis lahustajais, vaid veidi vähemal määral hüdrolüseeruv kui yperiit, ei oma sugugi viimasele omaseid mürgitavaid ja söö-bivaid omadusi. Selle vastu yperiitsulfoon, $\begin{matrix} \text{Cl} & \text{CH}_2 & \text{CH}_2 \\ \text{Cl} & \text{CH}_2 & \text{CH}_2 \end{matrix} > \text{SO}_2$,

mis 20 korda vähem on lahustuv lipiidides kui yperiit ja 100 korda yperiidist aeglasemalt hüdrolüseeruv, omab äärmiselt tu-geva mürgitusvõime ja mõjub purustavalt nahakoele.

Samuti jääb tumedaks, milliseid ühendeid tekitab yperiit ela-vas rakukeses, et nende tulemusena saabub elava rakukese häving.

On autoreid, nagu prof. N. Sošestvensky, kes arvab, et ype-riit mõjub elavas rakukeses lõhkumata ja lagunemata moleküü-lina, nagu mõjuvad alkaloiidid.

Bioloogilised uurimused aga kinnitavad üksmeelselt, et ype-riit on esijoones rakukeste protoplasma mürk.

Arvesse võttes, et yperiit omab kiire organismi tungimise võime ei piirdu tema purustava töö üksi naha välisosa, marrask-naha, epidermise väliste sarvestunud kihtide purustamisega, vaid tungides sügavale, tabab seal olevaid õrnemaid osi, eriti kapil-laare. Siin on tema mõju väga raske. Kapillaarides olev veri saab mürgitatud, lagunevad punased verelibled. Viimaste jäänu-sed kogunevad neerudesse ja sappi, toovad tõsiseid haigestumisi kaasa. Kuid sellega pole yperiidi osa veel täitunud. Sattudes veresoonekeste, kapillaaride, kaudu verre, kantakse tema vere-ringvoolust kogu organismis laiali. Haigestuvad kesknärvikava, siis südame ja vereringvoolu aparaat, siis neerud ja mao-soolte trakt. Ka hingamisteed ei jää puutumata. Mädarikkad hinga-missõlme ja kurgu põletikud, siis raske bronhiit.

Kliinilistel vaatlustel haigemajades ja laboratooriumides on enam-vähem korda läinud selgitada haigestumise pilti.

Lahinguväljal ega katsetamisel yperiidiaurudega pole mär-gata esimesel kokkupuutel hetkel yperiidiga mingisuguseid võõras-tavaid või mürgitavaid nähteid. Nina tunneb alul midagi sinepi, küüslaugu või teisi lõhnu, kui töötatakse puhta yperiidiga. Sõja-tehniliste nõuete kohaselt maskeeriti juba möödunud maailma-sõjas yperiidipommid seeriatega viisi juurdesegatud ainetega. Ka tuimeneb nina lahingu olukorras ja üksi temale lootma jääda on võimatu. Nii tuleb meil meeles pidada, et mürgitused yperiidi-

aurudega on alati võimalikud ja nende esimene mõju on avastamata inimese meeltega. Yperiidimürgituse pilt jaguneb üld- ja lokaalseks nähteks.

Alles 4—6 tundi pärast seda, kui on toimunud yperiidimürgitus, ilmnevad esimesed tunnused. Teinekord võivad need ka tublisti hilineda ja alles 8, isegi 12 tunni pärast esile tulla. Peas on eriline raskusetunne, mis muutub peavaluks. Maos tundub survet, hingamine muutub raskeks, tekib hingeldamine. Kogu keha valdab raskusetunne ja nõrkus. Paljudel juhtudel need üldised eelsümptoomid mööduvad lahingutegevuses tähelepanematult ja haavatu tähelepanu koondub enam kohalistele, lokaalsete mürgitusmärkide väljendustele. Paljud haavatud ei tea selles perioodis arsti poole pöörduda.

Edaspidine pilt koosneb kahest olulisest osast. Kohapealsed nähted ja üldisloomuga mürgituse tundemärgid. Esimeste hulka kuuluvad teravalt silmatorkavad muutused nahal, mis sarnanevad raskete põletishaavade välistele märkidele, siis rasked ilanahkade ärritused, silmade, hingamisteede, kopsude rikked. Üldiselooga mürgituse nähete hulka kuuluvad peamiselt närvikava rikete väljendused, südame ja vereringvoolu korratused. Mürgitusse haigestumise käik on enamail juhtudel kaunis raskekujuline. Mürgist tabatud kohad ei avalda küllalt kalduvust paranemisele, eriti naha- ja silmade haavad.

Haigestumise üldtunnustele seltsib veel rida teisi. Silmades tundub põletavat valu, nagu oleks mingi võõrkeha sattunud silmadesse. Algab pisardumine. Silmad ei kannata enam valgust. Silmalaud on punased. Ninast algab jooks, nagu ülitugeva nohu korral, ägedad aevastushood. Kurgus tundub põletist; hääl muutub ragisevaks, tekib kuiv ja terav kõha, kord on kõha kuiv, kord tugeva rögaga. Näole, kaelale ja jalgade liigendeile ilmub punetus, eriteema, mis sarnaneb päikese põletusest esilekutsunud punetusele. Punetuslaigud ilmuvad ka seljale, kõhule, suguosadele — üldse paikadele, mis kaetud eriliselt õrna ja tundelise nahaga. Need punetavad laigud ilmuvad iseenesest, ehk jälle pärast pesemist ja kuivatamist. Ka kerge-mal kujul tekitab punetuskogu organismis teatavat rahutust ja uneta olekut. Valu ei tunne, kuid võib olla sügelus ja pakitsemine.

Kõik need haigestumise sümptoomid tekivad ja mööduvad enam jagu esimese 12—16 tunni jooksul pärast mürgituse algust.

Selles haiguste esinemise järjekorras võib teinekord ka mõningaid kõrvalekaldumisi olla.

Yperiidi mürgituse nähete intensiivsuse ja nende raviks tarviliku aja pikkuse suhtes jagatakse haavatud kliiniliselt kolme rühmitusse: 1) kerged mürgitused, 2) keskmise tugevusega mürgitatud haavatute rühm ja 3) rasked mürgitusjuhud.

Esimesse, kergesse yperiiti mürgitatute rühma kuuluvad kõik need mürgitusjuhud, kui haavatu juures on mürgituse objektiivsed tundemärgid võrdlemisi nõrgad ja äärmiselt vähesel määral. Harilikult ilmub nahale kohati nõrk laiguline punetus, eriteema, millele võib seltsida nõrk sügelus jne. Võib esineda ka kerge silmade punetus, nõrgakujuline pisarate vool ja teatav häälest äraolek, siis enam-vähem nõrk kõha ja nohu. Seejuures valdab keha roidumus ja nõrkus. Harilikult mööduvad need mürgituse sümptoomid korraliku ravi puhul ilma raskusteta.

Kuid mõnikord võib 2—3 päeva möödumisel haiguse käik ootamata omada niivõrd tormilise käigu ja muutuda raskekujuliseks. Ja kui siis veel kopsudes tekivad komplikatsioonid, siis on surm väga tõenäoline. Alles kolme esimese päeva möödumisel võib enam-vähem ennustada võrdlemisi dootusrikast paranemist, kuid alati võib komplikatsioon oodata. Keskmise ravi vältab ka nõrgakujuliste yperiidimürgituste juures 10—14 päeva. Nagu sellest näha, on ka kerged yperiidimürgituse jäljed äärmiselt visad paranema. Siia rühma kuuluvad haavatud, kes pikemat aega on viibinud võrdlemisi nõrga kontsentratsiooniga yperiidipilve atmosfääris.

Keskmise raskusega yperiidimürgituste grupp. Sellesse gruppi kuuluvate haavatute juures avalduvad kõik eelmises grupis kirjeldatud sümptoomid palju intensiivsemal kujul. Eriti torkavad silma mürgituse lokaalsed, kohalikud tundemärgid: ilmuvad yperiidist tabatud laialdased laigud, mitte ainult tugewa punetuse kujul, vaid juba kaugelt sügavamale küündiva mõjuga. Tekivad suured villid, paised jne. Suured muutused tekivad mürgi mõjul ka hingamissüsteemis. Ilmuvad kurgu- ja hingamissõlmede, siis hingamistoru põletikud. Viimastele seltsib kopsude bronhiit, kõha jne. Silmad on paistes, silmade pilud on suletud. Raske pisarate vool, milles leidub mäda ja ila. Valgusekartus, suur tung silmade sulgemiseks. Söögiisu on kadunud. Ilmub maosoolte põletik. Eriti tugeval kujul siis, kui haavatu on söönud või joonud yperiidist mürgitatud aineid. Üldine haavatu seisukord on raske. Aeg-ajalt valdab teda tugev närvide ärritus, ülitundelikkus ja sellele järgnevad sügavad ükskõiksuse, tüdimuse hood. Palavik. Vere ringvoolu korratused. Valguse eest poeb haavatu alati teki alla. Keskmise raskusega yperiidimürgituse ravi vältab keskmiselt 2—3—4 nädalat. Loomulikult on ravi vältus tublisti kõikumine, olenedes indiviidi vastupanust mürgile ja olukorrast, milles mürgitus ise toimus. Erijuhtudel võib ravi vajada 1,5—2 kuud ja veel rohkemgi, kui on tegemist raskemate komplikatsioonidega.

Raskekujuliste yperiidimürgituste grupp. Sellesse gruppi kuuluvad mürgitusjuhud on raskekujulised nii oma väljenduselt kui ka oma käigult. Kohe torkavad silma teravad lokaalsed ja üldiselt yperiidimõju avaldused. Nahal on suured laigud, arvurikaste villide ja paisetega, kusjuures paised on sageli infit-

seeritud. Üldse on naha koes ja ehituses toimunud sügavad muu-
tused. Hingamissüsteemi ilanahk on samuti oma ehituses sügavalt
purustatud, temale seltsivad terav bronhiit ja põletik, mis oma-
korda komplitseeritud kopsude abstsessist ja pleuriidist. Sa-
muti on ka närvikava raskelt tabatud. Kiirelt mööduvale ärritu-
sele järgneb vaheldumisi sügav depressioon. Südames ja
vereringvoolus on jällegi esinemas suured korratused: südame-
nõrkus, vererõhu langus, aritimia, kollaps jne. Kõhus on terav
maosoolte põletik, kõhu lahtiolek, oksendamine, väljaheiteis lei-
dub ila, verd jne. Selles mürgitusastme grupis on harilikult
surm. Ta võib saabuda kas juba haiguse teisel või kolmandal
päeval. Sageli sureb haigeid viiendal, isegi seitsmendal päeval.
Kui organism on võrdlemisi vastupanuvõimeline ja suudab hea
ravi ja hoole puhul mürgile vastu panna, venib põdemine 3—4
nädalani ja haavatu võib soodsal juhul isegi eluga pääseda. Õn-
neks oli möödunud maailmasõja mõllus yperiidi rakendus lahingu-
väljal võrdlemisi primitiivne. Tema omadused olid veel tumedad,
vastavalt sellele ei suutnud yperiit lahingrelvana ennast täiel mää-
ral maksma panna. Õhu keemilist sõda ei julgenud alustada
ükski sõdiv pool. Osalt oli selle tagasihoiu põhjuseks *tolleaege*
lennuki võrdlemisi nõrk kandejõud. Küll olevat kunagi saksa
„keemilise sõja isa“ keemia doktor Haber teinud tolleaegele ülem-
juhatajale kindral Erich v. Falkenhayn'ile ettepaneku Verduni
õhust gaasitada. Just võrdlemisi riskantse ja sõjaliselt võrdlemisi
kahtlase väärtusega eksperimendi vältimiseks loobutigi viimaks
ettevõtetest. Maailmasõjas oli yperiidi mõju rohkem sõdurite reast
väljalöömiseks. Tema purustab, tema vigastab inimesi, kuid sure-
vus on võrdlemisi madal: Ameerika sõjaväes mitte üle 2,5%
yperiidist haavatute hulgast, kuulihaavatute juures on surevus
12%, isegi 25%. Teisest küljest ei pea meie silmist laskma fakti,
et Ameerika sõdurid olid tol ajal eriti rikkalikult varustatud iga-
suguste sanitaar-meditsiin-personaali ja -vahenditega. Mehed
olid eeskujulikult terved ja toidetud. Kui need asjaolud puudu-
vad, kui ei jatku sanitaarpersonaali, haiglaid ega arsttimeid, nagu
seda tuleviku massilise õhusõja korral kindlasti võib juhtuda, kui
on tegemist raskelt distsiplineeritavate tsiviilelanikega, eriti nais-
te, laste ja vanakestega, seal võib yperiidi surmatoovuse protsent
kohutavaks muutuda.

Perekonnanimede muutmise korrast Ungaris ja Soomes.

Oskar Angelus

Perekonnanimede eestistamine on meil päevakorral, sellest
kõneldakse laialt ja sellest on hakatud isegi kirjutama — siin
ja seal mõnitatakse ja pilgatakse veidi, aga ega see asjale kahju

too. Peaasi, et kirjutatakse. Peaasi, et ei ilmu ainult mõnikord mingisuguseid märkusi perekonnanimede eestistamise vajaduse kohta, mis lõhnavad rohelise laua ja kroonu töötegija higi-vaeva järele, vaid et kirjutatakse juba kõige ehtsamas ajakirjaniku toonis ja stiilis.

Meie oleme oma lähematest suguvendadest — soomlastest ja ungarlastest — veidi maha jäänud selle küsimuse lahendamisel, kuid see on seletatav mitmesuguste põhjustega ja pole ka nii oluline — kui me muidugi nüüd selle küsimuse kord lahendame.

Praegu Ungaris maksev kord astus jõusse 1933. a. Seal toimub perekonnanimede muutmine sellekohase siseministri määruse alusel, mille andmise põhjuseks on määruse sissejuhatavas osas märgitud takistuste kõrvaldamise vajadus, mis seisavad ees perekonnanimede ungaristamise laiemal levikul.

Perekonnanime muutmist Ungaris, mida otsustab siseminister, võib paluda üksnes Ungari kodanik, kelle perekonnanimi on kas võõrapärane, liiga laialt tarvitusel või haavav oma tähenduselt tema kandjale („annab ainet pilkamiseks“). Põhimõtteliselt ei lubata uue perekonnanimena võtta: võõrapäraseid, kahekordseid, ajaloolisi, tuntud aadlisugukondade, liiga laialt tarvitusel olevaid ja vana kirjaviisi ärgi kirjutatud või „y-iga“ lõppevaid perekonnanimesid.

Sellest üldreeglist on tehtud huvitav erand: riigi- või omavalitsuse ametnik, kes vähemalt keskkooli haridust nõudval kohal on teeninud 15 aastat ja sõjaväljal ülesnäidatud vaprust eest on saanud autasu või „vitéz'i“ (sangari) aunime või kes sõjas on saanud haavata, võib oma võõrakõlalise perekonnanime muuta vana kirjaviisi järgi kirjutatud perekonnanimeks.

Eelmainitud tuntud aadlisugukondade ja samuti liiga laialt tarvitusel olevate perekonnanimede loetelu on avaldatud eri-brošüürina, mis antakse siseministeeriumi poolt tasuta kõigile organisatsioonidele, kes korraldavad perekonnanimede muutmise aktsioone. Iga asjast huvitatud isik saab soovi korral informatsiooni brošüüris loetletud perekonnanimede kohta.

Huvitav on Ungari korras ära märkida seda, et kõiksuguste võimaluste vältimiseks ning sellega ühenduses oleva ajakulutuse ärahoidmiseks soovitab määrus perekonnanime muuta soovijale valida mitu (vähemalt kolm) perekonnanime, mille seast siseminister määrab sooviavaldajale järjekorras esimese vastuvõetava perekonnanime.

Abielus olev ja — vastupidiselt meil maksvale korrale — lahutatud ja lesknaime mehe järgi kantava perekonnanime muutmist ei saa paluda. Küll võib perekonnanime (s. o. ainult neiu-põlve perekonnanime) muutmist paluda lahutatud naine, kellel pole õigust kanda lahutatud mehe perekonnanime.

Edasi ei saa — jällegi Ungari omapärane — perekonnanime muutmist paluda kohtulikult karistatud isik. Seejuures ei nõuta

sooviavalduse esitamisel tunnistust karistamatuse kohta, samuti nagu ei nõuta (teatud erandid välja arvatud) riikkondsuse tunnistuse esitamist. Sooviavaldaja peab oma palves ainult „selgesti kinnitama, et tema oma parima teadmise järgi on Ungari kodanik ja kohtulikult ei ole karistatud.“ Kui aga selgub, et sooviavaldaja oma tõenduse vastaselt ei ole Ungari kodanik või sooviavalduse esitamise ajal oli juba kohtu poolt karistatud, võib siseminister tagantjärele tühistada perekonnanime muutmise.

Meil on palju kõneldud ja kirjutatud sellest, et Ungaris olevat perekonnanimede ungaristamine täiesti tasuta, isegi postmarke ei olevat vaja panna kirjale, mis viib sooviavalduse siseministariumi. Praegu maksva määruse järgi on asi siiski teisiti.

Määruse § 4 järgi käivad sooviavaldus ja selle lisad maksumatuse alla. Sooviavalduse esitamisel tuleb maksta perekonnanime muutmise eest 2 pengöt (1½ meie krooni), kusjuures säärane maks võetakse igalt täiskasvanult, rippumatult sellest, kas esitatakse ühine sooviavaldus (ühe perekonna liikmed) või mitu. (Ametnikele on ka siin vastu tulnud, nemad maksavad ainult 1 pengö.) Ainult alaealiste laste perekonnanime muutmiseks maksu ei nõuta, kui laste perekonnanimed muudetakse ühes perekonnapea perekonnanimega. Sellele tuleb lisaks tempelmaks margistamata lisadelt (juba tempelmaksustatud dokumendid on sellest maksust vabad). Seejuures aga on võimalik maksudest vabastamine vaesusetunnistuse ettenäitamisel, kord, mida meie Nimekorralduse seadus ei tunne, mis aga pannakse maksma Perekonnanime korraldamise seadusega.

Sooviavaldusi võib esitada mitte ainult siseministariumile, vaid ka: 1) ametnikud — oma ülemusele ja 2) teised kodanikud — perekonnaseisumetnikele, ülemkohtunikele, maakonnalinnade linnapeadele, kes kõik on kohustatud palveid edasi toimetama siseministariumile.

Perekonnanime muutmiseks tarvilikud dokumendid on samad, mis meilgi, vahe seisab vaid selles, et määrus kohustab vastavaid ametnikke tagasi saatma teatud dokumente palujale pärast sooviavalduse otsustamist.

Määrusega soovitatakse, mis jällegi on omapärane, neile ametikohtadele ja organisatsioonidele, kes korraldavad perekonnanimede muutmist suuremas ulatuses, eraväljaandel ilmunud brošüüri, mis sisaldab 15.000 uut ungarikõlalist perekonnanime. Määruses tähendatakse, et raamatu hinnaks on 4 pengöt ja ühtlasi antakse teada ka autori elukoht, kellelt saab tellida raamatuid.

Erandlik kord maksab aadlisoost perekondade võõrakõlaliste perekonnanimede muutmisel. Seda võib lubada — aadlikkuse täielise säilitamisega — ainult ungari riigihoidja. Sooviavaldused ühes täpse elulookirjeldusega, auastmeid ja aadlikkust tõendavate dokumentidega jne. esitatakse siseministariumile.

Nagu sellest kõigest nähtub, pole Ungaris maksev kord lihtsam ega odavam kui meil, vähemalt perekonnanimede ungaristamise, resp. eestistamise osas. Just vastupidi: meie praegune kord on hõlpsam ja vähem kulukas kui Ungari oma. Uus, arvatavasti juba kõige lähemal ajal maksamahakkav kord aga lihtsustab veelgi perekonnanimede eestistamist ja teeb selle sootuks maksuvabaks (kavatsusel on nimelt kaotada ka seni säilinud „Riigi Teataja“ kuulutuse raha), mis on ka arusaadav, sest lõpuks ei sünni perekonnanimede eestistamine üksnes kodaniku, vaid ka riigi huvides.

Soomes toimub perekonnanimede muutmine, resp. soomestamine eduskonna poolt 1920. a. vastuvõetud ja presidendi poolt 23. detsembril 1920 väljakuulutatud Perekonnanimede seaduse (Laki sukunimestä) ja selle seaduse alusel samal kuupäeval antud määruse põhjal perekonnanimede kohta (Asetus sukunimestä), mis mõlemad hakkasid maksma 1. jaanuaril 1921.

Soome Perekonnanimede seadus käsitleb samuti nagu meil maksev seadus nii perekonnanimede muutmist kui ka nende andmist. (Olgu siin tähendatud, et nimede, s. o. eesnimede muutmist, nagu seda võimaldab meil maksev kord, ei tunne Soome ega Ungari seadused; minu teada seda võimalust sarnases ulatuses nagu meil, üldse mujal ei tunta, nii et seda tuleb lugeda meie korra omapärasuseks).

Perekonnanimede andmine ei huvita meid perekonnanimede muutmise küsimuse arutamisel; mainima peaks vaid seda, et Soomes maksva korra järgi antakse isikule, kes pole enesele seatud tähtajaks palunud määrata perekonnanime, perekonnanimeks selle talu, sauna või muu elamu nimi, mida tema omab, või sellele nimele vastav perekonnanimi, missuguse all teda tema ümbruskonnas tuntakse (§ 4), kui sarnaselt koostatud perekonnanimi ei ole liiga laialt tarvitusel või ei ole tuntud sugukonna perekonnanimeks. See perekonnanimede moodustamine talu jne. nimede järgi on Soomes üldse läbi löönud, eriti perekonnanimede soomestamisel. Meil kahjuks on asi teisiti, meil kombineeritakse perekonnanimede eestistamisel kunstlikke perekonnanimesid, otsitakse ja vaevatakse pead ja tagajärjeks on sarnased magusmaigulised leiutised nagu Mustpea, Lilleoja, Roosipõld, Orumäe, Rahumaa, Metsjärv (vrd. saksa perekonnanimesid Schwarzhaupt, Blumbach, Rosenfeld, Talberg, Friedland, Waldersee) või Luulelo, Luigetee, Rahuaasta, Loojaloidu, Merisiina, Koiduvalg jne.

Perekonnanimede muutmist otsustab maahärra. Vastava soovivaaldusega tuleb pöörduda selle maakonna maahärra poole, kus paluja sünd on kantud kirikuraamatusse. Maahärra ei või uueks perekonnanimeks määrata perekonnanime, mis on liiga laialt tarvitusel, samuti ka mitte tuntud sugukonna perekonnanime. Sellest üldreeglist (§ 9) on seadus teinud erandi. Kui paluja esivanemad on kannud palutud uut perekonnanime ja selle hiljemalt kuidagi muutnud, võib järeletulija saada tagasi esivane-

mate perekonnanime vaatamata sellele, et see on laialt tarvitusel või et seda kannab mõni teine tuntud sugukond. Maahärra ei või lõpuks määrata uueks perekonnanimeks halvakõlalist või socme keele õigekirjutuse reeglite vastaselt kirjutatud perekonnanime.

Maahärra eitava otsuse peale palutud uue perekonnanime määramises võib kaevata kõrgemale administratiivkohtule 60 päeva jooksul vastava teate kättesaamise päevast arvates.

Perekonnanime muutmise soovist antakse paluja kulul teada ametlikkudes lehtedes ja mõnes kohalikus loetavamas ajalehes. Need kuulutused avaldatakse ajalehtedes ja ametlikkudes lehtedes iga veerandaasta esimeses numbris. Vastuvaidlusi võivad ajast huvitatud isikud maahärrale avaldada 60 päeva jooksul arvates vastava kuulutuse ilmumisest ametlikus lehes. Perekonnanime määruse § 7 järgi on maahärra kohustatud pärast selle tähtaja möödumist otsekohe võtma otsustamisele perekonnanime muutmise palve.

Soome korra huvitav omapärasus seisab selles, et isik, kes on saanud enesele uue perekonnanime, on kohustatud ise sellest teatama vastavale kogudusele perekonnanime märkimiseks kirikuraamatutesse. Kui isik ühe aasta jooksul ei ole seda teinud, arvates maahärra poolt tehtud otsuse kuupäevast, tühistub otsus automaatselt. Meil teatavasti maksis umbes samasugune kord perekonnanime panemisel Petserimaal ja Naroova tagustes valdades (Petserimaa ja Naroova taguste valdade elanikkude perekonnanime seaduse teostamise määruse § 6, RT 58 — 1921). Tagajärjeks oli see, et mitmed kodanikud, kellele määrati perekonnanimi, ei teatanud perekonnanime panemisest vastavale kogudusele, mistõttu juhtub segadusi Petserimaa ja Naroova taguste valdade perekonnanimedega. Muidugi on olukord teine, kui isik ise soovib oma perekonnanime muuta, siis ta püüab hoolitseda selle eest, et kõik perekonnanime muutmisega seoses olevad toimingud täidetak, kuid sellele vaatamata on küsitav, kas niisugune kord on kõige otstarbekohasem, ja veel seetõttu, et uue perekonnanime tegelikult tarvitusele võtmise aeg kipub segi minema.

Omapärane on Soomes ka protesteerimise kord uute perekonnanime võtmise, resp. määramise asjas. Meil kehtiv seadus ei tunne üldse protesteerimist uue perekonnanime vastu, kui see on määratud isikule (kas oma soovil või sarnase puudumisel Siseministri poolt), kellel puudus perekonnanimi. Soomes võib igauks, kes „arvab, et teine on seadusevastaselt saanud tema perekonnanime“ kas andmise (§ 7) või muutmise (§ 12) korras, selle vastu kohtus protesteerida ühe aasta jooksul, arvates ajast, millal ta asjast teada saanud. Kui kaebust pole esitatud viie aasta jooksul, arvates sellest päevast, mil uus perekonnanimi kanti kirikuraamatutesse, kustub kaebeõigus.

Perekonnanime muutus maksab samuti nagu meil alaealiste laste kohta. Alaealine ja samuti, kui selleks on eriline põhjus, vaimuhaige perekonnanime võib muuta hooldajate palvel. Lahutatud naine on õigustatud tarvitama oma endise mehe perekonnanime. Ta võib ka muuta perekonnanime, kusjuures neiupõlve perekonnanime tagasisaamiseks on nähtud ette eriline lihtsustatud kord. Üldises korras võib ta oma endise mehe perekonnanime muuta sootuks uue vastu.

Soome Perekonnanimede seadus määrab lõpuks (§ 16) veel, et isik, kes võtab enesele või muudab oma olemasoleva perekonnanime vastava loata, langeb karistuse alla. Kohus võib isikule, kes on hakanud tarvitama perekonnanime, mida talle pole antud seatud korras, keelata seda perekonnanime edaspidi tarvitada.

Kui uus või muudetud perekonnanimi on kantud kirikuraamatutesse, kuulutab õpetaja sellest kirikus ja teatab sellest ühtlasi politseile, kes peab hoolitsema selle eest, et vastav kuulutus pandaks välja vastava omavalitsuse teadaannete tahvlile. Kui õpetaja on märkinud võetud või antud perekonnanime või perekonnanime muutmise kirikuraamatutesse, peab ta sellest otsekohe teatama asutusele, kes peab eelkaristatud isikute nimestikku, kui ta ei ole kindel, et vastava isiku perekonnanimi ei ole kantud sellesse nimestikku.

Seaduse § 15 ja määruse § 13 tähendavad, et kõik eeskirjad, mis käivad kirikuõpetajate kohta, maksavad üldse usuliste ühingu- ja perekonnaseisumetnike kohta.

Suuri makse Soome seadus ei tunne, kuid maksuvaba perekonnanimede muutmine, resp. soomestamine ka ei ole. Nagu juba eelpool tähendasin, tuleb sooviavaldajal kanda kuulutuste kulud. Peale selle peab sooviavaldaja, kui ta perekonnanimi on muudetud ja see muudatus on maksuma hakanud, tasuma teatud maksu tunnistuse eest uue perekonnanime kandmise õiguse kohta. See maks pole küll suur ja sellest võib pealegi sooviavaldajat vabastada üldise korra järgi, mis maksab tunnistuste eest maksu võtmisest vabastamise kohta.

Naistega kaubitsemisest hommikumail.

J. Pärn

Hommikumaa naistest tuleb vähe Euroopasse prostitueeruma, sellevastu aga on teada, et Euroopa naised läheb selleks otstarbeks idamaale.

Rahvasteliidu naistega kaubitsemise vastu võitlev erikomisjon avaldas umbes aasta eest ülevaate naistega kaubitsemise kohta kauges idas, kusjuures aruanne pani pearõhku kaubitsemisele Aasiast päritolevate naistega Aasias. Selle aruande järgi langeb naistega kaubitsejate ohvriks kõige enam Hiinast päritolevaid naisi, neile

järgnevad jaapani naised, edasi — juba hoopis väiksemal arvul — siiami, pärsia, iiraku, india, süüria jne. naised. Arvatud välja vähesed erandid, prostitueeruvad naised teistel maadel ikka ja alati oma kaasmaalaste seas. Siin etendab tähtsat osa nähtavasti keele oskus ja oma rassi ligitõmbejõud. Seda arvestavad muidugi naistega kaubitsejad, saates, näiteks, ainult hiina naise Lõuna-Aasia nendesse linnadesse, kus hiinlaste arv on ülekaalus ja kus see ülekaal alatasa tõuseb.

Rahvasteliidu eeltähendatud erikomisjon teab terve rea juhtumeid, kus ka Aasia avalikkude majade omanikud kohtlevad lõbunaisi äärmiselt toorelt ja metsikult. Komisjon teab, et Aasias on paljudel juhtumeil prostitueeruvate elutingimused võimatud, nii et tihti imestusega peab küsima, kuidas inimesed üldse kannatavad välja säärast elu. Seejuures aga märgitakse aruandes, et ühe asjaolu poolest erinevad lõbunaised Ida- ja Kesk-Aasias lõbunaistest Lääne-Aasias ja Euroopas: kõik see, mis sünnib, ei paista nii väga silma, on nagu peidetud, ei tule päevavalgele.

Muidugi leidub Aasias ka lõbunaisi Euroopa ja Ameerika päritoluga, kuid nende arv väheneb aruande järgi iga aastaga. Nende järgi pole vajadust. Aruanne seletab seda seega, et eurooplastel ja ameeriklastel on praegu hoopis soodsamad elutingimused Aasias kui mõni aeg tagasi. Kõigepealt on perekonnaelu silmnähtavalt arenenud. Eurooplaste ja ameeriklaste teenistustingimused on sootuks paremad kui varem, seetõttu on muutunud ka terve sotsiaalne õhkkond, vähemalt ses mõttes, et võimalused abiellumiseks on suuremad, mistõttu ka abielude arv alatasa tõuseb eurooplaste ja ameeriklaste seas. Teiseks põhjuseks sellele, et lõbunaiste juurdevool Euroopast ja Ameerikast järjekindlalt väheneb, nimetab aruanne tendentsi seal, kus eurooplaste ja ameeriklaste abiellumiste arv mitmesuguseil põhjusil ei suurene, Euroopast ja Ameerikast päritolevaid naisi vahetada segaverd-naistega, s. o. naistega, kelle vanemaist on üks pärit Aasiast ja teine Euroopast või Ameerikast. Niisuguste segaverd-naiste arv suureneb aruande järgi iga aastaga, kuna abielude arv aasialaste ja eurooplaste või ameeriklaste vahel näitab alalist tõusu.

Kaugelt suurem osa eurooplastest ja ameeriklastest lõbunaisi on aruande järgi naistega kaubitsemise ohvrid, s. o. neid on ametlikult lubatud lõbumajadesse viinud kupeldajad, isikud, kes oma „elukutseks“ on valinud sarnaste asutuste varustamise avalikkude naistega. Näiteks Süürias, kus niisuguste äride ajamine pole keelatud, õitseb muidugi kupeldajate tegevus, seda enam, et ametlikult lubatud avalikud majad soodustavad igapidi tumedate äri-emeeste ettevõtteid. Ja just Süürias ja mujal, kus valitseb Süüria kord, näeme laialdaselt tegutsemas kupeldajate kõrval nende lähemaid abilisi: suteneere ja teisi sääraseid isikuid, kelle kohta pole kunagi teada, kas nad on äsja vanglast vabanenud või on nad parajasti sinna minemas.

Kupeldajajaks on harilikult jällegi kas eurooplased või ameeriklased, ja just nemad etendavad aruande järgi Aasias väga halba,

väga vastikut osa. Nad kasutavad oma ohvreid kõige häbematumal kujul. Seda küünilist osa, mis säärased eurooplased ja pool-eurooplased Aasias mängivad oma ohvrite kasutamisel, näitavad kõige paremini lood, mis varemil aastail valitsesid Rangunis, kus avalikud majad olid lubatud. Politsei tegi nimelt aja jooksul kindlaks, et mehed, kes kaubitsesid lõbunaistega ja töid nad Rangunis avalikkusesse majadesse, ise elasid esimese järgu võõrastemajades ja nautisid elu õige laialdaselt. Samad isikud läksid igal hommikul avalikkusesse majadesse, et seal oma ohvritelt nende poolt viimase 24 tunni jooksul teenitud raha kõige rahulikuma südamega sisse kasseerida. Niipea kui Rangunis pandi maksma avalikkude majade keeld, kadus see häbistav nähe, mis muu seas oli hästi teada pärismaalastele, ja ei aidanud valge rassi kuuluvate inimeste prestiiži tõstmisele kaasa.

Enamlaste revolutsiooni tagajärjel muutus hulk Mandžuurias elutsevaid venelasi pagulasiks, kellele peale selle kadus igasugune normaalne elamisvõimalus. Peale selle ilmus Siberist hulk venelasi-pögenikke Hiinasse. Varem Hiinas elutsenud venelased kui ka Venemaalt põgenenud isikud olid suuremalt osalt vaesed inimesed, kellele polnud varandusi kogutud või kes kaotasid varanduse Venemaal. Selle nähte üheks tagajärjeks oli see kurb tõsiasi, nagu aruandes märgitakse, et paljud venelannad hakkasid prostitueeruma. Need saatuse ohvrid jagunevad kahte klassi. Ühed neist sattusid põgenemisel Mandžuuria kaugematesse osadesse, kus nad said jõukamate hiinlaste lõbunaisteks, et ainult kuidagi hinge sees hoida. Teise klassi kuuluvad need varanduseta ja teenistusvõimaluseta vene naisterahvad, kes jäid peatuma Põhja-Mandžuuria raudtee-piirkonda. Need naised moodustavad selle kurva tagavara, millest varustatakse avalikkude naistega kõik suuremad rahvusvahelised kaubanduslinnad Hiinas.

Vene prostitutsioon Hiina suuremates ja tähtsamates keskustes kannab tundemärke, mis iseloomustavad prostitutsiooni Euroopas ja Ameerikas. Nende venelannade seas leidub baaridaame, elukutselisi kabaree-tantsitäre, masseerijaid, igasuguseid artiste jne. Aruande järgi leidub nende õnnetute seas hulk haritud vene emigrante, mõned neist on endiste vene kõrgemate ametnikkude ja ohvitseride tütreid ja naised. Ei saa salata, et paljudel kordadel nende vastu tuntakse siiski aukartust ja respekti; kuid peab olema äärmiselt kindel iseloom, kui suurtes Põhja-Hiina kaubanduskeskustes suudetakse baaridaamina või tantsitarina vastu panna neile küsatusile, mis seal igal sammul meelitavad kuristikku; peab olema raudne iseloom, et elada sarnastes tingimustes ja sarnases olukorras korralikku elu.

Peab märkima, et Hiina suurtes kaubanduskeskuses valitseb elav nõudmine just venelannadest artistide, baaridaamide, tantsitaride jne. ja muidugi ka avalikkude naiste järele. Seda kasutavad mõistagi jälle elukutselised kaubitsejad sel alal. Nende abil tuleb alatasa vene naisi Mandžuriast, eriti Harbiinist, Pekingisse, Tien-

šani, Tšifusse, Tsingtausse, Šanghaise ja Hankousse. Need keskus-
sed tõmbavad miskipärast Harbiini naisi ligi ja see kergendab nais-
tega kaubitsejate tööd. On kerge avaldada mõju oma ohvritele ja
neid pettuse ja lubaduste abil meelitada sinna, kuhu vaja. Naistera-
hvas, kelle ainsaks sooviks on pääseda Harbiinist suurtesse Hiina
linnadesse, kus ta loodab leida paremaid töötingimusi kui oma uues
kodulinna, ei kaalu väga põhjalikult töötingimusi, mis talle paku-
takse mõne isiku poolt, kes talle lubab head elu suurtes Hiina keskus-
tes. Harilikult tööpakkumisega käib muidugi prii reisi tingimus uude
teenistuslinna. Sellele kõigele tuleb lisaks vana tõde, et venelan-
nad on iseloomult kergeusklikud ja seetõttu kukuvad sarnaste ette-
panekute peale kergesti sisse. Alles siis saab niisugune naistera-
hvas aru oma lollusest, kui ta juba viibib kuskil Šanghai või teise
suurema linna avalikus majas või selletaolises tantsulokaalis.

Siin ei aita protesteerimine. Naisterahvas on temale võõras
linnas antud oma „tuttava“, s. o. naistega kaubitseja kätte. Viima-
selt ta sai raha teise linna söitmiseks ja tihti ka paremate riiete ost-
miseks. Seda raha ta ei saa tagasi maksta. Tal puuduvad lootused
ja võimalused saada head kohta: Peale selle — ja see on kõige
täbaram — jättis naisterahvas agendi hoolde võtta ette kõik tarvi-
likud sammud reisi-, sissesõiduloo jne. hankimiseks. Nende lubade
saamiseks anti kõik isikultõendavad dokumendid agendi kätte.
Naisterahvas ei tea võõras ümbruskonnas ja olukorras, milliseid
samme võtta ette, et pääseda seisukorrast, et pääseda kaubitseja
nõudeist. Ja lõpuks alistub naisterahvas, nagu näitab tegelik elu,
naistega kaubitseja soovidele ja jääb sinna, kuhu ta viidi.

Tantsitarid suurlinnade paremates lokaalides ei ole harilikult
siiski sarnaste kaubitsejate ohvriteks. Arvatud välja ainult see
klass, on kõik venelannadest artistid, tantsitarid, baaridaamid jne.
ja avalikud naised teatavas mõttes ühe või teise kaubitseja küüsis,
ripuvad neist ära, on nende võimu all, mis eriti silma torkab ja en-
nast tunda annab siis, kui need õnnetud tahavad muuta oma elu-
kohta.

Hiina rassi kuuluvaid lõbunaisi võib aruande järgi kohata kõi-
gis kauge-ida maades lõunapool Hiinat kuni Briti-Indiani. Paljud
hiinlastest vanemad müüvad oma tütreid suure vaesuse tõttu nais-
tega kaubitsejaille „tingimusteta“. Sarnane tütarlaps on siis, nagu
märgib aruanne, sõna tõsisel mõttes ori ja keegi ei tea, mis temast
saab ja kuhu tema satub. Juhtub ka, et röövsalgad tassivad ära
naisi, keda siis, kui nende eest on võimatu saada lunastusraha,
müüakse maha naistega kaubitsejaille. Teisi naisi panditakse jäl-
legi lõbumajade omanikele, et saadud rahaga kustutada perekonna
võlgu.

Avalikkude majade süstemaatiline sulgemine Straits Settle-
mentsis — kõigepealt Singapores ja Pinangis — sundis neid isikuid,
kes ennast elatasid sissetulekuist avalikkudest majadest, otsima teisi
teid raha teenimiseks õnnetute naisterahvaste varal. Hakati asu-
tama väikesi pansione, mis alul ei torganud kellelegi silma ja mille

eesotsas seisavad eranditult kas jaapanlased või hiinlased. Need pansionid on hiinlannadest lõbunaiste kohtamiskohaks. Ametlikult on tehtud kindlaks, et neis pansionides kõik — alates pansioni juhatajaga ja lõpetades teenijate ja koristajatega — teenivad raha prostitutsioonist.

Enne 1921. a. võis kauge-ida lõbumajades kõikjal leida jaapanlannasid. Kui aga Jaapan tunnustati pärast suure sõja lõppu ametlikult suurriigiks, tuldi seal arvamusele, et paljude halvas kuulsuses seisvate naisterahvaste viibimine välismail pole kasulik Jaapani prestiižile ja et tuleb katsuda likvideerida seda nähet. Selle tagajärjel tehti Ida- ja Kesk-Aasias asuvatele Jaapani konsulaatidele ülesandeks Jaapani kodanikest lõbunaisi tagasi saata Jaapani. Muidugi polnud see korruga teostatav ja nõudis läbiviimiseks tükk aega ja vaeva. Paljud naised, olles juba harjunud oma eluga, ei tahtnud kuuldagi tagasisõidust kodumaale. Sunniviisil neid tagasi saata polnud võimalik ja siis katsuti, kui suulised mõjutused ei aidanud, ära võtta neilt elamisload.

Praegu võib aruande järgi leida jaapanlannadest avalikke naisi veel ainult Hiinas. Jaapanis katsutakse prostitutsiooni reguleerida vastava kontsessiooni põhjal töötavate avalikkude majade süsteemiga, millele muidugi seltsib arstlik kontroll.

Nagu teada, etendab Jaapani elus suurt osa geiša. Selle osa tähtsus on tingitud sellest, et Jaapanis valitseb väga vali laste kasvatamise viis ja et jaapani naised elavad omaette ja väga tagasihoidlikult. Et koos olla enam või vähem haritud naisega, otsitakse geišad üles. Viimasel ajal on märgata, et geiša tõrjutakse ikka rohkem ja rohkem tagaplaanile ja et teda hakkab asendama kohvikute naiskelner. Peab tähendama, et geišad ja neid asendavad naiskelnerid seisavad moraalselt kaugelt kõrgemal kui harilikud avalikud naised, kuigi nad Jaapanis täidavad nende aset.

Jaapani valitsus katsub igapidi takistada sarnaste naisterahvaste väljasõitu Jaapanist välismaile, kes on andunud prostitutsioonile või kelle kohta võib tekkida arvamus, et nad oma kergete eluviiside tõttu võivad välismail viibides sattuda prostitutsiooni teele.

Rahvasteliidu komisjoni uurimused on näidanud, et neis idamaa riikides, kus on maksev avalikkude majade süsteem, teotseb alati ka hulk naistega kaubitsejaid, et sarnased riigid on rahvusvahelise naistega kaubitsemise keskusteks. Kui niisuguses riigis kaotatakse avalikkude majade süsteem, jääb vähemaks naistega kaubitsemine, kõigepealt prostitutsioonile määratud naiste sissetoomine.

Kuna Hongkongis, Makaos, Siiamis ja Malai riikides (s. o. seal, kus valitseb ametlikult tunnustatud ja kontsessiooni alusel töötavate avalikkude majade süsteem, või vähemalt hilja ajani veel valitses) teotseb sadasid ja tuhandeid hiinlannadest avalikke naisi, on hiinlannadest lõbunaiste arv Hollandi-Indias, kus juba pikema aja eest likvideeriti avalikkude majade süsteem, õige väike; see arv, vaatamata suurele nõudele, on täitsa minimaalne ja võib kõikuda 10 või 20 ümber. Heaks näiteks eeltoodud asjaolule on olukord, mis

valitses Straits Settlementsis enne ja pärast avalikkude majade teotsemist. 1930. a. lõpetati avalikkude majade süsteem Straits Settlementsis ja see andis ennast jalamaid tunda lõbunaiste sissetoomises sellese maasse. Edasi näitavad Tseilonis tehtud kogemused, kus 1912. a. suleti avalikud majad ja kuhu sellest aastast peale enam ei ulatunud rahvusvaheline naistega kaubitsemine, et lõbumajade sulgemine toob alati enesega kaasa rahvusvahelise naistega kaubitsemise vähenemise. Sedasama nähet konstateerib aruanne ka Rangunis suhtes.

Aruande järgi on ametlikult lubatud avalikud majad heaks sisetulekuallikaks isikutele, kes ennast elatavad prostitutsioonist. Selle kõrval moodustavad need majad veel alalise reservi rahvusvahelistele naistega kaubitsejatele, kes tarbe korral ühest linnast ja ühest maast viivad naisi üle teise linna ja teise riiki. Ja kolmandaks on avalikud majad naistega kaubitsejate keskuseks, kust võetakse naisi, et neid viia üle teise avalikku majja samas linnas.

Rahvusvaheline kaubitsemine teistesse aasia rassidesse kuuluvate naistega on aruande järgi hoopis väiksema ulatusega, kuid ka seal, kus see tuleb ette, on selle peasüüdlaseks ametlikult lubatud avalikkude majade olemasolu.

Kokkuvõttes tähendab aruanne, et kõiki uurimusi ja nende tulemusi silmas pidades võib konstateerida kõigepealt seda, et parimaks ja tagajärjerrikkamaks võitlusabinõuks rahvusvahelise naistega kaubitsemise vastu on avalikkude majade kaotamine neis maades, kus nad veel teotsevad ametlikult lubatud ja registreeritud asustustena.

Ametlik osa.

Siseministri käskkirjaga 4. sept. s. a. nr. 36

avaldatakse Riigivanema otsused 31. augustist 1934. a. nr. 672 ja 673:

„Nimetan Riigikogu asjadevalitseja E. Maddison'i Siseministri abiks ilma koosseisulise palgata, arvates 1. septembrist 1934. a.

1) Paigutada teenistuse huvides ümber Viljandi-Pärnu prefekt Mihail Tang Viru-Järva prefekti kohale; Tartu-Valga prefekt Jakob Vares Viljandi-Pärnu prefekti kohale; Tallinna-Harju prefekt Viktor Rotenbork Tartu-Valga prefekti kohale.

2) Nimetada Tallinna-Harju prefektiks senine Siseministri abi Nikolai Reiman.“

Siseministri käskkirjaga 10. sept. s. a. nr. 38

avaldatakse Riigivanema otsus 7. septembrist 1934. a. nr. 679: „Nimetan Riigikogu liikme Hugo Kukke Siseministri abiks.“

Siseministri käskkiri 12. sept. s. a. nr. 40:

Riigivanema otsusega on Siseministri abi Nikolai Reiman asunud Tallinna-Harju prefektuuri juhtimisele ja Tallinna-Harju

prefekt Viktor Rotenbork Tartu-Valga ja Tartu-Valga prefekt Jakob Vares Viljandi-Pärnu ja Viljandi-Pärnu prefekt Mihail Tang Viru-Järva prefektuuri juhtimisele. Kuna teostunud ümberpaigutamised olid tingitud teenistuse huvides, politsei juhtimise kindlustamiseks, milleks põhjust andis kauaaegsete ja vilunud politseijutide isiklik tublidus ja usaldusväärsus, siis loen oma kohuseks avaldada neile tänu senise tagajärjerikka töö eest meie politsei korraldamise alal ja ühtlasi väljendada neile sügavat lugupidamist valmisoleku eest, millega nad võtsid vastu asetleidnud ümberpaigutamise ja nimetamise.

Pean seda valmisolekut ja teenistuse nõuete kõrget hindamist ühtlasi pandiks, et härrad prefektid oma rasket ja vastutusrikast tööd uutel kohtadel endise innuga ja kohusetundega jätkavad, milleks neile täit edu ja kordaminekut soovin.

K. Einbund,
Siseminister.

Käskkiri 6. okt. s. a. nr. 48:

Riigivanema käskkirjaga on piirivalve Peipsi jaoskonna ülem major O. Särev teenistuse huvides määratud Kaitseliidu Saaremaa maleva pealikuks.

Major Särev astus piirivalve teenistusse 15. jaanuaril 1923. aastal, formeeris Piirivalve Valitsuse algpäevil jaoskonna ja on selle juhina ligi 12 aastat energiliselt teotsenud Peipsi piiri valve ja kaitse korraldamise alal.

Avaldan major O. Särev'ile tänu kauaaegse hoolsa ja tagajärjerikka töö eest piirivalves ja soovin temale edu ja kordaminekut uuel ametikohal.

K. Einbund,
Siseminister.

Ametikõrgendusi:

Tallinna 6. jaoskonna politsei-abikomissar Johan Kriisa on määratud Tallinna 2. jaoskonna politseikomissariks, arvates 1. okt. s. a.

Urvaste raiooni konstaabel Arved Ruus on määratud Tallinna 6. jaoskonna politsei-abikomissariks, arvates 10. okt. s. a.

Kriminaalpolitsei van. assistent Võrus Julius Ennok on määratud Mustvee jaoskonna politseikomissariks Tartumaal, arvates 10. okt. s. a.

Kriminaalpolitsei van. assistent Narvas Ernst Hansar on määratud kriminaalkomissariks Petseri, arvates 10. okt. s. a.

Kriminaalpolitsei II järgu assistent Jaan Naisson on määratud I järgu assistendiks, arvates 1. okt. s. a.

Tallinna 3. ja linnaümbr. jaoskonna politseikomissari asjaajaja Aleksander Lember on määratud Viru-Järva prefekti sekretäriks, arvates 10. okt. s. a.

Kriminaalpolitsei assistent Karl Mihelson on määratud vanemaks assistendiks, arvates 20. okt. s. a.

Viljandi-Pärnu prefektuuri asjaajaja Johannes Koorits on määratud Viljandi-Pärnu prefekti sekretäriks, arvates 20. okt.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Alfred Herodes, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Järve raiooni konstaabliks, arvates 1. sept. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri allkonstaabel August Mitt, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Narva prefektuuri Püssi 2. raiooni konstaabliks, arvates 1. sept. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Johannes Stuppel, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Viru-Järva prefektuuri Undla 1. raiooni konstaabliks, arvates 5. sept. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Jaan Suuk, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Raiküla raiooni konstaabliks Harjumaal, arvates 1. okt. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Robert Tamm, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Saru-Mõniste raiooni kontstaabliks Võrumaal, arvates 1. okt. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Eduard Freiberg, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Võõpsu-Kahkva raiooni konstaabliks, arvates 1. okt. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Jaan Alver, kes politseiteenistuse kutseeksami sooritanud 7. juulil s. a., on määratud Krüüdneri raiooni konstaabliks, arvates 22. okt. s. a.

Ümberpaigutusi:

Pärnu linna aadressbüroo juhataja August Lehepuu on määratud Viljandi kriminaalkomissari sekretäriks, arvates 1. okt. s. a.

Kriminaalkomissar Petseris Kaljo Raag on määratud kriminaalkomissariks Võrusse, arvates 10. okt. s. a.

Viljandi jaoskonna politseikomissari k. t. Peeter Kutsar on paigutatud ümber teenistuse huvides ja oma palvel Väike-Maarja jsk. politseikomissari kohale, arvates 20. okt. s. a.

Teenistuse huvides ja oma palvel on paigutatud ümber Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissar Aleksander Sarap Viljandi jsk. politseikomissari kohale, arvates 20. okt. s. a.

Teenistuse huvides ja oma palvel on paigutatud ümber Tallinna ratsareservi politseikomissar Eduard Freudenstein Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissari kohale, arvates 20. okt. s. a.

Võõpsu-Kahkva raiooni konstaabel August Loodus on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Kioma-Kähri raiooni konstaabliks, arvates 1. okt. s. a.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber arvates 1. okt. s. a. järgmised konstaablid Tallinnas: 6. jsk. konstaabel Arnold Vii-

ding — 1. jaoskonda, 1. jaoskonna konstaabel Johannes Kerman — 2. jaoskonda ja 2. jaoskonna konstaabel Aleksander Leiste — 6. jaoskonda.

Raiküla raiooni konstaabel Richard Plumtal on paigutatud ümber omal palvel ja huvides Juuru raiooni konstaabliks, arvates 1. okt. s. a.

Endine konstaabel August Trull, kes teenis Tartu-Valga prefektuuris kantseleiametnikuna, on määratud Narva prefektuuri Skarjatina raiooni konstaabliks, arvates 10. okt. s. a.

Ametisse määramisi:

Endine konstaabel August Soome on määratud Narva prefektuuri Vasknarva 1. raiooni konstaabliks, arvates 1. sept. s. a.

Ametist vabastamisi:

Viru-Järva prefekt Hugo Jakobsen on vabastatud ametist oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 12. sept. s. a.

Viru-Järva prefekti sekretär Karl Kihlefeldt on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 1. okt. s. a.

Viljandi kriminaalkomissari sekretär Tõnis Koff on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 1. okt. s. a.

Väike-Maarja jaoskonna politseikomissar Ferdinand Kalm on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 20. okt. s. a.

Undla 1. raiooni konstaabel Karl Martens on vabastatud teenistusest oma palvel, arvates 1. sept. s. a.

Kioma-Kähri raiooni konstaabel Rein Kangro on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 1. sept. s. a.

Juuru raiooni konstaabel Johannes Lamvol on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 1. okt. s. a.

Rootova 1. raiooni konstaabel Osvald Laatsit on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil pensionile mineku puhul, arvates 1. okt. s. a.

Krüüdneri raiooni konstaabel Villem Trass on vabastatud teenistusest oma palvel, arvates 21. okt. s. a.

Soha raiooni konstaabel Elmar Punnek on vabastatud teenistusest oma palvel, arvates 21. okt. s. a.

Autasu määramisi:

Peipsi jaoskonna Võõpsu raiooni kordoniülemale veltv. Vladimir Kasele on politseivalitsuse poolt määratud Kr. 50.— rahalist autasu hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest.

Politseivalitsuse poolt on antud load:

Laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Oskar Viegandt'ile Pärnus, Rüütli 24, maksvusega 2. juulini 1935, Kärü Tarvitajate ühingu juhatusel Kärus, maksvusega 22. juunini 1935, Hans Mikkelson'ile Kolga-Jaani alevikus, maksvusega 29. juunini 1935, Hans Antoni p. Lõönikule Tapal, Jaama 5, maksvusega 25. juulini 1935, August Juku p. Taalile Võrus, Tartu 15, maksvusega 17. augustini 1935, Võhma Majandusühisuse juhatusel Pilstvere harukaupluses, maksvusega 27. juulini 1935, Martin Mardi p. Männil'ile Tallinnas, Pikk 13, maksvusega 5. augustini 1935, Otepää Tarvitajate ühisuse juhatusel Otepääl, Turg 13, maksvusega 21. augustini 1935, Roland Mooritsi p. Abel'ile Kanepi alevikus, maksvusega 18. augustini 1935, Julius Adami p. Tibbing'ile Petseris, Turuplats 12, maksvusega 31. augustini 1935, Peet Tõnise p. Arule Kolga-Jaanis, maksvusega 31. juulini 1935, Johannes Ellert'ile Rakveres, Tallinna 16, maksvusega 27. juulini 1935, Avelinius Matsi p. Tõnisson'ile Türil, Jaama 17, maksvusega 3. augustini 1935, Karl-Julius Friedrichi p. Kesküll'ile Kuressaares, Turu tän. 1, maksvusega 10. septembrini 1935, Mõisaküla ühiskaupluse juhatusel Mõisakülas, Kesk tän. 7, maksvusega 3. septembrini 1935, Kristjan Peetri p. Sarapuule Pärnus, Vee 12, maksvusega 20. septembrini 1935, ja Jaan Andrese p. Kõressar'ile Otepää alevis, Võru tän. 2, maksvusega 20. augustini 1935;

Laskemoonaga kauplemiseks: Ivan Mihaili p. Tschernovitsky'le Märjamaa alevikus, maksvusega 10. juunini 1935, Kaubanduse a/s. Hüppler ja Ko Tallinnas, S. Tartu 43, maksvusega 16. aprillini 1935, Raasiku majandusühisuse juhatusel Raasikul, maksvusega 19. juulini 1935, Vladimir Peetri p. Veber'ile Koeru alevikus, maksvusega 10. juulini 1935, Gustav Johannese p. Esken'ile Püssi vallas, maksvusega 1. augustini 1935, Aleksander Jüri p. Koplile Vändra alevikus, maksvusega 28. augustini 1935, Magda Hendriku t. Illiston'ile Rapla alevikus, maksvusega 9. septembrini 1935, Margarete Jauker'ile Jõgeval, Suur tän. 2, maksvusega 28. juunini 1935, Jaan Jakobi p. Moks'ile Roela v., Tudu külas, maksvusega 6. septembrini 1935, Heinrich Nylander'ile Rakveres, Pikk 3, maksvusega 10. septembrini 1935, ja Jõgeva Majandusühisuse juhatusel Jõgeval, Suur tän. 11, maksvusega 4. oktoobrini 1935;

Laskeriistade parandamiseks: Joosep Jaani p. Rätsepale Avinurme v., Västriku külas, maksvusega 2. juunini 1935, Karl Karli p. Kanepile Otepää alevis, Pärnu tän. 6, maksvusega 6. maini 1935, Mihkel Tõnu p. Kleits'ile Avanduse vallas, Simunas, maksvusega 1. juulini 1935, Vilhelm Roberti p. Albrecht'ile Tartus, Lossi 22, maksvusega 9. augustini 1935, firma Lier ja Rossbaum'ile Tallinnas, Viru 7, maksvusega 26. sept. 1935, Jaan Kõivule Otepää alevis, Valga 10, maksvusega 12. augus-

tini 1935, Karl Otto p. Koppelman'ile Tallinnas, V. Karja 3, maksvusega 17. septembrini 1935, ja Oskar Gustavi p. Lauring'ile Albu v., Orgmetsa külas, maksvusega 23. septembrini 1935;

Laskemoonaga kauplemiseks ja laskeriistade parandamiseks: Mikel-Eduard Karli p. Mäeloole Kirepi vallas, maksvusega 16. septembrini 1935;

Laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Adalbert Hansu p. Vassar'ile Tartus, Jõe 8, maksvusega 23. sept. 1935.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajakiri „Film ja Elu“, ilmub Tallinnas 2—4 korda kuus; väljaandja — Eesti Rahvuslik Filmiühing „Hollywood“ ja vastutav toimetaja — Ernst Veerman;

2) ajakiri „Geodeet — maamõõte ja kultuurtehnika ajakiri“, ilmub Tallinnas 6 korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Jakob Lukats;

3) ajakiri „Raamat kõigile“, ilmub Viljandis üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Oskar Mikk;

4) ajakiri „Majaomanik“, ilmub Tallinnas 6 korda aastas; väljaandja — Maja- ja Krundiomanike Selts ja vastutav toimetaja — August Einer;

5) ajakiri „Huvitav Žurnaal“, ilmub Tallinnas kuus korda aastas; väljaandja — Firma Lehemeeste Kirjastus, mille omanik Olev Soots, kes on ka ajakirja vastutav toimetaja;

6) ajakiri „Mootor ja Tehnika“, ilmub Tallinnas üks kord kuus; väljaandja — Eesti Motoklubi ja vastutav toimetaja — Julius Johanson;

7) ajakiri „Teater“, ilmub Tallinnas 9 korda aastas; väljaandja — Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühing ja vastutav toimetaja — Eduard Reining;

8) ajakiri „EEKS-Maja Teataja“, ilmub Tallinnas, tarvidust mööda, kuni 4 korda aastas; väljaandja — Esimene Eesti Kindlustuse Selts Maja ja vastutav toimetaja — Oskar Suursööt;

7) ajaleht „Wochenblatt“, ilmub Kuressaares üks kord nädalas; väljaandja — Artur Hallik ja vastutav toimetaja — Ernst Duberg;

8) ajaleht „Deutsche Zeitung“, ilmub Tartus kuus korda nädalas; väljaandja — August Hahn ja vastutav toimetaja Herbert Petersen, ja

9) ajaleht „Rahva Huvileht“, ilmub Tartus üks kord nädalas; väljaandja — Vassili Randmets ja vastutav toimetaja — Richard Kangro.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-sendiline postmark. Toimetus jätab endale õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

A. K. Küsimus. Adm.-sissen. s. § 21 põhjal saadab politsei tema käes olevad maksunõudmised kohtupristavile, kui viimane on juba nõude pööranud kinnisvarale. Kas politsei on kohustatud sel juhul, enne nõuete saatmist kohtupristavile, veel Adm.-sissen. sead. § 17 kohaselt pöörduma kinnistusjaoskonna poole vastava märkuse kandmiseks kinnistusraamatusse, või ei ole see tarvilik? Sarnasel korral tuleks Adm.-sissen. sead. § 17 käsitlemisele ainult juhul, kui politsei oma algatusel pöörab nõude kinnisvarale.

Vastus. Adm.-sissen. s. (RT 2—1932) § 18 järgi toimetatakse sissenõudmist kinnisvarast, kinnisvara üleskirjutamist ja hindamist Ts. kp. s. §§ 1845—1864 eeskirjade järgi Adm.-sissen. s. ettenähtud eranditega. Ts. kp. s. viidatud paragrahvide kohaselt tuleb pöörduda kinnistusjaoskonna poole vastava märkuse kandmiseks kinnistusraamatusse (§ 1847). Adm.-sissen. s. ei tee selles suhtes erandit, just vastuoksa, ta nõuab § 17 selle märkuse sissekandmiseks sammude astumist. Ka kõnesolev § 21 ei tee sellest erandit. Sellest peab järeldama, et märkuse sissekandmist tuleb toimetada vaatamata sellele, et nõue tuleb § 21 alusel saata kas kohtule või kohtupristavile.

J. K.

A. M. Küsimus. Isikule, kes oli karistatud vangirooduga ühes NS § 43¹, 43² tähendatud õiguste kaotusega ja NS § 58¹, 58² ettenähtud tagajärgedega, anti vanglast vabanemisest üle 2½ aasta möödumisel NS § 43² ettenähtud õigused tagasi NS § 51 põhjal (RT 54—1927). Kas tuleb see isik politsei valve alt vabastada, või jääb politsei valve kestma?

Vastus. Kui isik ei ole vabastatud NS § 58¹, 58² ettenähtud tagajärgedest, jääb politsei valve kestma vaatamata sellele, et isikule anti NS § 51 põhjal õigused tagasi. Kriminaalseadustiku (RT 56—1929) maksimahakkamisega, mis sünnib tuleva aasta alul, kaob see politsei valve, kuna Kriminaalseadustik ei tunne seda valvet preventiivabinõuna.

P. K. Küsimus I. Kas kuulub administratiivkorras sissenõudmisele trahterimaks, kui selle mittemaksmise tagajärjeks on ainult trahteri sulgemine Trahterisead. § 49 põhjal.

Vastus I. Trahterisead. § 49 ei ole öeldud, et trahteripidaja trahteri sulgemisega vabaneb temal lasuvast trahterimaksuvõlast. Adm.-sissen. s. (RT 2—1932) § 1 p. 1 järgi kuulub trahterimaks administratiivkorras sissenõudmisele.

Küsimus II. Kas loomade sanitaarse järelevaatuse ja loomaaria tarvitamise maks (RT 43—1934, art. 388, Rakvere linna tapamaja taksid 1934/35) kuulub administratiivkorras sissenõudmisele?

Vastus II. Kõnesolevat maksu võetakse Tapamajade ja liha järelevaatuse seaduse (RT 108—1923) § 29 (RT 30—1931) alusel. See seadus ei näe ette selle maksu sissenõudmist administratiivkorras. Seepärast seisab küsimus selles, kas seda maksu võib nõuda sisse Adm.-sissen. s. § 1 p. 1 alusel, s. o. kas see maks tuleb lugeda avalikuks maksuks. Arvestades seda, et avalikud tapamajad ei ole mitte omavalitsuste ärilised ettevõtted, vaid asutatakse avalikkuse huvides, peab lugema kõnesolevat maksu avalikuks maksuks ning kuuluvaks sissenõudmisele administratiivkorras.

Küsimus III. Kas laada- või turuplatsimaks (RT 11—1934, art. 78, nr. 16 ja 17) kuulub sissenõudmisele administratiivkorras, sest lahtris „maksu tähtajad“ on tähendatud, et laadaplatsimaks nõutakse sisse platsi kätteandmisel ja turuplatsimaks nõutakse sisse igapäev.

Vastus III. Laada- või turuplatsimaks on avalik maks, nagu nähtub Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruanete seadusest (VSKK nr. 274 — 1917), ning kuulub sellisena administratiivkorras sissenõudmisele Adm.-sissen. s. § 1 p. 1 alusel.

J. K.

A. N. Küsimus. Vangistuse sead. § 368 näeb ette, et vahialuste töörahast ei või pidada kinni tsiviilnõuete või kohtukulude katteks peale sama seaduse § 367¹ ettenähtud juhtude mingisuguseid summasid. Küll võib seda raha kasutada võlgade kustutamiseks sel juhul, kui vahialune on vabanenud vahi alt ning tööraha temale on makstud välja ja kinnipidajal ametnikul korda läheb seaduslikul teel raha oma valdusse saada.

Kas on juriidilist alust tööraha kinnipidamiseks järgmisel juhul: Vahialune on karistuse lõpetanud ning vabastamise päeval makstakse temale vangla administratsiooni poolt tööraha välja, mille kättesaamist vahialune kviteerib oma allkirjaga. Tööraha kättesaamise momendist senine tööraha kaotab tööraha iseloomu ning muutub vahialuse isiklikuks omanduseks, millega tema oma äranägemisel võib talitada, samuti nagu vanglas hoiul oleva oma rahaga, väärtasjadega jne. Viimaseid võib arestida kohtumaksude või tsiviilnõuete katteks. Oletame, et vahialune enne vanglast lahkumist, näiteks läbiotsimisel, asetab temale väljamakstud tööraha enesest eemale. Niisugune seik analoogistel juhtudel annab võimalusi muude varanduste arestimiseks. Kas on politseil või kohtupristavil juriidiliselt võimalik väljamakstud tööraha niisugusel juhul vahi alt vabaneja võlgade katteks kinni pidada?

Vastus. Peab arvama, et kui kõnesolev raha on antud isikule kätte, siis ta kaotab Vangistuse s. § 367¹ ettenähtud iseloomu, kuid seda siis, kui vastuvõtja ei ole enam vahialune. Mittevahialuse läbiotsimine võib sündida vaid seadustes ettenähtud juhtudel ja korras, kui selleks on tõelikke põhjusi.

J. K.

V. v-s. Küsimus. Kas vallavalitsus võib anda Jahiseaduses ettenähtud kolmeks kalendriaastaks tasuta antavaid jahitunnistusi: 1) kinnistamata talu omanikule, 2) talupidajale, kes omab isast päritud talu, kuid pärimisõigustesse kinnitamata, 3) kinnistamata talu omanikule, kes pärimisõigustesse kohtuliku kinnitamise alusel tunnustatud talu teatava osa mõtteliseks omanikuks; kas jahitunnistuste andmisel tuleb nõuda tunnistuse saajalt tõendust talu omamise üle?

Vastus. Jahisead. (RT 45—1934) § 36 järgi antakse 3 kalendriaastaks antavaid jahitunnistusi tasuta vaid maaomanikele. BES § 812 järgi loetakse kinnisvara omanikuks vaid see, kes sellisena on kantud kinnistusraamatusse. Järelikult ei ole võimalik küsimuses toodud juhtudel anda tasuta jahitunnistusi. Kui vallavalitsusel ei ole andmeid selle kohta, kas jahitunnistust taotleja on maaomanik, siis on temal õigus taotlejalt nõuda selleks tõendust. **J. K.**

Maavalitsus. Küsimus. Jahisead. (RT 45—1934) § 1 järgi põlise pidamise õigusega maakasutaja jahiseaduse kohaldamisel loetakse võrdseks maaomanikuga. Postijaamade seaduse muutmise sead. (RT 24—1933) § 4 järgi postijaamad on antud maavalitsusele tasuta kasutamiseks, kasutamise tähtaja määramiseta. Kas maavalitsust saab lugeda nende postijaamade suhtes põliseks maakasutajaks Jahiseaduse eeskirjade kohaselt?

Vastus. Jahisead. § 1 (RT 45—1934) põhjal kuulub jahipidamise õigus üldreeglina maaomanikule, kusjuures põlise pidamise õigusega maakasutaja loetakse võrdseks maaomanikuga. Seisuste kaotamise seaduse § 2 (RT 129/130—1920) põhjal kõik rüütelkondade ja nende seisuslike asutuste liikuvad ja liikumata varandused tunnustati riigi omanduseks. Eesti ajutise omavalitsuse 30. III 1917 seaduse teostamise juhtnõotide 22. juunist 1917 § 26 (Eesti ajutise omavalitsuse 30. III 1917 seaduse teostamise määruse 22. juunist 1917 I osa lisa, VSKK 1917. a. nr. 173, art. 953) põhjal endise maakassa päralt olevad varandused tunnustati riigi omanduseks. Seisuste kaotamise seaduse § 3 p. g ja Vabariigi Valitsuse määruse § 1 põhjal endiste postijaamade hoonete maade tarvitamise kohta (RT 165/166—1920) läksid endised maakassa ja rüütelkonna postijaamade maad ja hooned Siseministeeriumi valitsemisele. Postijaamade seaduse § 4 (RT 24—1933) põhjal anti eeltähendatud postijaamade maad ja hooned maavalitsustele tasuta kasutada postijaamade ellukutsumiseks. Postijaamade seaduse § 9 (RT 24—1933) põhjal otsustab Siseminister postijaamade likvideerimise küsimust, missuguse otsuse jõusseastumisel vastavad maad ja hooned lähevad otsekohe tagasi Siseministeeriumi valitsemisele.

Neist seaduse eeskirjadest selgub, et kõnesolevate postijaamade maade omanikuks on riik ja et need maad on antud maavalitsustele kasutada ainult teatud eesmärgiga, nimelt postijaamade ellukutsumiseks, ja ainult teatud ajaks, s. o. seniks kui teotsevad vastavad postijaamad.

V. Küsimus. Vallavalitsus tasus 1932. a. X. linna haiglale Hoolek. sead. § 90 alusel E. V. ravikulud. E. V. viibis haiglas

J. P-lt saadud löögiga tekitatud vigastuse ravimisel. J. P. väidab, et E. V-l oli kavatsus teda tappa, kuid olevail andmeil on rahukogu oma määrusega lõpetanud E. V. süüdistuse tapmiskatses. E. V. on maksuvõimetu ning vallavalitsusel ei ole võimalik tagasi nõuda temalt ravikulusid. Kas vallavalitsusel on õigus lööjalt nõudekorras ravikulud tagasi nõuda?

Vastus. Kahjutasu nõudeõigus on käesoleval juhul BES §§ 4552 ja 4553 põhjal otsekohe vigastatul. See nõudeõigus ei olene sellest, kas oli tapmise kavatsus või mitte. BES § 3284 järgi annab iga iseenesest lubamatu toiming selle läbi kahju kannatanule õiguse nõuda õiguserikkujalt rahuldust. Hoolek. sead. § 90 paneb omavalitsuse peale kohustuse anda puudustkannatavaile isikuile arstiabi. Järelikult tekitas peksja oma seadusevastase teoga omavalitsusele kahju ja viimasel peaks õigus olema kahju selle tekitajalt tagasi nõuda. Peab siiski märkima, et see nõudeõigus on vaieldav. Ei ole ka ette tuua kohtupraktikat. Kindlam oleks, kui peksetu annaks oma nõudeõiguse edasi omavalitsusele. **J. K.**

V. S. Küsimus 1. Kas vallavolikogu võib ise tühistada oma otsuse ajutise vallasekretäri valimise kohta?

Vastus 1. Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 78 (RT 97 — 1926) järgi valib vallavolikogu vallavalitsuse raamatute ja arvete pidamiseks ja üldse kõigi vallavalitsuse kantselei ja asjaajamise juhtimiseks ametisse vastava hariduse ja ettevalmistusega kodanike hulgast vallasekretäri. Kuna seadus ei näe ette ajutise sekretäri valimist, siis on vallavolikogu õigustatud tühistama oma seadusevastase otsuse ajutise vallasekretäri valimise kohta, rippumatult sellest, kas ajutine maavalitsus tõstis protesti otsuse vastu või mitte, ning sellega vallavolikogu ei rikkunud Vallavolikogude kodukorra § 63.

Küsimus 2. Kas vallavolikogu liikmetele võib maksta päevajärgset sõiduraha?

Vastus 2. Vene Ajutise Valitsuse poolt 21. mail 1917 vastu võetud seaduse „o volostnom zemskom upravlenii“ (VSKK 30. V 1917 nr. 112, art. 655) § 43 on nähtud ette vallavolinike kohustäitmisega ühenduses olevate kulude katmine, mis volikogu koosolekule ilmumisest ja seal viibimisest tegelikult on tingitud. Analoogiliselt tähendatud seaduse määrustele on ka Siseminister 2. dets. 1919 nr. 2430 all (RT 104 — 1919) seletanud kõigile maavalitsustele ja teinud kohuseks vallavolikogudele edasi seletada, et neil on õigus volikogu ja komisjoni koosolekutele ilmumise ja seal viibimise eest määrata oma liikmeile sõidu- ja päevaraha, lisades juurde, et maavalitsustel tuleb sõidu- ja päevarahad maakonnas ära normeerida nõnda, et vallavolikogud ei libiseks tõsiste kulude pinnalt. Seega võib vallavolikogu, kui vallaomavalitsuse määrav asutus, kelle ülesandeks on valla eelarve koostamine, valla eelarvesse kulude all üles võtta ka vastava summa, mis määratud vallavolikogu liikmete faktiliste kulude katteks nende kohuste täitmisel. Kuid seejuures tuleb pidada silmas, et vallavolikogu võib eelarvesse võtta ainult

üldsumma, mitte aga ühesuurused summad igale liikmele, sest kaetud võivad saada individuaalselt iga üksiku liikme tegelikud kulud, mis ei pruugi olla sugugi kõigil ja igakord ühesuurused. Nii ei ole ajutistel maavalitsustel alust protesti tõsta vallavolikogu otsuse vastu, millega on määratud teatav summa vallavolikogu liikmetele päevarahadeks. Küll jääb aga ajutise maavalitsuse kui järelevalveasutuse ülesandeks valvata selle järele, et päevarahad makstakse välja ainult ülaltähendatud seaduse mõtte kohaselt (vt. J. Valge, Riigikohtu administratiivosakonnas 1932. a. lahendatud küsimusi, Riigikohtu adm. os. t. nr. 925¹ — 16. dets. 1932).

Küsimus 3. Kas isikumaksu maksjate liigituse alusteks võivad olla: hektaaride arv, elukutse, amet, sugu ja sugulusvahekord perekonnaga?

Vastus 3. Valla- ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise sead. § 9 muutmise sead. (RT 25—1932) järgi võib vallavolikogu isikumaksu määrata ühesuuruselt kõigile isikumaksu alla käivaile isikuile, või maksumaksjad jaotada nende jõukuse järgi liikidesse ja määrata üksikute liikide maksunormid, kusjuures ainult: kõrgema ja madalama maksumäära vahe ei tohi olla suurem kui kolmekordne maksu alammäär, ja kõige kõrgema liigi maksumäär aastas ei või ületada 9 krooni. Isikumaks ei sarnane tulumaksule, kus igaühe maksusuurus oleneb tema sissetuleku suurusest ja mis on täiesti individuaalne. Maa suurus on umbkaudne jõukuse tunnusmärk, eriti ühe ja sama valla piirkonnas ja siis, kui on võetud arvesse ka maa väärtus. Kohapidajate abikaasade ja perekonnaliikmete liigitamist kohtade jõukuse järgi ja samuti isikute liigitamist ameti järgi ei saa pidada seadusevastaseks, kuna vallavolikogul on üldiselt andmed olemas ametimeeste sissetulekutest vallas, sest aluseks võetakse ikkagi üldised ja umbkaudsed välised jõukuse tunnusmärgid, mis üldiselt lasevad õiglasemalt määrata isikumaksu kui hoopis ilma liigitamata.

Küsimus 4. Kas jalgratta omanik, kes registreeris jalgratta omavalitsuses, mille piirkonnas ta ei ela, on kohustatud seda registreerima ja uuesti makse maksma oma alalise elukoha omavalitsuses?

Vastus 4. Jalgratta omanik on kohustatud tema kasutuses oleva jalgratta registreerima ikkagi selles omavalitsusasutuses, kelle piirkonnas ta elab, ja sellele omavalitsusele maksma maksud registreerimistunnistuse ja numbri eest, vaatamata sellele, et ta mõnesugusel põhjusel on registreerinud jalgratta mõnes teises omavalitsusasutuses, kelle piirkonnas ta ei elanud, ja sellele omavalitsusele ekslikult tasunud maksud. Jalgratta omanik võib sõiduloa võtmisest ja selle eest maksu tasumisest vabaneda ainult juhul, kui jalgratas oli enne registreeritud tema nimel endise elukoha järgi olevas omavalitsuses ja seal ka maks tasutud, maksuaasta kestel ta aga muudab elukohta ja asub elama teise omavalitsuse piirkonda, kus ta samuti kasutab jalgratast.

Vallavalitsus. Küsimus. Kas valla aastaaruande kinnitamise otsus käib järelevalveasutuse kontrolli alla?

Vastus. Valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse (RT 18/19 — 1920) §§ 88 ja 89 (RT 99—1926) järgi panevad vallavalitsused 1. detsembriks aruanded ühes seletustega ette vallavolikogule, kes nad hiljemalt 1. jaanuariks läbi vaatab. Sama seaduse § 91 järgi pannakse vallavolikogu poolt kinnitatud aastaaruanne ette kohalikele ajutisele maavalitsusele kahe nädala kestel pärast vallavolikogu otsust. Ei ole mingit alust eraldada vallavolikogu otsust möödunud aasta aruande kinnitamise asjus teistest vallavolikogu otsustest, mille peale on järelevalveasutusel õigus avaldada protesti administratiivkohtu korras. Omaavalitsuste ajutise järelevalve seaduse (RT 78 — 1919) alusel. Kuigi eeltähendatud 1920. a. seaduse nr. 83 (RT 18/19 — 1920) ei ole otseselt nähtud ette valla aastaaruannete kinnitamise otsuste peale järelevalveasutuse protestimist, nagu see on nähtud ette vallavolikogu poolt vastuvõetud valla aasta-eelarvete kohta, siis sellest ei saa veel järeldada, et järelevalveasutusel puudub vallavolikogu otsuste suhtes aastaaruannete kinnitamise asjus protestimise õigus, vaid sellest tuleb järeldada, et see õigus on olemas järelevalveasutusel üldistel alustel, sest ka säärastes otsustes võib ette tulla seaduserikkumisi nagu kõigis teistes vallavolikogu otsustes, mis käivad järelevalveasutuse kontrolli alla. Ka valla aastaaruande kinnitamise otsus käib järelevalveasutuse kontrolli alla, sest vastasel korral seadus ei kohustaks seda kinnitatud aruannet esitama ajutisele maavalitsusele kahe nädala kestel pärast vallavolikogu otsust.

K. P. Küsimus. Kas peab abieli registreerima samas perekonnaseisuametis, kus on võetud vastu abiellumise soovi kuulutus?

Vastus. Perekonnaseisuametnik, kes on võtnud vastu abiellumise sooviavalduse ja on kuulutanud sellest seaduslikus korras, võib kuulutatutele nende soovil välja anda teatise, mis sisaldab andmed, kus, mis ajast mis ajani abiellumise soovist on kuulutatud ja kas vaidlusi on tõstetud. Niisuguse teatise esitamisel teisele perekonnaseisuametnikule uue abiellumise sooviavalduse lisana võib perekonnaseisuametnik soovivaldajaid abiellu registreerida uuesti abiellukute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse (RT 18/19 — kuulutuse lõpu tähtajast (Siseministri juhtnõõride § 37 Perekonnaseisuseaduse kohta, RT 48—1926).

J. A. Küsimus. Kas vallaslapse registreerimisel tuleb kanda sünniakti andmed ka lapse isa kohta, kui see on tunnustanud lapse omaks?

Vastus. Perekonnaseisuseaduse § 31 (RT 191/192 — 1925) põhjal tuleb vallaslapse sünni registreerimisel, kui isa ilmub isiklikult ja lapse tunnustab omaks, seda omakstunnustamist märkida akti. Sellega ühenduses märgitakse akti ka kõik teised isa kohta sünniaktis ettenähtud andmed. Lapse omakstunnustamise kinnituseks peab vallaslapse isa kirjutama aktile alla. Niisugune lapse omakstunnustamine ei anna aga lapsele veel seaduslikus abielus sündinud lapse õigusi.

T. T. Küsimus. Kas surnud kodaniku kohta võib välja anda perekonnaseisutunnistuse?

Vastus. Surnud kodaniku kohta, kelle perekonnakirju omavalitsuses ei peeta, ei saa välja anda perekonnaseisutunnistust (vorm nr. 8). Niisuguse kodaniku perekonnaseisu tõestatakse üksikute sünni-, abielu- ja surmatunnistustega ja ev.-lut. koguduse personaalraamatu põhjal väljaantud perekonnaseisuteatisega. Kui surnud kodaniku kohta peeti perekonnakirju omavalitsuses, võib perekonnaseisutunnistuse välja anda.

S. K. Küsimus. Kas abiellujad, kes on avaldanud soovi oma perekonnakirju avada teises omavalitsuses kui selles, kus on nende elukoht, peavad selleks esinema erilise sooviga?

Vastus. Abiellujate perekonnakirjade avamise koha kindlaksmääramisel tuleb arvestada Perekonnaseisuseaduse §§ 1, 22, 46 (RT 191/192 — 1925) ülesseatud nõudeid. Kui abiellujate perekonnakirju ei peeta veel kuskil omavalitsuses, tuleb need avada peigmehe alalise elukoha järgi. Kui aga abiellujad kohe pärast abiellumist asuvad alaliselt elama omavalitsuse piirkonda, mis on lahkuminev peigmehe kohta abieluaktis märgitud alalise elukoha omavalitsusest, ja soovivad, et nende perekonnakiri avataks nende uue elukoha omavalitsuses, tuleb neil esitada sellekohaselt põhjendatud kirjalik avaldus.

V. L. Küsimus. Kas kodakondsusetu naisterahva väljaspool abielu sündinud laps ema abiellumisel Eesti kodanikuga omandab Eesti kodakondsuse?

Vastus. Kodakondsusetu naisterahva väljaspool abielu sündinud laps jääb tema ema abiellumisel Eesti Vabariigi kodanikuga edasi kodakondsusetuks. Kuid juhtumil, kui selle vallaslapse ema abielumees tunnustab vallaslapse oma lihaseks lapseseks, omandab ta kõik seadusliku lapse õigused ja sellega ühenduses ka õiguse isa kodakondsusele.

R. R. Küsimus. Kas perekonnaseisuametnik on õigustatud parandama kodaniku soovil eestipäraseid ees- ja perekonnanimesid vastavalt maksvatele õigekeelsuse reeglitele?

Vastus. Perekonnaseisuametnik on õigustatud parandama kodaniku soovil eestipäraseid nimesid ja perekonnanimesid vastavalt maksvaille õigekeelsuse reeglitele. Kui perekonnaseisuametnikul tekib kahtlus, kas soovitud parandus käib õigekeelsuse alla, peab ta enne paranduse läbiviimist küsima Siseministeeriumi arvamust. Perekonnanime parandamine õigekeelsuse reeglite kohaselt tuleb maksvaks lugeda ka isiku abikaasa ja alaealiste laste kohta ja sellekohased parandused läbi viia kõigis vastavais raamatuis.

Perekonnaseisuametnik. Küsimus. Kuidas parandada sünniakti, kus lapse isa poolt ülesantud lapse sünniaeg ja -koht on osutunud valeks, mis on tehtud kindlaks politsei juurdlusega.

Vastus. Kui sünd on registreeritud valla või alevi perekonnaseisuametniku juures, tuleb juhtunud veast teatada vastavale ajutisele maavalitsusele, kes järelevalveasutusena pöördub vastava rahukohtuniku poole vea parandamiseks kohtukorras. Kui sünd on registreeritud mujal, täh. linna perekonnaseisuametis või koguduse perekonnaseisuametniku juures, tuleb pöörduda Siseministeriumi poole. Juurde tuleb lisada kõik dokumendid, mis aitavad selgitada küsimust.

„Eesti Politsei“ nr. 5 juhtunud vigade õiendus.

A. Kurvitsa artiklis „Noorte töökaitsest ja politsei ülesannetest selle teostamise alal“ lhk. 324 — alt teine rida — tuleb lugeda: „... kehaline vigastus või vaimline arenematus on...“

A. Kümme'i artiklis „Möödunud ja tulevikusõja lahingrelv — yperiiit“ lhk. 368 — ülalt kuues rida — „(C Clu)“ asemel tuleb „(Cl₄)“, lhk. 370 — 24. real — yperiitmetooni“ asemel tuleb lugeda „yperiitsulfoon“.

Väljaandja: *Siseministeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

L o m p, Elmar VIII järgu tööstustunnistus nr. 430, v. a. Eesti Panga Tartu osakonnalt 3. 1. 34. a.

N õ m m i k, Johannes, Mihkli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1030, v. a. 2. jalaväe polgu ülemalt 22. 4. 20. a.

K o p p e l, Aleksander Mihkli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11664, v. a. Tallinna tagavarapolgu ülemalt 14. 4. 20. a.

Res. kaitseväe amet. aset. Jakob Jaani p. A n s o n'ile Korraldusvalitsuselt väljaantud t. sal. teadaanne nr. 72, 09. 05. 25.

T a l l i n n a Kaupmeeste Seltsi algpõhikiri, registreeritud Tallinna-Haapsalu rahukogult 1919. a. nr. 64 all.

S a n g, Hermann Ado p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3693, v. a. 5. piiriküti pataljoni ülemalt 29. 4. 20. a.

A i n i s o n, Heinrich Jaani p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2973, v. a. Pärnu kaitseväeringkonna ülemalt 15. 11. 27. a. (45365)

K u u s, Bernhard Jaani p., laskeriista hoidmise ja kandmise luba nr. 1196, v. a. Võru-Peterseri prefektilt 5. 11. 29. a., maksvusega 5. 11. 34. a.

S e e v e l, Oskar, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1793, v. a. Rannapatarei nr. 6 ülemalt 27. 11. 25. a. (8916)

- O t s, Robert, III järgu maa-
kaitseväge arvamise tunnis-
tus nr. 49, v. a. Scouts üksik-
jalaväepataljoni ülemalt 13.
11. 29. a. (3637)
- V i l m s, Mihkel, sõjaväest va-
bastamise tunnistus nr. 1508/
3954, v. a. 3. diviisi intendan-
di valitsuselt 19. 3. 20. a.
(8913)
- L a g e r i s t, Johannes, sõja-
väest vabastamise tunnistus
nr. 4982, v. a. 5. Rakvere ja-
laväepolgu ülemalt 21.4.20.a.
(8914)
- K i i s, Jaan, sõjaväest vabas-
tamise tunnistus nr. 2009/
5578, v. a. 3. jalaväe diviisi
intendandi valitsuselt 18. 4.
20. a. (8915)
- K u r e s s o n, Tõnis, sõjaväest
vabastamise tunnistus nr.
3368, v. a. 5. jalaväe Sakala
pataljoni ülemalt 18. 5. 21. a.
(8917)
- J u r k a t a m, Aleksander, sõja-
väest vabastamise tunnistus
nr. 31829, v. a. Tallinna-
Harju kaitseväge ringkonna
ülemalt (8918)
- K o o l m a, Mart, Jaani p., kait-
seväest vabastamise tunnis-
tus nr. 15, v. a. 1. diviisi in-
tendandilt 26. 2. 20. a.
(45372)

Maja uhkus on hea kõnnitee.

Tsementbetoon-kõnniteed loetakse nüüdsel ajal kõige otstarbekohase-
maiks, sest nad on nägusad, hästi tasased, alati karedad, ei kulu ega
toipa, ning majanduslikult vastuvõetavad.

Välismaa eeskujul ka Eesti linnades ja alevites ehitatakse tsement-
betoon-kõnniteid. Viimaseid tehakse kas ennevalmistatud plaatidest või
valatakse kohal. Tartus ja Pärnus näit. on tarvitusel mõlemad viisid. Tal-
linnas ja t. linnades ts.-kõnniteed suuremalt jaolt valatakse kohal.

Kahjuks paljud nõndanimetatud betoonimeistrid ei oska veel teha kor-
ralikke tsementtöid. Seepärast, majaperemehed, kel on vaja teha või uuenda
oma kõnniteed, pöörduge vastavate eriteadlaste poole, ehk nõuande
järgi „Estocementi“, Valli tän. 4, telef. 450-44, 450-17, kust Teie saate tasuta
kasulikku juhatusi, millega vabanete paljudest muredest ning kõnnitee kor-
rashoiu kuludest.

Nõudke kõikjal meie saadusi, sest:

kõrge kvaliteet,
ületamatu maitse,
huviküllane pakend
on

AS
J. Brandmanne

kakao, šokolaadi ja kompvekkide omadused.

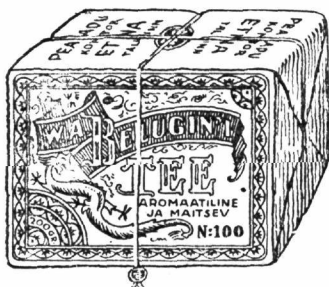

Lgp. endistele ja uutele ärisõpradele teatame, et **1. oktoobrist k. a.**
Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tallinna osakonna

kingsepa- ja rätsepatöökoda

on üle viidud uut-sse ruumidesse **Kunne tän. 7** (endine restoran „Balti“), tel. 470-59. Palume meid uues kohas külastada ja tellimise andmisega meie ettevõtet toetada. Vastutasuna püüame kõige tahteduga hinnas ja tellimise korralikus täitmisel vastu tulla.

Kõige austusega **töökodade juhatus**

J. Valge

Riigikohtu adm.- osakonnas
1932. a. lahendatud küsimusi

HIND Kr. 3. 50.

Saadaval „EESTI POLITSEI“ talituses

Pagari-, kondiitriäri ja kohvik

VILH. STEINBERG.

Lai tän. 36.

Telefon 442 - 16.

Osakonnad: Kreutzvaldi t. 2, tel. 306-99. Tatari t. 13, tel. 456-09.

I Tallinna karusnahkade parkimise ja värvimise tööstus.

Kontor: Vene t. 3, telefon 449-32.

Igasuguste karusnahkade parkimine ja värvimine.
Kantud nahkade uuendamine.

Metsaeksport-äri **MEIER JUDEIKIN**

ostab piiramata arvul kasvavat metsa, palke ja eksportlaud.

Müüb soodsate hindadega kuivi ehitusmateriale.

Peakontor: Võrus — Vabriku tän. 6, kõnetraat 89.

Osakonnad: Tallinnas — Uus Sadama tän. 11, kõnetraat 428-09. Tapal — kõnetraat 28. Mustvees — kõnetraat 15. Põlva raudteejaamas — kõnetraat 4—e.

Kõige paremad oktoobri-kilud
K.-M. V. DEMIN, Viru tän. 1, Tallinn.

BALTI LLOYD
CURT SCHILLER, Laevamaakler
TALLINN, Pikk 62, telef. 442-75, 442-77, 449-62, 449-63.
Läbisõidukonossemente igasse maailma sadamasse. Korrapärane liiniühendus Eesti — Bremeni, Rotterdami a Antwerpeni vanel.

Tallinna Müsitööstus ja kaubandus
F. B. STRASCH
Suur ladu kõiksugu mütsse, kübaraid, barette, mütsiriideid, mütside valmistamise tarbeasju, pesu ja karusnahku. Müük suurel ja väikesel arvul.
TALLINN, Maakri t. 2, tel. 304-87. (Estonia pst. nurgal kivimajas).

Valmisriiete äri „Sugev“
Harju 39, Tallinn, tel. 469-84. Osakond: Pärnus, Jänesselja 5-a
Suures valikus meeste ja naiste riideid. Hinnad mõõdukad.
Riigiametnikele võimaldatud järeimaks.

Joh. Lorup'i klaasivabrik
Valmistab kõrgekvaliteedilisest klaasist: a) pudeleid valgest ja värvilisest klaasist igasuguseks otstarbeks, b) majapidamistarbeid nagu: tee- ja napsiklaase, karavine, suhkru-, või- ja soolatoose, lambiklaase, lillevaase jne. c) tehnikatarbeid nagu: elementipurke, telefoni isolaatoreid, elektrilampide kupleid jne.
Peakontor: Tallinn, Viru tän. 11, telefon 447-01. Vabrik: Koplis, Bekkeri nr. 84.

Kaubandusühisus „MINERAAL“
S. BERNER & P. SANDER
Tallinnas, Inseneri tän. 3, telefon 462-65. Telegr. aadress: Sanko — Tallinn.
PETROOLEUM, BENSIN, NAFTA, AUTO- JA MÄARDEÖLID.
AUTOKUMMID JNE. MÜÜK SUUREL JA VÄIKESEL ARVUL.

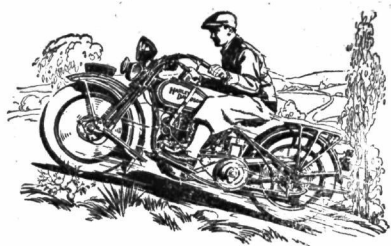
Külastage
B. Rubanovitsh'i
valmisriiete äri
Harju 22/24, tel. 436-95.
Alati rikkalikus valikus
naiste ja meeste valmisriideid.
Tellimised täidetakse
kiirelt ja korralikult.
Soodsad ostutingimused.

Nõudke
Karhula O/Y.
Soome kõrgeväärtuslikku
klaas- ja kristallkaupa.

Kindel, tugev, mugav ning usaldusväärne on **Harley-Davidson.**

Seda tõendab suur arv liikvel olevaid masinaid ning 1934. a. hooajal saavutatud võidud võidusõitudel.

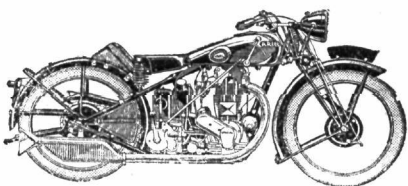
Saadaval 350, 500, 750 ja 1200 cc. masinaid.

Üldist tähelepanu ning poolehoidu mootorratturite peres on suutnud võita lühikese aja jooksul Inglise

New Imperial

masinad. Omandanud 1934. a. hooajal korraldatud sõitudel mitmed üldvõidud raskeis maastikusõitudes. Võrratu ökonoomne, tarvitamisel lihtne käsitada. Saadaval laos 150, 250, 350, 500 cc. masinaid.

Julgust ning kaitset on suutnud pakkuda FN relvad politsei teenistuses olevaile isikuile juba rohkem kui 10 aastat Samasugust kindlust, vastupanu ja komforti osutab politsei

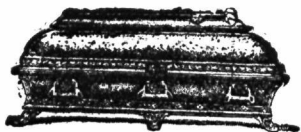
teenijaskonnale FN mootorrattas. FN masinad omavad maailma kiirusrekordi. FN masinad on juba politsei personaalis aastaid tarvitusel. Politsei teenijaskonnale võimaldatud pikaajalised ning soodsad maksutingimused. Tagavaraosad alaliselt laos. Prospektid saadaval tasuta.

Esitaja

Joh. Freybach,

V. Karja 8, Tallinnas.

Matusetalitus **A. MELDORF**

V. Tartu mnt. 1, telefon 463-33.
Pousärke suures valikus. Oma surnu-
vankrid, hauakaunistused jne. jne.

Corso-Café

Vabadusepl. 5.
Telefon 454-18.

Muusika kella 5 — 1/2 12 õhtul.

Piljard. Male.

Elektri-triikraud, laualambid,
armatuurid, seinalambid, töö-
lambid oma töökojast

„ELDRO“ Lai tän. 1.

Nõudke kõikjal
NOKIA
kalosse ja botikuid.

Suurim

karusnahkade ladu

A. RATNER

TALLINN, Narva mnt. 71.

EESTI ÜHION
TALLINNAS

S. Karja 18, telefon 445-10.
KÕIK KINNITUSALAD.

Meeste kübarate mehhaaniline puhastamine
ja värvimine. V. Roosikraanti 3/2.

Suur valik: prille, kraadiklaase, foto-
aparaate ja -tarbeid, habemenuge
ja kõikisugu optikariistu.

Optikaäri G. BERGER, Nunne tän. 1, Tallinn.
Politseinikele odavad hinnad.

**ON kindlaks-
tehtav tõsiasi,**

et kodumaa tekstiilkaupade tarvita-
misega aitame kaasa kodumaa tööstus-
liku toodangu edenemisele ja
võimaldame tööd suuremale töölis-
hulgale, seepärast tarvitame **ainult**
kodumaa tekstiilsaadusi.

Narva Kalevi Manufaktuuri

saaduste headuse tagab tema **100-** aastane edurikas tegevus

EESTI KINNITUS-AKTSIASELTS

„POLARIS“

võtab vastu järgmisi
kinnitusi:

**tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko-
(laevakerede) ja klaasikinnitusi.**

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad **Kr. 876.000.**

Seltsi asutamisest saadik on kahjude eest välja makstud
ü l d k o k k u Kr. 4.277.710.76.

Soliidne edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru tän. 12.
Kõnetraat 426-66. Telegr.-aadress: „Polaris“.
Osakond asub Tartus, Lihaturg 7. Kõnetr. 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakondades.

A-s. SELEKT

TALLINNAS, Kontor V. Karja 1. l. adu
Kunderi 15. Telefon 466-98 ja 306-17.

Kõiksuguste
toornahkade sisseost.

KAUBANDUSE

A-s. Hüppler & Ko.

TALLINN, S.-Tartu maant.
43. Telefon : 0-01.

Soovitame suurel ja väikesel arvul: **rauda, plekki, igasuguseid tööriistu, ehitusmaterjale, majapidamis-, jahti- ja maalritarbeid.**
OSTAME: vana rauda, malmi, plekki ja muid metalle.

A-s. „Eesti Reisibüroo“

Peakontor: Tallinn, Kinga 3. Tel. 433-20.
Osakonnad: Tartu, Suurturg 7. Tel. 3-72.
Pärnu, Rütüli tän. Endla majas. Tel. 1-13.
Telegrammi aadress: Erbo Tallinn ehk Tartu.

Raudteepiletite müük :

- a) kõigisse kodumaa jaamadesse,
- b) kõigisse Euroopa suurematesse linnadesse.

Laevapiletite müük:

a) kõigil kodumaa ja Baltimere liinidel, b) ookeanipiletid inglise, saksa, prantsuse, rootsi, hollandi, itaalia ja ameerika laevaliinidel, kõigisse suuremaisse ulgumere sadamaisse. Esitus ja agentuur kõigist suuremaist Euroopa reisibüroodest. Rahavahetus ning valuuta ost-müük turistidele. Välismaa passide ja viisumite muretsemine. Ringreisipiletid turistidele terves Euroopas. Õhusõidupiletid „Aero“- ja „Deruluft“- ja „Lot“- liinidele. Kohalikkude omnibuste liinide piletid, O-ü. „Mootor“ ja teised. Nõuanded ja arvestused reiside kohta tasuta.

A-s.

Tallinna Laevaühisus

Laevaomanikud ja agendid

Juhatus ja peakontor S. Karja 18.
Kõnetraat 426-90 (4 liini) oma keskjaam.

Osakonnad : Narvas, Pärnus ja Paldiskis

Tegevusalad :

Sütelaod sadamas ja Merepuiesteel 3-5. Tollivabalaadu ja kauplus laevade varustamiseks. Kaupade tollimine ja ekspeditsioon.

Laevade parandustöökajad

Puuvilla ketramise ja kudumise vabrik

A-s. Vennad Tofer

Ladu Tallinnas, Suur Karja 10, telefon 450-00.

Vabrik valmistab parimast puuvillast igasugust puuvillast riiet,

U u d i s e n a

tuulejakiriet, Trenchcoat, covercoat jne. jne.

Meie valmistame

parimast kodumaa linast:

pleegitud ja pleekimata käterätikuriiet, laua-
pesuriiet, voodipesuriiet, kleidiriiet jne.

Heegeldamis-, kingsepa-, käsi- ja masina-
niiti. Voodiesiseid vaipu, põrandariiet jne.

Narva

Linaketramise Manufaktuur

Kontor: Tallinn, S. Brokumägi 10, tel. 442-33, 442-34.

EESTI KIVIÕLI A.-Ü.

SUURIM ÕLITÖÖSTUS EESTIS

KAUBAMÄRK

KAUBAMÄRK

JUHATUS JA MÜÜGIOSAKOND:

Tallinn, Vene tän. 7. Tel. 463-05, 464-50, 465-56.

TEHASED JA KAEVANDUS: Kiviõli jaam. Tel.: Sonda 15.

SAADUSED:

Kõrgeväärtuslik kütteõli. Imbutusõli „Kresolaat“ (Fenolaat)
ja „Karbostoleum“. Katuselakk „KIVITÕRV-EKSTRA“. Puhas
põlevk.- katuselakk Bituumen. Tolmuõli „Estolmit“. Puuri-
misõli. Mootornafta, Viljapuu-karbolineum „Estoleum“. Auto-
ja aviobensiin „Estolin“.

Tarvitage ja nõudke kõikjal EESTI KIVIÕLI A.-Ü.

saadusi!

A-s. Tallinna Liimi & Kunstväetise Tehas

end. Tofer

TALLINN, KADAKA TEE 8, TELEFON 435-31.

Valmistab: kondiliimi, nahaliimi, kondijahu loomatoiduks, põlluramuks.

Kohvik ja Kondiitriäri

H. Feischner

Tallinn,

Harju 45.

Tel. 445-00.

Riola

Tallinn, Kreutzvaldi tän. 2.

Kompvekid

Šokolaad

Pastilaad

Marmelaad

Chypre seep

Lavendel seep

mõjub pehmendavalt nahale

Seebivabrik

„RIVIERA”

Tallinn, S. Pärnu mnt. 120

*Kõiki hooaja kodu- ja välis-
maa riidekaupu suures vali-
kus soovitab*

Inglise Magasin

H. Gutkin

Tallinn, Viru 4. Telefon 436-46.

ALEX SCHMIDT

Tallinn, Toompst. 21 Tel. 443-93.

G. F. Beljagin'i tee.

„Nugget“ & „Cherry Blossom“
inglise saapakreemid.

„Colman's“ & „Sarta“ eht ingl.
sinep j. m.

**Naiste ja } valmisriideid,
meeste }**

mööbliriiet, gobelääni, damasti j. n e.
soovitab suures valikus soodsate
hindadega.

Firma M. Josselov

Tallinn, Kuninga 6. Tel. 450-61.

Tallinna Linnapank

Tallinn, Suur-Karja tän. 7.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
sise- ja välismaal.

Mehaaniline puutööstus

O-ü.

A. Flemming & Ko.

Tallinn, Tina tän 19.

Telefon 309-26.

Mehaaniline

tisleri-
tööstus.

Restoraan

F. Ivanov.

Tallinn, Estonia

puiestee 29.

Telefon 467-75.

Maitvad söögid.

Odavad hinnad.

Võõrastemaja Restoran

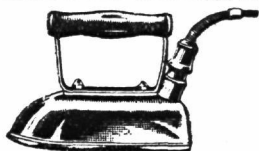
„Room“

Maneeži nr. 1.

Tel. kodune keskjaam 425-51

Tallinna sõitjale soovitame mugavaid, moodsalt sisustatud numbritube, varustatud jooksva sooja ja külma veega, vannide, duššide ja telefoniga.

Lõunad kella 1—5, à la carte igal ajal.
Õhtuti muusika. Hinnad mõõdukad.

Kõige soodsamini ostate elektriirne, -triikraudu ja muid elektritarbeid, juuksetööstuse tarbeid, jalgrattaid ja kõiki jalgrattaosi.

K.-M. RUD. NIIBO

Tallinnas, Valli tän. 4, tel. 450-66.

Võetakse vastu elektri- ja jalgratta parandustööd.

Masinaehitusevabrik

A.-S. FRANZ KRULL,

TALLINN, Kopli tän. 68.

Telefon 425-35.

Osakond TARTUS, Raekoja 13.

Telefon 17.

Valmistab võistlemata headuses iga seltsi: masinaid, seadeid, auru-
katlaid ja põllutööriistu. UUDISENA veskimasinad, teks-
tiiltööstusemasinad, viljapeksumasinad ühes ristikheina-seem-
nepeksu seadeldistega. Kõrgeväärtuslik malm ja vasevalu.
Keskkütte katlad ja radiaatorid. Nõudke hinnakirju ja eelarveid.

Aktsiaselts

Tallinna

KÖIEVABRIK

JOHN CARR'i

pärijad.

Kopli tän. 33, telefon 439-79.

TKV

 - sisalmatid.

Nõudes ainult Tallinna köie-
vabriku tooteid olete kindel,
etsaate hinnaväärilist kaupa.

Aktsiaselts

„EESTISIID“

Soovitab siidi-, poolsiidi-,
puuvilla- ja mööbliriidet.

UUDISEID HOOJAKS

Praak ja restide müük
suure hinnaalandusega
vabriku ladudest.

TALLINN, Viru t. 14, tel. 447-87
ja Viru 5 TALLINN, Laada-
plats nr. 70 TARTU, Alek-
sandri t. 6, tel. 1-95 ja Poe t. 5
VILJANDI, Tartu t. 1-a, tel. 30
PETSERI, Turuplats nr. 17
NARVA, Peetriplats nr. 1
RAKVERE, Tallinna t. nr. 27.

THOMAS CLAYHILLS & SON

asutatud 1633. a.

TALLINN, Suur Brokusmägi nr. 14.

Telef. 435-23, 435-25;

Laod: 306-35, 306-97, 310-25

Kaupade osakond: Heeringad, sool, suhkur, riis,
jahu, manna, vaik, seebikivi, koloniaalkaubad.
Määrdeõlid ja teised naftasaadused.

} Tel. 435-25

Sepa- ja aurused, koks, küttepuid. Ehitus- ja metsa-
materjalid. Kaupade eksport.

} Tel. 435-23

Laevasõidu osakond: Tel. 435-26, 435-58.

Ekspeditsooni osakond: Tel. 435-21, 435-59.

METALLIKAUBANDUSE AKTSIASELTS

Vennad POPOV

Kontor: Tallinn, Lai 34. Telefon 441-31, 442-09, 437-73.

SUURIM LADU

sordi-, ehitus- ja profiilrauda, terast, raudplekki — musta ja tsingitud, rihvel-plekki ja spetsiaal-katlaplekki, tsinkplekki ja katlatsinki, traati, torusid ja nende ühendusjagusid, sanitaartarbed ja armatuure, Masonite-, ehitus- ja isoleerplaate, Sempalin- ja harilikku katusepappi, Balata- ja kummi-transport-ja hoorihmu, põllumajanduslikke tarbed: kette, labidaid, harke, hange jne.

Makaronitehas

„Minerva”

soovitab kõrges häduses

makarone,
munamakarone,
nuudleid ja
tähtnuudleid.

Tallinnas, Alberti 4, tel. 435-28.

NOACK

autopatareid,
raadiopatareid.

Shamottkivid

ja

Shamottsavi

Firma

FR. EWERS & POEG

Alaline ladu.

Hinnad võistluseta.

Peaesindaja

Carl Wiegand

Tallinn, Pikk 27-3,

Telefon 444-79

Postkast 374.

Soovitame oma rikkalikust laost soodsas hinnaga iga seltsi nahakaupa: Talla-, pinsoli-, pastla-, raag-, juht-, kroom- ja schavrettnahku moodsais värves, JALANÕUSID kroom-, lakk- ja juhtnahast „REKORD“ vabriku tooteid; SÄÄRSAAPAIID kroom- ja juhtnahast ja kalameestele kollaseid VENE SAA-PAID; VILTSAAPAIID meestele, naistele ja lastele, nahkadega ja ilma, mitmeis värves. RIIDEST, kroomnahast tallaga suvikingi, tennisingi ja suures ja värvis.

A-s. Aleksei Gorbatshev & Ko.

Veneturg nr. 5. Kõnetraat 307-34.

ETA

Kodumaa tööstus ootab Teid !

Kodumaa kauba tarvitamine tõstab majanduslikku rikkust -
Seepärast - kodanikud - tarvitage ainult kodumaa tekstiilvabrikute saadusi •

A/S. „Kreenbalt“

Järgm. kodumaa tekstiilvabrikute müügikeskkoht ja pealadu :

- Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A-S.
- Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O-Ü.
- Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus, end. Wöhrmann & Poeg.
- Eesti Niidivabriku Ühisus.

Täpseim kell

OMEGA

maailmas.

O-Ü.

J. Rubin

Asut. 1880. a.

Tallinn, Viru nr. 17.

Telefon 447-36.

Suurim ladu:

Kelladest, kuld-, hõbe- ja kristallasjadest.

Auhindadeks rikkalikus valikus:

Karikaid, kanne, pokaale j. n. e. j. n. e.

Möödukad hinnad!

Möödukad hinnad!

„EESTI POLITSEI“

sisu 1934. a.

	Lhk.
A.	
Ametlik osa	46, 123, 211, 299, 374, 450
D.	
Dekreet uue Põhiseaduse järgi — J. Klesment	1
Denveri noortekohus — J. Viks	425
E.	
Eksterritorialiteedist — J. Kaiv	147
G.	
Gaas politsei teenistuses — R. Tasa	104
Gaasirelv ja selle osa politsei praktikas — A. Kümmel	163
I.	
Ilmastik ja kuritegevus — O. Angelus	94
J.	
Juhus kriminaalpraktikas — R. Känd	360
K.	
Keeluseadus ja allilm Ühendriiges — R. Mägi	38
Kiri toimetusele	45
Kirik Põhiseaduse järgi — J. Klesment	235
Kirjanduse alalt	220
Kirjavastuseid	309
Kohtuotsuseid	43, 295
Kummalised mõrtsukad — R. Mägi	257
Käekirjaproovide võtmisest — A. Liit	336
Külmetusest ja selle tagajärgedest — M. Grünevald	26
Küsimusi ja kostmisi	51, 129, 220, 303, 379, 456
L.	
Lahinggaas — A. Kümmel	252
Lahingrelv — yperiiit — A. Kümmel	363, 433
Leedu tuletõrjeasjandus ja omavalitsuste osa selle korraldamisel — L. Kahkra	414
Liiklemissala tegevusest Tallinna-Harju prefektuuris	352

M.

Mida tänapäeva teadus võib öelda süütegude jälitajale karvadest? — A. Liit	403
--	-----

N.

Naistega kaubitsemisest hommikumail — J. Pärn	445
Noorte töökaitsest ja politsei ülesannetest selle teostamise alal — A. Kurvits	323

P.

Perekonnanimede eestistamise tehniline külg — O. Angelus	7
Perekonnanimede ja nimede eestistamisest uue Nimekorralduse seaduse järgi — O. Angelus	284
Perekonnanimede muutmise korrast Ungaris ja Soomes — O. Angelus	440
Perekonnaseisuametnikest — T. Teder	117, 176
Politsei arenemisest — N. Reiman	262
Politsei ja leiutised — A. Saag	108
Politsei ja omavalitsuste ülesandeid uue Jahiseaduse järgi — A. Tilger	238
Politsei ja paljundamise tehnika — S. Rauamäe	113
Politsei tegevusest 1932/33. eelarveaastal	20
Põrgumasinatest — V. Rebane	33

R.

Riigikogu ja Riigivanem uue Põhiseaduse järgi — J. Klesment	69
Riigiraudteede valitsemise õiguslikke aluseid — A. Oja	76

S.

Seikleja 18. sajandist — R. Mägi	172
Siseministeriumi administratiivosakonna tegevusest 15 aasta jooksul — O. Angelus	183
Surnukstunnustamisest — T. Teder	371
Sõjaväekohtutest Saksamaal — P. Allik	430

T.

Tollipiirist — D. Villem	330
Tollisüütegude jälitamine Maksukaristuste seadustiku järgi — V. Daniel	418
Tolm kurjategija ilmestamise vahendina — A. Liit	81
Tolmu kasutamisest kuritegude jälitamisel — A. Liit	167
Tulikahjude jälitamise meetodeid — A. Liit	15
Tänavate korrashoid ja politsei — A. Kuusk	29

V.

Vallakohtu saabumisest ja tegevusest Eestis — J. Viks . . .	87
Välismailt	57, 136, 223, 388
Välisr. polits. tegevusest — L. Puusild 99, 154, 241, 342,	407

Õ.

Õnnetusjuhtumite tekkimisest suvel ja esimese abi andmisest — M. Grünevald	291
---	-----

Ü.

Ühingute ja nende liitude nimedest — E. Aron	12
--	----

1934. a.

„Eesti Politsei“ sisu.

Autorite järgi.

	Lhk.
Allik, P.	— Sõjaväekohtutest Saksamaal 430
Angelus, O.	— Perekonnanimede eestistamise tehniline külg 7
„	— Ilmastik ja kuritegevus 94
„	— Siseministeeriumi administratiivosakonna tegevusest 15 aasta jooksul 183
„	— Perekonnanimede ja nimede eestistamisest uue Nimekorrald. sead. järgi 284
„	— Perekonnanimede muutmise korrast Ungaris ja Soomes 440
Aron, E.	— Ühingute ja nende liitude nimedest 12
Daniel, V.	— Tollisüütegude jälitamine Maksukaristuste seadustiku järgi 418
Grünevald, M.	— Külmetusest ja selle tagajärgedest 26
„	— Õnnetusjuhtumite tekkimisest suvel ja esimese abi andmisest 291
Kahkra, L.	— Leedu tuletõrjeasjandus ja omavalituste osa selle korraldamisel 414
Kaiv, J.	— Eksterritorialiteedist 147
Klesment, J.	— Dekreet uue Põhiseaduse järgi 1
„	— Riigikogu ja Riigivanem uue Põhiseaduse järgi 69
„	— Kirik Põhiseaduse järgi 235
Kurvits, A.	— Noorte töökaitsest ja politsei ülesannetest selle teostamise alal 323
Kuusk, A.	— Tänavate korrashoid ja politsei 29
Känd, R.	— Juhus kriminaalpraktikas 360
Kümmel, A.	— Gaasirelv ja selle osa politsei praktikas 163
„	— Lahinggaas 252
„	— Lahingrelv — yperiiit 363, 433
Liit, A.	— Tulikahjude jälitamise meetodeid 15
„	— Tolm kurjategija ilmestamise vahendina 81
„	— Praktilisi näiteid tolmu kasutamisest kuritegude jälitamisel 167
„	— Käekirja proovide võtmisest 336
„	— Mida tänapäeva teadus võib öelda süütegude jälitajale karvadest? 403
Mägi, R.	— Keeluseadus ja allilm Ühendriiges 38
„	— 18. sajandi seikleja 172
„	— Kummalised mõrtsukad 257

	Lhk.
Oja, A.	— Riigiraudteede valitsemise õiguslikke aluseid 76
Puusild, L.	— Välisriikide välispolitsei tegevusest 99, 154, 241, 342, 407
Pärn, J.	— Naistega kaubitsemisest hommikumail . 445
Rauamäe, S.	— Politsei ja paljundamise tehnika . . . 113
Rebane, V.	— Põrgumasinatatest 33
Reiman, N.	— Kokkuvõtlik ülevaade meie politsei arenemisest 262
Saag, A.	— Politsei ja leiutised 108
Tasa, R.	— Ärritav gaas politsei teenistuses . . . 104
Teder, T.	— Perekonnaseisuametnikest 17, 176
„	-- Surnukstunnustamisest 371
Tilger, A.	— Politsei ja omavalitsuste ülesandeid Jahiseaduse järgi 238
Viks, J.	— Denveri noortekohus 425
„	— Ülevaade vallakohtu saabumisest ja tegevusest Eestis 87
Villem, D.	— Tollipiirist 330